שתי חבורות

ב׳ חבורות מתני׳ ברכות דף נ ע״א, ובגמ׳ שם ע״ב תנא אם יש שמש וכו׳.

בשתי בתים – הראשונים הביאו את הירושלמי (פ״ז ה״ה) דברואין אלו את אלו הרי הם מצטרפין אפי׳ בשתי בתים, והטעם שמשנתנו דיברה על חבורות שאוכלות בבית אחד ולא דיברה בשני בתים ביארו התוספות (ד״ה שמש) שהוא משום החידוש של סוף המשנה שאם אינם רואין אינם מצטרפין אפילו בבית אחד והרשב״א (ד״ה הא דקתני) והרא״ש (סי׳ ל) בשם ר״ח כתבו שהתנא נקט בבית אחד משום שכן הוא הדרך שבבית אחד רואין אלו את אלו.

מה מועיל ראיה או שמש לצרף שתי חבורות לזימון, והרי לא קבעו יחדיו?– ברמב״ן דף מה. כתב שבאמת לא בעינן הסיבה דחובת זימון הרובצת על כל אחד קובעתן לחבורה אחת, דעת הרשב״א (דף נ) והראב״ד שכיון שנכנסו על דעת להצטרף ולהתחבר יחדיו הרי זה כקביעות והסיבה, דעת הרא״ה והתשב״ץ דאה״נ מתני׳ לא מיירי אלא בשתי חבורות שיש בכל אחת מהן שיעור זימון.

הטעם דבעינן שנכנסו משעה ראשונה על מנת כן - הרשב״א ביאר דבעינן דוקא שנכנסו משעה ראשונה משום שבשביל להצטרף לזימון צריך שיסבו יחד לאכול, ולכן כתב שדין זה נאמר גם על חבורות שאוכלות בבית אחד, ובב״י הק׳ למה צריך שיכנסו על דעת כן מתחילה לפי השיטות שאפשר לזמן יחד גם אם לא הסיבו מתחילה ותי׳ ב׳ תירוצים או שיש לחלק בין חבורה אחת לב׳ חבורות או אפשר שצריך דעת רק בשני בתים וכך כ׳ האו״ז (סי׳ ר״ד), וכתי׳ זה כתב להדיא בשיטה מקובצת (ד״ה שתי), ובב״ח (סק״א) כתב דב׳ חבורות לא נתחברו כלל לא בתחילה ולא בסוף ולכן בעינן דעת.

אם אין בכל חבורה כדי זימון - נחלקו המפרשים האם הדין של שתי חבורות שרואות זו את זו הוא דווקא כשבכל חבורה יש כדי זימון, והם רק רוצים להצטרף כדי לברך יחד, או שגם כשאין בכל חבורה כדי זימון, כגון שנים ועוד אחד, הם מצטרפים להתחייב בזימון.

הרשב״ש (סי׳ לז) כתב שהדין הוא דווקא כשבכל חבורה יש כדי זימון, והביא ראיה מכך שהמשנה מדברת בשתי ״חבורות״, כך כתב גם הרא״ה, וכן כ׳ הריטב״א (פ״ז סעי׳ ט״ו) וכן הגר״א בהגהות על המשניות, דייק זאת מהמשך המשנה שאם אינם רואים זה את זה, אלו מזמנים לעצמם ואלו לעצמם, משמע שבכל חבורה יש כדי זימון. הרשב״ש הוסיף שאפילו שתי קבוצות של חמישה אינן מצטרפות כדי להזכיר את השם.

מאידך, הגרע״א בהגהות על השו״ע למד מהב״י (סי׳ נ״ה) ומהרשב״א (ח״א סי׳ צ״ו) ששתי חבורות שרואות זו את זו מצטרפות גם ליצור את חיוב הזימון, שהרי דימו אותן להצטרפות עשרה לתפילה. כן דקדק הביאור הלכה (סי׳ קצ״ה ד״ה שתי) מהרשב״א, שהטעם ששתי חבורות מצטרפות רק אם נכנסו מתחילה על דעת כן הוא שנחשב כהסיבו יחד, ולכן הצירוף מועיל גם לשיעור זימון. וכן דקדק מהרמב״ן שהצירוף יוצר גם חובת זימון.

דין צירוף ע״י שמש – האשל אברהם (בוטשאטש) הסתפק אם שמשמצרפן גם כשאינו אוכל והר״י מלוניל (ברכות דף לז.) כתב שאפילו אם אינו אוכל עמהם מצרפם, וכ״פ הגר״ז, והמ״ב סק״ד.

בטעם שמועיל שמש מצרפן - הרבינו יונה (לז.) כתב כיון שהשמש משמש לשתי החבורות כחבורה אחת דיינינן להו, וברשב״ש ובריטב״א משמע שהוא מדין ראיה, ואפשר לומר שהרשב״ש והריטב״א נקטו שהצירוף הוא מדין ראיה ולא משום שהשמש עושה אותם חבורה אחת, לשיטתם שדין הצירוף אינו אלא לצרף חבורות קיימות.

שתי שולחנות – עי׳ בפוסקי זמנינו לענין הצטרפות לזימון כשאוכלים בשני שולחנות בחדרי אוכל שבישיבות או בחתונות וכדו׳.

אֵינָן נֶחֱלָקִין, עַד שֶׁיִּהְיוּ עֲשָׂרִים(כד): ה שְׁתֵּי חֲבוּרוֹת שֶׁהָיוּ אוֹכְלוֹת בְּבַיִת אֶחָד(כה), בִּזְמַן שֶׁמִּקְצָתָן רוֹאִין אֵלּוּ אֶת אֵלּוּ, הֲרֵי אֵלּוּ מִצְטָרְפִים לְזִמּוּן(כו). וְאִם לָאו, אֵלּוּ מְזַמְּנִין לְעַצְמָן, וְאֵלּוּ מְזַמְּנִין לְעַצְמָן(כז). אֵין מְבָרְכִין עַל הַיַּיִן עַד שֶׁיִּתֵּן לְתוֹכוֹ מַיִם(כח), דִּבְרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים, מְבָרְכִין(כט):

ר' עובדיה מברטנורא

ה ואם לאו אלו מזמנין לעצמן. ובזמן ששמש אחד משמש לשתי החבורות אף על פי שאין רואים אלו את אלו השמש מצרפן: **אין מברכין על היין.** בורא פרי הגפן: **עד שיתן לתוכו מים.** לפי שהיה יינם חזק מאד ולא היה ראוי לשתייה בלא מים הילכך אכתי לא אישתני למעליותא ולא זז מברכתו הראשונה ומברכין עליו בורא פרי העץ כענבים. ואין הלכה כרבי אליעזר:

אוצר החכמה 34170

פירוש המשניות להרמב"ם

מלת הברכה כפי שאמרנו: **ה שתי חבורות שהיו אוכלות בבית אחד כו'.** חבורה היא קהלה: ושאמר אם לאו אלו מזמנין לעצמן ואלו מזמנין לעצמן על מנת שלא יהיה לשתי החבורות שמש אחד ישמש לשתי החבורות אבל אם היה להם שמש אחד ואע"פ שלא יראו אלו את אלו מצטרפין לזמון: והיין של זמן ההוא היה חזק מאד ולא היו יכולים לשתותו עד יתנו לתוכו מים הרבה וע"כ לא נתחייב לברך עליו בפה"ג לדעת ר"א עד שימזגהו במים שקודם שיהיה מזוג אינו יין מפני שלא יוכלו לשתותו ואין הלכה כר"א:

מלאכת שלמה

דאמרי' דשאין ניחלק עדיף טפי לזמן משום דברוב עם הדרת מלך כ"כ בס' לבוש תכלת סי' קצ"ג: **ה שתי חבורות וכו'.** גמרא תני אם יש שמש ביניהם שמש מצרפן לזימון וכתבו תוס' ז"ל וה"ה בשני בתים ושני בנ"א עומדין ומשמשין מזו לזו מצרפן והכי איתא בירושל' ובלבד שישמעו בהמ"ז מפי המברך והאי דנקט במתני' בית א' משום חידוש דסיפא דאפילו בבית א' אם לאו אין מזמנין וכן בבית חתנים כשאוכלים בחופה בשני בתים ושני בנ"א משמשין מזו לזו מצטרפין ובלבד שישמעו בהמ"ז מפי המברך עכ"ל ז"ל וגם בתשובת הרשב"א ז"ל סי' ל"ו כתב ולא תימא דוקא בבית ממש דבית א' היינו בירה א' וכמו שאמרו דקרו לבית בירה ולבירה בית וכן מבית לבית האמור בפסחים ע"כ בקיצור: **עד שיתן לתוכו מים כו'.** פי' הר"ש שירילי"ו ז"ל לדעתו דר"א טעמו כשהוא חי לא חשיב פגימה דלאו יין מקרי ולרבנן חשיב פגימה. ע"כ: **וחכ"א מברכין.** ומודים חכמים לר"א בכוס של בהמ"ז שאין מברכין עליו עד שיתן לתוכו מים דבעינן מצוה מן המובחר ואיתא בתוס' פרק המוכר פירות דף צ"ז והתם אשמיטתיה להרשב"ם ז"ל האי ומודים חכמים לר"א היכא איתמר. ובברייתא פליגי נמי דר"א אומר נוטלין לידים מן היין בזמן שהוא חי דהוי כמי פירות דשם מים עליו וחכמים אומרים אפילו כשהוא חי אין נוטלין ממנו לידים. וברש"י בל' שני גרסא אחרת בשם ה"ג איפכא דלרבי אליעזר כשהוא מזוג נוטלין ממנו לידים וחכמים אומרים אפילו כשהוא מזוג אין נוטלין ממנו לידים אע"ג דרובו מים משום הפסד אוכלין:

תפארת ישראל

יכין

ה כה) בבית אחד. ה"ה בב' בתים [קצ"ה] רק נקט בית אחד לרבותא בשאין רואין זה את זה וחבורות נמי נקט לרבותא דאע"ג דיש ג' בכל חבורה וכל אחת חייבת בזמון אפ"ה ברואין זה את זה נפטרו הנך בברכה שיברך אחד בחבורה השנייה וכל שאינן על שולחן אחד אין מצטרפים רק בנכנסו ע"ד להצטרף וכ"ש באכלו בב' בתים [ר"ח ושם]: **כו) מצטרפים לזמון.** וה"ה דשמש מצרפן בשמשם לב' החבורות: **כז) לעצמן.** קשה דמדיוקא דרישא שמעינן לה, ותו דהול"ל כלישנא דרישא, "ואם לאו אין מצטרפין", וי"ל דרישא לרבותא בליכא ג' כהדדי זולת צרופן, אפ"ה מצטרפי, וסיפא אפילו בג' ג', דחיוב לכל חבורה, אפ"ה אין אחד מוציא כולן יד"ח בברכתו, כ"כ ע"ר אאמ"ו הגאון זצוק"ל: **כח) לתוכו מים.** אפילו ברכה ראשונה ר"ל בפה"ג ס"ל לר"א דלא יברך, וכ"ש בהמ"ז דבעינן גבה מצוה מהמובחר (ומה"ט נקט להך דינא הכא בסוף דיני בהמ"ז), וא"ת וכי גרע יין חי משכר תמרים, דמותר אפילו לקדש עליו [כפסחים ק"ג א'], י"ל דגרע וגרע דמברך עליו בפה"ע שאינו נאות לכוס(ז): **כט) מברכין.** ר"ל יש ברכה שמברכין עליו אף

בועז

ורמב"ן בוארא. וכוזרי מ"ב ס"ב]. ד') למעלה עוד מזה המדרגה. שעליה עומד העם הישראלי ככנסיה עצומה הקורא' בקול גדול ע"פ חולות העולם. ומיחסת לא לבד את עצמותה אחר אלהים. אלא גם אלהים אחר עצמותה ואומרת "אלהי ישראל". ה') עוד למעלה מזה המדרגה האחרונה שאין עליה יותר. שעליה יעמוד העם הישראלי באחרית הימים ככהן ומשיח ה' ומלמד אדם דעת ה' ומביא כל העמים לחסות תחת כנפי האמונה האמתית ולהכיר ה' ולקבל מצותיו. וזהו שאמרה המשנה כאן שבדמיון על המדריגה הזאת. אומרים "אלהי צבאות יושב הכרובים". שהקב"ה אז כשר צבא העומד בראש חיילות הדרי מעלה ודרי מטה. שכולם מכירים אותו ומאמינים בו ומכניעים עצמם תחת שבט מישור מלכותו וממשלתו וכמ"ש ברמז על התכלית הזה. ה' מלך ירגזו עמים יושב כרובים תנוט ארץ. ובין תבין שיו"ד הוא ציור אחדות המספרי. אשר בו האחדות מרחף כציור דק על הפרטיי' [איין אריטמעטישעס. דיא איינצעלנער איבער שוועבענדעס איינהייטסאידעאל] ומאה הוא ציור אחדות מתמזג. שבו מתמזגי' הפרטיי' זה עם זה. ואלף הוא ציור אחדות אלהי (דיומו של הקב"ה אלף שנים ואל"ף הוא ג"כ ראש א"ב) שבו שב הרבוי אחר שעבר מדרגת האחדות המספרי ואחדות ההתמזגות. אל אחדות אמתי. ורבוא הוא ציור כללות העולם בגודלו וכמותו בתוכו עד שאין למעלה ממנו. כמו שאין כללות העולם (אוניווערזום) חוץ מכללות העולם. וזהו שהביא ריה"ג ראיה מקרא דבמקהלות וכו'. כלו' אפילו במקהלות שכבר עומד העם הישראלי ברבוי וגודל כמותו. אעפ"כ יתדמה עצמו כצמח הצומח ממקורו. מדרגה אחר מדרגה. וכפי גודל הקיבוץ ומספרו כן הוא נמשל להעם הישראלי בימי בחרותו כשעלה מן מקורו הראשון בימי נעוריו מדרגה אחר מדרגה (זימבאליש-היסטארישע דארשטעללונג דעם יודענטהומס אין זיינער גענעטיש-נאטירליכען ענטוויקעלונג). וע"כ אמר מקהלות ברבוי. לרמז דיש הבדל בין המספרים של מקהלות. דכל מספר יותר גדול. מתאר מדרגה יותר גדולה. ומש"ה ג"כ הקדים שם אלהים לשם ידוד. דכן הוא סדר התעלות של המדרגות. מיהא סבר ר' יוסי דדוקא גבי אכילה שנולד דם וכח חדש באדם וכתינוק שנולד דמי. שייך הדמיון זה לתאר במספר הרבוי של החבורה לצמיחות העם הישראלי ממקורו מדרגה אחר מדרגה. אבל בביהכ"נ מודה לר' עקיבא דאחד מרובין ואחד מועטין אומר ברכו את ה'. דמה דהוי הוי. ואחר שעלה העם הישראלי אל מדריגת ידוד צריכה לתאר כל טופס הברכות שלה ממדרגה העליונה הזאת ודו"ק: **ה (ז)** מיהו לכאורה היה נ"ל דמדלא קאמר בקילור אין מברכין על יין חי. ש"מ דכ"ע מודו דיין חי אין מברכין עליו. והיינו מדלא חזי כלל. וכדמקשי בש"ס יין חי למאי חזי. ואח"כ מ"ש משמן בעינא. דמדלא חזי אין מברכין עליו כלל (כברכות ל"ה ב'). רק פלוגתייהו. דלר"א לא יברך עליו קודם שימזגו. אלא ימזגנו ואח"כ יברך עליו [אב"י ואע"ג דלענין בהמ"ז דוקא יברך תחלה ואח"כ כשמגיע לברכת הארץ ימזגנו. י"ל דהתם להודיע שבח הארץ שיינותיה חזקים. משא"כ ברכת נהנין בראויה לשתיה תליא מילתא. ואע"ג דכ' ע"ר לעיל בהיפוך. דבהמ"ז דבעי מצוה מן המובחר. כ"ש דבעי מזיגה מברכת בפה"ג. היינו כל בהמ"ז.

ילקוט פירושים

משנה

עד שיהיו עשרים. ולכאורה האי שיהיו מיותר. ונראה דקמ"ל דאם היו מעיקרא כשהתחילו לאכול ט"ו והיו אסורין לחלק ואח"כ באו עוד ה' לא נימא כיון דמעיקרא היו אסורין הרי הוקבעו יחד ואע"ג דהוו כ' לא מצו ליחלק קמ"ל כיון דהשתא מיהא הם כ' ש"ד. ומיהו בש"ס ל"ג הך שיהיו אלא עד כ' אבל בהרי"ף ורא"ש איתיה (ש"ל): (תוס' אנשי שם)

ה שתי חבורות שהיו אוכלות בבית א' בזמן שמקצתן כו' מצטרפין לזימון. פי' אם היו שלשה בכל חבורה וחבורה ורואין זא"ז אז מצטרפין וכמו דקתני בסיפא ואם לאו אלו מזמנין לעצמן ואלו לעצמן הרי דמיירי שיש זימון לכל או"א ואז אם רואין זא"ז יכולין להצטרף אבל היו רק א' בזה וב' בזה או ב' וב' אין מצטרפין אפילו ברואין וכן מוכח בגמ': (הגר"א)

מצטרפים. פי' אי בעו מצטרפין דכיון שלא אכלו על שלחן א' ומפה א' ודאי דאין חייבים להצטרף כדמוכח מרישא שלשה שאכלו כאחד. (לח"מ): (תוס' אנשי שם)

אין מברכין. צ"ע מה שייך מחלוקת זה כאן דבפ"ו מקומה גבי בה"נ. וע"ק מה שהקשו בתוס' דהא א' מעשרה דברים של כוס בהמ"ז שיהא היין חי. לכן נ"ל דהך פלוגתא לענין כוס של בה"מ שצריך שיתננו בכוס חי ולא מזוג ואח"כ כשמגיע לברכת הארץ ימזגנו כדפי' הרי"ף ובהא פליגי ת"ק ס"ל אין מברכין על הכוס כלל עד שימזגנו תחלה וחכ"א מברך עליו כשהוא חי ואח"כ מוזגו כמ"ש. והברייתא שמביא בגמ' דפליגי לענין ברכת היין כדפי' הר"ב פלוגתא אחרת היא. גם י"ל דהא בהא תליא דר"א ס"ל שמא ישכח למוזגו ויברך בפה"ג וחכמים סברי דאף אם ישכח ויברך בפה"ג ש"ד. (לח"מ). ולפ"ז הא דקאמר בגמ' דבכוס של ברכה מודו היינו בכוס של קידוש: (תוס' אנשי שם)

ציונים

ה שתי חבורות. מיי' שם הל"ב סמג שם טור שו"ע שם סימן קצה סעיף א:

◆

חלופי גירסאות

שיהיו עשרים. במסכ"ג ל"ג מלת שיהיו:

ישבו ואכלו אע"פ שכל אחד ואחד אוכל מככר עצמו אחד מברך על ידי כולם. ר' ירמיה זמין לחבריה בפונדקא:

הלכה ה מתני' שתי חבורות שהיו אוכלין בבית אחד בזמן שמקצתן רואין אילו את אילו הרי אלו מצטרפין לזימון ואם לאו אילו מזמנין לעצמן ואילו מזמנין לעצמן ואין מברכין על היין עד שיתן לתוכו מים דברי ר"א וחכמים אומרים מברכין: **גמ'** רבי יונה ור' אבא בר זימנא בשם ר' זעירא לשני בתים נצרכה. א"ר יוחנן והן שנכנסו משעה ראשונה על מנת כן. אילין בית נשיאי מה את עבד לון בבית אחד או בשני בתים. נאמר אם היה דרכן לעבור אילו על אילו מזמנין ואם לאו אין מזמנין. ר' ברכיה מוקים לאמוריה על תרעא מציעיא דבי מדרשא. והוא מזמן על אילין ועל אילין: אין מברכין על היין עד שיתן לתוכו מים דברי ר' אליעזר וחכמים אומרים מברכין. רבי זריקא בשם ר' יוסי בן חנינא מודים חכמים לר' אליעזר בכוס של ברכה שהוא נותן לתוכו מים כל שהוא. נהיגין רבנן בההן כסא דקידושא. מילתא דר' יוסה פליגא אדר' יונה דר' יונה טעם כסא ומתקן לה. אין תימר שהוא מזוג. והתני השותה משקין

ביאור

הוא ואין א' מוציא את כולם: **אחד מברך ע"י כולם.** ומזמן ומברך לכולם: **זמין לחברי' בפונדקא.** הי' אוכל בפונדק ומזמן עם האורחים שנקלעו לפונדק אע"פ שלא נתנו דעתם לאכול כאחת מהו דתימא לאו קביעות הוא קמ"ל כיון דאכלו מיהו כאחד מזמנין:

מתני'. שהיו אוכלין בבית אחד. אלו לעצמן ואלו לעצמן: ואין מברכין על היין עד שיתן לתוכו מים. דיינם חזק הי' ואינו ראוי לשתי' בלא מים הלכך ס"ל דאין מברכין בפה"ג עד שיתן לתוכו מים מיהו מברך בפה"ע כדתנינן בברייתא בגמ' לעיל פ"ו ה"א אלא שבפה"ג אינו מברך משום דאכתי לא אישתני למעליותא ולא זז מברכתו הראשונה:

גמ'. לשני בתים נצרכה. הא דתנינן דשתי חבורות בזמן שמקצתן רואין אילו את אילו מצטרפין לזימון אפי' בשני בתים נמי מצטרפין בכה"ג ומתני' דנקט בבית אחד משום דאורחא דמילתא בבית אחד רואין אילו את אילו: **והן שנכנסו משעה ראשונה על מנת כן.** להצטרף לזימון: **אילין בית נשיאי.** כשהיו סועדין בבית הנשיא והיו שם כמה בתים מרבוי האורחין: **מה את עבד לון כבית אחד.** דמצטרפין לזימון או כשני בתים שאין מצטרפין וכדכתבתי לעיל דאורחא דמילתא שתי בתים אין רואין אילו את אילו ובבית הנשיא נמי אין רואין אילו את אילו ומיהו שמא כיון שקבעו סעודתן כאחד מצטרפין: **אם הי' דרכן לעבור אילו על אילו.** אם היו המשמשין עוברין מאלו על אלו לשמשן מצטרפין דהשמש מצרפן אפי' אין רואין זה את זה: **מוקים לאמורי'.** למתורגמן שלו בין שתי הבתים ובכה"ג מצטרפין דחשיב מקצתן רואין אילו את אילו שהמתורגמן רואה את שניהם: **שהוא נותן לתוכו מים** כ"ש. למצוה מן המובחר: **טעם כסא.** כשהי' מקדש בלילה היה טועם הכוס ומוסיף לתוכו מים כדי לתקנו מפגימתו וחוזר ומקדש עליו ביום: **אין תימר מזוג הוא.** כדאמרת נהיגין

תלמוד ירושלמי <ע"ב הגר"ח קניבסקי> - א ברכות / קניבסקי, שמריהו יוסף חיים בן יעקב ישראל (עמוד 154) 34170הודפס מאוצר החכמה

ולא אמרן אלא דלא אקדימו הנך ואזמון עלייהו בדוכתייהו אבל אזמון עלייהו בדוכתייהו פרח זימון מינייהו אמר רבא מנא אמינא לה [א] דתנן [א] מטה שנגנבה חציה או שאבדה חציה או שחלקוה אחין או שותפין טהורה החזירוה מקבלת טומאה מכאן ולהבא מכאן ולהבא אין למפרע לא אלמא כיון דפלגוה פרח לה טומאה מינה ה"נ כיון דאזמון עלייהו פרח זימון מינייהו: ב' חבורות וכו': תנא [ב] אם יש שמש ביניהם שמש מצרפן: אין מברכין על היין: ת"ר יין [ג] עד שלא נתן לתוכו מים אין מברכין עליו ב"פ הגפן אלא בורא פרי העץ ונוטלין ממנו לידים משנתן לתוכו מים מברכין עליו בורא פרי הגפן ואין נוטלין [א] ממנו לידים דברי ר"א וחכ"א בין כך ובין כך מברכין עליו ב"פ הגפן [ג] ואין נוטלין הימנו לידים כמאן אזלא הא [ד] דאמר שמואל [ד] עושה אדם כל צרכיו בפת כמאן כר' אליעזר א"ר יוסי ברבי חנינא [ה] מודים חכמים לר"א בכוס של ברכה שאין מברכין עליו עד שיתן לתוכו מים מ"ט אמר רב אושעיא בעינן מצוה מן המובחר ורבנן למאי חזי א"ר זירא [ו] חזי לקורייטי ת"ר [ה] ד' דברים נאמרו בפת [א] אין מניחין בשר חי על הפת ואין מעבירין כוס מלא על הפת ואין זורקין את הפת ואין סומכין את הקערה בפת אמימר ומר זוטרא ורב אשי כרכו ריפתא בהדי הדדי אייתי לקמייהו תמרי ורמוני שקל מר זוטרא פתק לקמיה דרב אשי דסתנא [ב] א"ל לא סבר לה מר להא דתניא אין זורקין את האוכלין ההיא בפת תניא והתניא כשם שאין זורקין את הפת כך [ז] אין זורקין את האוכלין א"ל והתניא אף על פי שאין זורקין את הפת אבל זורקין את האוכלין אלא לא קשיא [ו] הא במידי דממאיס הא במידי דלא ממאיס ת"ר [ח] [ז] ממשיכין יין בצנורות לפני חתן ולפני כלה וזורקין לפניהם קליות ואגוזים בימות החמה אבל לא בימות הגשמים אבל לא [ג] גלוסקאות לא בימות החמה ולא בימות הגשמים: אמר רב יהודה שכח והכניס אוכלין לתוך פיו בלא ברכה מסלקן לצד א' ומברך תניא חדא בולען ותניא אידך פולטן ותניא אידך מסלקן ל"ק [ח] הא דתניא בולען במשקין [ט] והא דתניא פולטן במידי דלא ממאיס והא דתניא מסלקן במידי דממאיס

במידי

ולא אמרן אלא דלא אקדימו הנך. חבורות שפרשו אלו מהן ואזמון עלייהו דהני כגון אם היו ארבעה בכל חבורה ונשאר בכל אחת כדי זימון והפורשים הללו היו צריכים לצאת לשוק קודם שגמרו החבורות את סעודתם: **אבל אזמון עלייהו.** דהני כגון שנצטרפו אלו עמהם לזימון כדאמ' לעיל[ח] קורין לו ומזמנים עליו וברכו החבורות ואלו לא היו שם אלא (א) כדי נברך וברוך הוא[ד] ועכשיו הם באים לברך לא מזמני דפרח מינייהו חובת זימון ותו לא הדר עלייהו: **מטה.** טמאה שנגנבה חציה: **אלמא כיון דפלגוה.** פקע שם מטה מינה ושם טומאה אע"ג דהדר הדרוה והרי היא מטה לא הדרה טומאתה. הכי נמי כיון דפקע שם שלשה מינייהו בהפרדם ושם זימון ע"י שזימנו הראשונים עליהם אע"ג דהדרי לכלל שם שלשה לא הדרי לכלל זימון אבל כי לא אזמון לא פקע חובת זימון מהן אף (ב) לפי פרידתם: **אם יש שמש ביניהם.** שמשמש לשתיהם: **שמש מצרפן.** אע"פ שאין אלו רואין את אלו כגון יריעה פרוסה ביניהם: **אין מברכין עליו ב"פ הגפן.** לפי שהיה יינם חזק מאד ואין ראוי לשתיה בלא מים הלכך אכתי לא אשתני למעליותא[ט] ולא זז מברכתו הראשונה והרי הוא כענבים וברכתו ב"פ העץ: **ונוטלין ממנו לידים.** דשם מים עליו דמי פירות בעלמא מקרי: **משנתן לתוכו מים.** שם יין עליו ואין נוטלין אלא במים [ב]. לשון אחר הכי גרסי' יין עד שלא נתן לתוכו מים מברכין עליו ב"פ העץ ואין נוטלין הימנו לידים משנתן לתוכו מים מברכין עליו בורא פרי הגפן ונוטלין הימנו לידים דברי ר' אליעזר וחכ"א בין כך ובין כך מברכין עליו ב"פ הגפן ואין נוטלין ממנו לידים. וטעמייהו דרבנן משום הפסד אוכלין כך מצאתי בהלכות גדולות אצל קידוש והבדלה. [ג] ובדקתי בתוספתא[י] ולא גרסינן בה הכי אלא כמו שהוא בספרים: **כר"א.** דאמר נוטלין הימנו לידים ולא חייש להפסד אוכלין: **למאי חזי.** לשתיה דמברכין עליו ברכת היין: **לקורייטי.** פיישו"ן בלע"ז ובלשון חכמים אנומלית ואלונתית[כ]: **אין מעבירים כוס מלא על הפת.** שלא ישפך על הפת ותהא הפת בזויה: **פתק.** זרק: **דסתנא.** אמינישטרישו"ן בלע"ז מנה של בשר מבושל: **מידי דממאיס.** שמתמעך בזריקתו כגון תאנים שבשלו כל צרכם ותותים: **דלא ממאיס.** רמון ואגוז וכל דבר קשה: **ממשיכין יין בצנורות.** משום סימן טוב ואין כאן משום בזיון והפסד לפי שמקבלים אותו בראש פי הצנור בכלי: **בימות החמה.** שאין טיט בדרכים: **אבל לא גלוסקאות**[ה]. שהרי אף בימות החמה הן נמאסין בזריקתן: **בולען.** בלא ברכה: **פולטן.** ומברך וחוזר ואוכלן: **משקין.** בולען שאי אפשר לסלקן לאחד מלוגמיו ולברך ולא לפולטם שמפסידן: **פולטן במידי דלא ממאיס.** במה שנתנו בפיו ויכול לחזור ולאוכלו:

במידי

שחלקוה אחין או שותפין טהורה. תימה דאמר בסוכה (פ"ק דף טז.) מטה מטמאה אברים כגון ארוכה ושתי כרעים. ולי נראה דהתם איירי שיכול[ו] להחזירה כאשר בתחלה ולתקנה שהכרעים בעין והדיוט יכול להחזירה. וא"ת אמאי לא פריך[ז] הכא מכל כלי שנשבר וטהור אלמא כיון דפלגוה פרח לה טומאה ול"נ דשאני התם שאינו ראוי עוד להצטרף הכלי יחד ולקבל טומאה אפילו מכאן ולהבא ולא הוי דומיא דשלשה בני אדם דהוו ראוים עוד להצטרף לזמון:

שמש מצרפן לזמון. וה"ה בשני בתים ובני אדם עומדים ומשמשין מזו לזו מצטרפין וכן איתא בירושלמי[ל] ובלבד שישמעו ברכת המזון מפי המברך והא דנקט במתני' בית [אחד] משום חדוש דסיפא דאפילו בבית אחד אם לאו[ח] אין מזמנין וכן בבית חתנים כשאוכלים בחופה בב' בתים ובני אדם משמשין מזו לזו מצטרפין ובלבד שישמעו ברכת המזון מפי המברך:

בורא פרי העץ ונוטלין ממנו לידים. פירש"י כי לא נתן לתוכו מים לא הוי אלא כמי פירות ומכאן משמע דמי פירות כשרין לנטילת ידים ויש לחלק בין הני[ט] דאמרינן בפרק כל הבשר (חולין דף קז.) דאחזותא קפידיתו ומיהו יש מפרשים[י] לנטילת ידים בעינן מים דכתיב[מ] וידיו לא שטף במים[נ]:

כמאן אזלא הא דאמר שמואל וכו' כר' אליעזר. לכאורה משמע[כ] מאי דאמר ר"א נוטלין וכו'. ותימה דאמרינן בפרק במה טומנין (ד' נ:) אימר דאמר שמואל במידי דלא ממאיס במידי דממאיס מי אמר וא"כ היכי מוקים לה הא דשמואל כר"א דהא יין מידי דממאיס בנטילת ידים ובמידי דממאיס מודה שמואל ועוד קשה דהכא משמע דאין הלכה כשמואל מדמוקי לה כר"א ובפרק שני דביצה (ד' כא:) קאמר סתמא דגמ' דסופלי לחיותא בי"ט דמטלטלינן להו אגב רפתא[ל] כשמואל משמע דקי"ל כוותיה וי"ל דהכא לא קאמר אלא לדברי ר"א (ג) דסבר לה כשמואל ועדיפא מיניה קאמר שמתיר אפילו היכא דממאיס ולא נחת כאן אלא לפרש טעמא דר"א כדפירשנו ובה"ג אמר דהלכה כרבנן דהכא והלכה נמי כשמואל דכי קאמר שמואל הני מילי מידי דלא ממאיס אבל מידי דממאיס לא ודלא כפי' (ד) ר"ת שפסק דלא כשמואל מדמוקי ליה כר"א אלא ודאי קיימא לן כשמואל כדפירשנו וא"כ מותר לסמוך הקערה בפת היכא דלא ממאיס וי"א דצריך לאכלו אח"כ ויש נוהגים לאכול דייסא בפת הואיל ואוכלין הפת אח"כ אבל במס' סופרים אוסרו דאמרינן במס' סופרים (פ"ג[ס]) אין אוכלין אוכלין באוכלין אא"כ היה[מ] אוכלן בבת אחת ושמא ההיא דלא כשמואל:

מודים חכמים לר"א בכוס של ברכה שאין מברכין עליו עד שיתן לתוכו מים. תימה דאמרינן לקמן[ע] ד'[נ] דברים נאמרו בכוס של ברכה חי ומלא וי"ל דבעינן שיתנו חי לתוך הכוס ואח"כ ימזגנו אי נמי בעינן חי מן החבית אי נמי קאי אכוס עצמו ומאי חי שלם כדאיתא במכות (ד' טז:) ריסק ט' נמלים ואחד חי וכו' אלמא דאותו חי היינו שלם ה"נ בעינן שיהא הכוס שלם בלא[פ] שבירה: **למאי** חזי. פי' ולמאי אשתני לעילויא[צ] ומשני לקורייטי וכן הלכה כרבנן דיין חי מברכין עליו בורא פרי הגפן דאמרינן (פסחים קח:) שתאן חי יצא:

אין זורקין את האוכלים. בהני שלשה מודה שמואל אין מעבירין כוס מלא על הפת וגם אין תומכין עליו בשר חי ואין זורקין את הפת אפילו לא ממאיס וכן שאר אוכלין אסור לזרוק במידי דממאיס: **ולא** בימות הגשמים. אע"פ שבאגוזים אין האוכל נמאס בתוכו מ"מ כשהן נופלים בטיט נמאסים ומיהו עכשיו שדרכן לזרוק חטים בבית חתנים צריך ליזהר שלא יזרקום אלא במקום נקי:

מעיקרא

עין משפט
נר מצוה

עה א מיי' פכ"ו מהל' כלים הל' יב:

עו ב מיי' פ"ה מהלכות ברכות הל' יב סמג עשין כז טוש"ע או"ח סי' קצה סעיף א:

עז ג ד ה ו מיי' פ"ז שם הלכה ט סמג שם טוש"ע או"ח סי' קס סעיף יב וסימן קעא סעיף א:

עח ז מיי' וסמג שם טוש"ע א"ח סימן קעא סעיף ד:

עט ח מיי' פ"ח שם הל' יב סמג שם טוש"ע או"ח סי' קעב סעיף א:

פ ט מיי' שם טוש"ע שם סעיף ב:

הגהות וציונים

א] מס' ד"א פ"ט [ושם קחשיב **חמשה דברים ואין יושבין על האוכלין**] (גליון): **ב]** מלת דסתנא לא ידענא אהיכא קאי (מהרש"א עיי"ש ובהערות שם): **ג]** בכת"י הגירסא אבל לא **חתיכות ולא** גלוסקאות (וכ"ה ברי"ף ובראש"ש): **ד]** עיין בהגר"צ לעיל מה ע"ב רש"י ד"ה ואמר רבי זירא: **ה]** עיין רש"ש שכתב דרש"י גורס אבל לא **חתיכות** ולא גלוסקאות וקאי הטעם על חתיכות: **ו]** צ"ל **שסופו** להחזירה והוא כעין שתירצו בסוכה טו ע"ב ד"ה בארוכה (מלא הרועים) ובדפו"ר ליתא תיבת "שיכול" ועיין מהרש"א: **ז]** נדצ"ל אמאי לא **מייתי** הכא (באה"מ): **ח]** יש להוסיף אם לאו **רואין** אין מזמנין (בארות המים): **ט]** צ"ל **ההיא** (מוהר"נ אדלר, וכן בתור"פ): **י]** כ"ה בראש (סימן לא) בשם הראב"ד עיי"ש: **כ]** יש להוסיף משמע **כן** (באה"מ): **ל]** בגמרא שם איתא דביו"ט מטלטלין להו בעצמן הואיל וחזו להיסק גדול אלא דבשבת מטלטלין ע"י פת (שפתי חכמים): **מ]** בדפו"ר הגירסא "אא"כ אוכלן בבת אחת", ולפנינו **היה** אוכלן הוא ע"פ מס' סופרים פ"ג הט"ז, והגאון רבי יחזקאל לנדא הגיה אא"כ **ראויין לאכילה** ולשון זה הוא במס' סופרים הי"ד (ועיין מעדני יו"ט סימן לב אות ק): **נ]** בגמרא לקמן נא ע"א איתא **עשרה** (וכ"ה בתור"פ כאן ובתוס' המצוין במסוה"ש אות פ) ושם איתא שר' יוחנן אמר אנו אין לנו אלא ארבעה בלבד: **ס]** אולי צ"ל אף **לאחר** פרידתם: **ע]** בדפו"ר "סבר" והגיה הב"ח "דסבר" כלפנינו:

מסורת הש"ס
עם הוספות

א) כלי' פי"ח מ"ט, ב) [תוספתא פרק ד], ג) שבת נ: קמג. ביצה כא., ד) ב"ב דף צז:, ה) [ע"ז דף ד: ע"ש], ו) [מס' סופרים פרק ג], ז) [תוספתא פרק ח דשבת], ח) מה:, ט) עיין לעיל לו., י) ברכות פ"ד ה"ב, כ) שבת קמ., ל) דפרקין ה"ה, מ) ויקרא טו יא, נ) עיין חולין קו., ס) הט"ז, ע) נא., פ) [וע"ע תוס' שבת עו: ד"ה כדי ועירובין כט: ד"ה כדי ופסחים קח: ד"ה שתאן וב"ב צז: ד"ה עד], צ) עיין לעיל לו ע"א.

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אבל אזמון וכו'. אלא עד כדי: **(ב)** ד"ה מטה וכו'. אף לפני פרידתם [ס]: **(ג)** תוס' ד"ה כמאן וכו'. וי"ל וכו' ר' אליעזר דסבר [ע]: **(ד)** בא"ד ולא כפירוש רבינו חננאל שפסק דלא:

הגהות הגר"א

[א] גמ' ונוטלין ממנו כו' ואין נוטלין. נ"ל להיפך כל"א שברש"י (ובירושלמי ריש פ"ו יין בזמן שהוא כמות שהוא אומר עליו בפה"ע ואין נוטלין ממנו לידים בזמן שהוא מזוג אומר עליו בפה"ג ונוטלין ממנו לידים דברי ר"א וחכ"א בין חי בין מזוג אומרים עליו בפה"ג ואין נוטלין ממנו לידים אמר ר' אבא משום איבוד אוכלין כ"ה גירסת רבינו שם. וז"ש בגמ' כאן כמאן אזלא כו' כר"א דוקא דטעמייהו דרבנן משום איבוד אוכלין כמ"ש בירושלמי ועמ"ש בשנות אליהו ראיה מוכחת כ"ב אבל רבינו בא"ח סי' ק"ם דחה ראיה זו וע"ש): **[ב]** רש"י ד"ה (ונוטלין ממנו כו' עד **אלא במים**) תא"מ: **[ג]** שם (ובדקתי בתוספתא ול"ג בה הכי אלא כמו שהוא בספרים) תא"מ (דגירסת רבינו בתוספתא ג"כ להיפך):

לעזי רש"י

פיישו"ן. פירוש מין משקה לרפואה (ועיין רש"י חולין דף ו ע"א ד"ה לתת לתוך המוריים):

ליקוטי רש"י

כל צרכיו. בין תשמיש בין לפרר אותה ולמתחה בתבשיל רותח [שבת נ:]. ואין כאן משום בזיון וממתחו בתבשיל [שם קמג.]. מודים חכמים. דפליגי בניסוך ומכשרי מזוג כן נראה בעיני ולא ידעתי פלוגתייהו היכא [עיי"ש במסורת הש"ס]. עד שיתן לתוכו מים. דלא חשיב לשתיה חי אלא מזוג ובימיהם שלהן מיירי דהוו על חד תלתא מיא [רשב"ם ב"ב צז:].

ראשונים

— רא״ש מסכת ברכות פרק ז סימן ל —

מתני׳ שתי חבורות שאכלו בבית אחד בזמן שמקצתן רואים אלו את אלו הרי אלו מצטרפים לזימון ואם לאו אלו מזמנין לעצמן ואלו מזמנין לעצמם:

גמ׳ תניא היה השמש ביניהם השמש מצטרפן לא מיבעיא שתי חבורות שאכלו בבית אחד אלא אפי׳ בב׳ בתים שאין רואים אלו את אלו כלל השמש מצרפן וכן פירש ר״ח דאורחא דמלתא נקט מתני׳ שתי חבורות אוכלות בבית אחד והוא הדין בשני בתים וכן פירש בעל הלכות גדולות וכן משמע בירושלמי ר׳ יונה ור׳ אבא בר׳ זימנא בשם ר׳ זירא לשני בתים נצרכה א״ר יונה והוא שנכנסו משעה ראשונה על מנת כן והא אילין בית נשיא מה את עבדת לון כבית אחד או כשני בתים אם היו דרכן לעבור אלו לאלו מזמן ואם לאו אינו מזמן ור׳ ברכיה מוקי אמורא אתרעא מיצעא דבי מדרשא והוא מזמן על אילן ועל אילן:

— חידושי הרשב״א מסכת ברכות דף נ עמוד ב —

הא דקתני שתי חבורות שהיו אוכלות בבית אחד בזמן שמקצתן רואין אלו את אלו הרי אלו מצטרפין לזימון, אורחא דמלתא נקט, ומיהו לאו דוקא בבית אחד דהוא הדין לשני בתים וכדגרסינן עלה בירושלמי לא סוף דבר בית אחד אלא אפי׳ שני בתים אמר רבי יונה והם שנכנסו בשעה ראשונה על מנת כן, ונראה דאפי׳ לשתי חבורות שהיו בבית אחד נמי קאמר דדוקא כשנכנסו משעה ראשונה לכך דהוה ליה כהסבו יחד, וכן כתב הראב״ד ז״ל, ומכאן שאפילו לברכת הזימון בעינן הסבה, ומתניתין דהסבו דבפרק כיצד בין בברכת הלחם שהיא המוציא בין בברכת הזימון היא, אבל ראיתי לגדולי המפרשים האחרונים ז״ל שפירשו אותה משנה דוקא בברכת הלחם אבל ברכת הזימון אינה צריכה הסבה כפשטה דשמעתא דהתם דעל ההיא מתניתין.

תנא אם היה שמש ביניהן שמש מצרפן, פירוש בשאין רואין אלו את אלו אפילו הכי השמש מצרפן, ירושלמי רבי ברכיה מוקים לאמוריה על תרעא מציעתא דבי מדרשא ומזמן על אילין ועל אילין.

— חידושי הרמב״ן מסכת ברכות דף מה עמוד א —

זו ששנינו שלשה שאכלו כאחת חייבין לזמן. אעפ״י שלא הסיבו היא, דחובת זמון קובעת אותם בחבורה דהא אינם רשאין ליחלק, אבל משנתנו דכיצד מברכין (מ״ב א׳) דבעי הסיבה, א״נ ניכול נהמא (מ״ב ב׳), בברכת (המזון) [המוציא] ובורא פרי נשנית, וכולה מתני׳ התם בברכה שלפני אכילה היא, וכן כתב בהלכות רבינו ז״ל, ודקא אמרינן עלה נח נפשיה דרב ואפי׳ ברכת מזונא לא גמירנא, כולהו ברכות דמזון כייל בה, לומר שאינן בקיאין בהם כלל.

לפיכך אני אומר בשתי חבורות שהם בבית אחד שאפי׳ רואין אלו את אלו או שיש שמש ביניהם אינן מצטרפין לברכה דהמוציא, שחובת זימון קובעתן, ואפי׳ יש בכל חבורה כדי זימון מתוך שאינן רשאין ליחלק קבועין הם אפי׳ מחבורה לחבורה שאם רצו לזמן ביחד מזמנין, אבל להמוציא אינן קובעין חבורה אלא בשהסיבו במסיבה אחת.

— חידושי הרא״ה מסכת ברכות פרק ז - שלושה שאכלו —

מתני׳. שתי חבורות שהיו אוכלות בבית אחד בזמן שמקצתן רואין אלו את אלו הרי אלו מצטרפין לזמון ואם לאו אלו מזמנין לעצמן ואלו מזמנין לעצמן. תנא אם היה שמש ביניהם שמש מצרפן. פי׳ ואמרו בירושלמי דכי אמרינן במקצתן רואין אלו את אלו דמצטרפין לזמון דדוקא בשישבו מתחלה על דעת כן על דעת להצטרף כולן זה עם זה, ומסתברא דכי בעינן ישבו מתחלה על דעת כן דוקא בכי האי גונא שהם רחוקין זה מזה ואלו נראין לעצמן ואלו נראין לעצמן הא לאו הכי כיון דבכל חדא איכא חבורה ראויה לזמון ודאי מצטרפין אלו עם אלו ואף על גב דלא ישבו מתחלה על דעת כן. פי׳ והא דתנן לעיל שלשה שאכלו כאחת אינן רשאין ליחלק סתם אכילה ותו אינן רשאין ליחלק הא מקמי הכי רשאין ליחלק, ובירושלמי איפליגו עלה ולפום גמרין פשיטא מדלא פרשוה.

— הלכות ברכות לריטב״א פרק ז —

טו. שתי חבורות שהיו אוכלות בבית אחד או בשני בתים שיש פתח ביניהם לעבור מזה לזה והן סמוכין ששומעין אלו ברכתן של אלו, כל זמן שיש בכל חבורה וחבורה כדי זימון יוצאין כולם בזימון אחד אף על פי שלא ישבו מתחילה על דעת להצטרף, ולעולם צריך שיהיו מקצת אלו רואין למקצת אלו או עד שיהא השמש עומד ביניהן ורואה את כולם.

— שיטה מקובצת מסכת ברכות דף נ עמוד ב —

מתניתין שתי חבורות שהיו אוכלין בבית אחד בזמן שמקצתן רואין אלו את אלו הרי אלו מצטרפין. גרסינן בירושלמי לא סוף דבר בית אחד אלא אפילו שני בתים. אמר ר׳ יונה והם שנכנסו משעה ראשונה על דעת כן. פירוש כי היכי דתיהוי כהסיבה וכדאמר בפרק כיצד מברכין כיון דאמרינן ניזול ניכול נהמא בדוכתא פלן הויא לה קביעותא. ולמאן דסבר דגבי זימון לא בעינן הסיבה מפרש דלא קאי אלא אשני בתים אבל בבית אחד לא בעינן ישבו על דעת כן. ואמרינן בגמרא דאפילו בשאין מקצתן רואין אלו את אלו אם יש שמש ביניהם משמש לכולן שמש מצרפן ומזמנין כאחד. והוא הדין שמצרפן כשעומדים בשני בתים. והכי גרסינן התם ר׳ ברכיה מוקי לאמוריה על תרעא דבי מדרשא ומזמן על אלין ועל אלין:

— רבינו יונה על הרי״ף מסכת ברכות דף לז עמוד א —

מתני׳ ב׳ חבורות שהיו אוכלות בבית אחד בזמן שמקצתן רואין אלו את אלו הרי אלו מצטרפין. דכיון שרואין אלו לאלו כמו אם היו אוכלים כולם בחבורה אחת דיינינן להו:

גמ׳ אם היה שמש ביניהם שמש מצרפן. כלומר אף על פי שאינן רואין אלו את אלו כיון שהשמש משמש לשתי החבורות כחבורה אחת דיינינן להו וכתב בה״ג ז״ל שאפי׳ אוכלות בב׳ בתים השמש מצרפן ומפרש דמתני׳ דקתני ב׳ חבורות שהיו אוכלות בבית אחד לאו דוקא בבית אחד אלא אפי׳ בשני בתים אם מקצתן רואין אלו את אלו מצטרפין ואם אינן רואין אלו את אלו והיה השמש ביניהם השמש מצרפן ומאי דתנן בית אחד אורחא דמילתא נקט ויש סיוע לסברא זו מהירושלי׳ [דגרסי׳ התם רבי ברכיה מוקים לאמורא על תרעיה מציעתא דבי מדרשא] ומזמנין אלין לאלין ותו אמרי׳ התם בהדיא לא נצרכה אלא לב׳ בתים ואם רשות הרבים מפסקת ביניהם נראה שאינם מצטרפות בשום ענין:

— ספר אור זרוע חלק א - הלכות סעודה סימן רד —

מתני׳ שתי חבורות שהיו אוכלות בבית אחד. בזמן שמקצתן רואין אלו את אלו הרי אלו מצטרפין לזימון ואם לאו אלו מזמנין לעצמן ואלו מזמנין לעצמן. תנא אם יש שמש ביניהם שמשמש לשתיהן השמש מצרפן אף על פי שאין אלו רואין את אלו כגון כשיש יריעה פרוסה ביניהם פי׳ מורי רבינו יהודה ב״ר יצחק שירליאון שאע״פ ששתי חבורות בשני בתים ואין רואין אלו את אלו השמש מצרפן ואורחא דמלתא נקט במתני׳ שתי חבורות שאוכלו׳ בבית אחד דה״ה בשני בתים וכן פי׳ בהלכות גדולות. וכן איתא בירושלמי ר׳ יונה ר׳ בא בר זמינא בשם ר׳ זעירא לשני בתים נצרכה אמר ר׳ יונה והן שנכנס על מנת כן משעה ראשונה אלין דבית נשיא׳ מה את עביד להון כבית אחד או כשני בתים [נאמר] אם הי׳ דרכן לעבור אלו על אלו מזמנין וא״ל אין מזמנין ר׳ ברכי׳ מוקים לאמורא על תרעא מציעא דבי מדרשא והי׳ מזמן על אלו ועל אלו ונרא׳ בעיני שיש חילוק בין בית אחד לשני בתים דבשני בתים בעינן שיהיו נכנסין משעה ראשונה על מנת כן כדי להצטרף ולזמן יחד ובבית אחד אף על פי שלא נכנסו יחד:

— רבינו יהונתן מלוניל על הרי״ף מסכת ברכות (לפי דפי הרי״ף) דף לז עמוד א —

גמרא. אם יש שמש ביניהם שמשמש לשתיהן. השמש מצרפן, אעפ״י שאין אלו רואין את אלו ואעפ״י שאין השמש אוכל עמהן, לא עם זה ולא עם זה, שאם היה אוכל עם כל אחת מן החבורות אפילו מעט בזה ומעט בזה, אפילו לא יהי שמש מצטרפין דהא מקצת מאלו רואין את אלו. וי״ל דאי לא היה משמש לא היה מצטרפן לפי שבעוד שהוא בבית החיצון אינו רואה כלל אותן שבפנים החדר.

שו״ת הרשב״א חלק א סימן צו

שאלת על מה שסמכו בכל גלילותינו שיהא שליח צבור עומד בתיבה שהיא גבוהה עשרה ורחבה ארבעה ושיש לה מחיצות גבוהות. ומוציא את הרבים בתפילה ועונין אחריו קדיש וכל דבר שבקדושה. ואי משום דרבי יהושע בן לוי (סוטה דף ל״ח ב) דאמר אין מחיצה של ברזל מפסקת בין ישראל לאביהם שבשמים. לא נאמרו דברי רבי יהושע אלא בשיש עשרה במקום שליח צבור וכדעת הראב״ד ז״ל.

תשובה כל מה שאמרו בפרק כל גגות (דף צ״ג) בקטנה שנפרצה במלואה לגדולה לא אמרו אלא בבתים מוחלקים לפי שזה בפני עצמו לתשמישו וזה בפני עצמו לתשמישו. ואפילו הכי כל שנפרצה הקטנה במלואה לגדולה אנו רואין כאלו הקטנה פתחה של גדולה ורגלי הגדולה בקטנה. וכל שלא נפרצה במלואה זו בפני עצמה עומדת לתשמישיה וזו בפני עצמה. אבל התיבה עם היותה גבוהה ורחבה ובעלת מחיצות לא לתשמיש בפני עצמה עומדת אלא לתשמיש בית הכנסת ורגלי בית הכנסת בתיבה. ואפילו לרב דלית ליה דרבי יהושע בן לוי אינה מפסקת. והויא לה כתיבה שמניחין בה ספר תורה שאפילו היא גבוהה כמה אינה מפסקת. וכדאמרינן בסוטה פרק אלו נאמרין (דף ל״ח ב׳) פשיטא אריכי באפי גוצי לא מפסקי תיבה נמי לא מפסקא. מחיצה מאי? ת״ש דאמר רבי יהושע בן לוי אפילו מחיצה של ברזל אינה מפסקת בין ישראל לאביהם שבשמים. אלמא תיבה גבוהה יותר מקומת אדם דומיא דאריכא באפי גוצא קאמר. ואפילו גדולה שאינה נטלת ומפסקת בפני הטומאה כההיא תיבותא דאנחוה קמיה מיתא באינדרונא. דהכא תיבה סתם קאמר ואפילו הכי פשיטא להו דלא מפסקא ומשום דתשמיש בית הכנסת הוא. ותיבה זו ששליח צבור עומד לתשמיש בית הכנסת עושין אותה גבוהה כדי להשמיע הצבור ומכלל בית הכנסת היא. ומפני זה הרי הוא כאילו הוא בתוך הצבור. ולפיכך עונין אחריו אפילו אותן שבעזרות בין בעזרת אנשים בין בעזרת נשים. ובפרק החליל (דף נ״א ב) תניא רבי מאיר מי שלא ראה בדיופלסטין של אלכסנדריא של מצרים לא ראה בכבודן של ישראל וכו׳. עד ובימה גדולה של עץ בנויה באמצע וחזן הכנסת עומד עליה והסודרין בידו. כיון שהגיע לענות אמן הלה מניף בסודרין והן עונין אמן. וסתמא חזן הכנסת

ושליח צבור היו עומדין שם כדי שיהו הצבור שבסביבותיו שומעין קולו כעין תיבה שלנו. אלא שהוצרכו להנפת הסודרין מחמת הרחוקין וכעין שעושין עכשיו. וכן פרש״י ז״ל שם בימה של עץ כעין אלמנברא שלנו. **עוד אני אומר שאפשר לומר שכל שרואין אלו את אלו כאילו הן בבית אחד דמי ומצטרפין. ודומיא דזימון של ברכת המזון דתנן (ברכות פ״ז דף נ׳ ע״ב) שתי חבורות שהיו בבית אחד בזמן שמקצתן רואין אלו את אלו הרי אלו מצטרפין לזימון.** ולא תימא דוקא בבית ממש דבית אחד היינו בירה אחת. וכמו שאמרו דקרו לבירה בית. וכן מבית לבית האמור בפסחים דהיינו מבירה לבירה אחרת. ומפנה לפנה ממקום אחד למקום אחר שבבירה דהיינו מאיגרא לארעא. ועוד דבירושלמי פירשו כן בביאור. דגרסינן התם רבי יונה ורבי אבא בר כהנא בשם רבי זעירא לשני בתים נצרכא. אמר רבי והן שנכנסו משעה ראשונה על מנת כן. אילין בית נשיא מה את עביד לון כבית אחד או כשני בתים? נימר אם היה דרכן לעבור אלו על אלו מזמנין ואם לאו אין מזמנין. רבי ברכיה מוקים לאמוריה על תרעא מציעאה דבי מדרשא והוה מזמין על אילין ועל אילין.

שו״ת הרשב״ש סימן לז

כתב שכתב כה״ר שמעון בן החכם ר׳ צמח זלה״ה אל ר׳ יהודה נגאר בהיותו בעיר בגאיה.

שאלת. פעמים שהצבור באים לבית הכנסת יע״א ואינם משלימים לעשרה ובעזרת בית הכנסת יש קצת בני אדם, ואמר לכם מורה אחד דכיון שאותן שבבית הכנסת רואים את אלו שבעזרה משלימין לעשרה.

תשובה. נראה שהמורה בזה סמך על אותה ששנינו בפרק שלשה שאכלו שתי חבורות שהיו בבית א׳ בזמן שאלו רואין את אלו מצטרפים, וטעה בזה בשתים. האחד שאלו אמר חמשה שהיו אוכלים בבית זה וחמשה בבית אחר בזמן שאלו רואים את אלו הרי אלו מצטרפים היתה ראיה לזה, אבל **המשנה לא דברה אלא בשתי חבורות ובכל חבורה יש כדי לברך בזמון או בשם וכל חבורה היתה חייבת בפני עצמה בלי שום צירוף ואלו רצו לברך לעצמם וכל אחת היתה יכולה לברך לעצמה, אבל אלו החבורות רצו שאחד יברך לשתיהן**.

ויש הפרש בין צירוף של תפלה ששאלתם לצירוף של ברכת המזון, שצירוף של תפלה ששאלתם עליו הוא שאתם רוצים להשלים מנין עשרה באותם שבחוץ, וצירוף ברכת

המזון הנזכר במשנה הוא שבכל מקום יש כדי הצורך אלא שרוצים לפטור עצמם בברכת א׳ מן החבורות ובזה צירוף כל דהו סגי, משא״כ בצירוף של תפלה שאנו צריכים עשרה במקום א׳ וליכא.

והראיה שצירוף בה״מ הוא לענין שאחד מברך לכולם, ולא להשלים העשרה או השלשה כל חד וחד בדיניה, שהרי שנינו ב׳ **חבורות**, וחבורה היא כל שהיא חייבת בזמון והכי סוגיין בכלהו פרקין רהטין וכן פירש הר״מ ז״ל (בפ״ד) [בפ״ה] מהלכות ברכות. והנה יש בברכת המזון זמון בזה, משא״כ בתפלה, שהרי בתפלה כל שיש בבה״כ יו״ד, כל העומדים בחוץ, אפילו אין שם עשרה יוצאים ידי חובת קדיש וקדושה וכל דבר שבקדושה, ואעפ״י שאין מקצתן רואים אלו את אלו. ואף עפ״י ששנינו בפרק כיצד צולין [מן] האגף ולחוץ כלחוץ מן האגף ולפנים כלפנים, והאגף ר״ל הפתח, ואמר רב עלה בגמרא וכן לתפלה, כלומר שאותן שעומדים בחוץ אינם יוצאים בתפלת אותם שעומדים בפנים, הא אתמר עלה בגמרא התם ופליגא אדריב״ל דאמר אפילו מחיצה של ברזל אינה מפסקת בין ישראל לאביהם שבשמים. ובפרק ואלו נאמרין מוכח דהלכה כריב״ל ז״ל. א״כ מצינו חומר בברכת המזון מבתפלה שבברכת זמון של ברכת המזון עד שיהיו מקצתן רואים אלו את אלו, ובתפלה וכל דבר שבקדושה כל ששמע קולו של ש״ץ אפילו אינו רואהו יצא י״ח שאפילו מחיצה של ברזל וכו׳.

והטעם בזה הוא, לפי שבברכת המזון כיון שאכלו כאחת נתחייבו בזמון ולא תספיק להם הברכה בלא זמון, ואם ברכו בלא זמון ידי ברכה יצאו ידי זמון לא יצאו כדאיתא התם בגמרא. אבל השומע תפלה מה שחייב ביחיד חייב הוא בצירוף, ואם שמע דבר שבקדושה ואעפ״י שכבר התפלל ביחיד עונה אמן הוא, משא״כ בזמון שכיון שבירך בלא זמון שוב אין יכול לחזור דפרח מיניה תורת זמון ואין זמון למפרע.

בתפלה ובברכת המזון דרכים שוים, שאם בבית אחד יש חבר שאכל ובאחד יש בור שאכל והחבר מברך בביתו והבור שומע יצא וא״צ שיראה פניו בתפלה. ואם יש בבית אחד חמשה ובבית אחר חמשה, אפילו מקצתם או כולם רואים אלו את אלו אינן מצטרפים לברך בשם.

והשנית היא, שאפילו בברכת המזון אינו מפסיק בזמן שמקצתן רואים אלו את אלו **אלא בשנכנסו בתחלה ע״מ כן, וכמו שזכר הש״ס בירושלמי, וכתבו הראב״ד**

והרשב״א ז״ל שאפילו בבית אחד צריכים ליכנס ע״מ כן. ואף לדברי האומרים שא״צ שיכנסו ע״מ כן כשהם בבית אחד אלא כשהם בב׳ בתים, הרי העזרה ובה״כ כשני בתים הם, שהרי יש כותל מפסיק ביניהם והוא שפתח בה״כ בו. וזו טענה שנית.

ואם היה אפשר שבכל מקום שיש חמשה בבית זה וחמשה בבית זה הוי מצטרפין לעשרה לברך בשם, יותר היה לתנא ללמדנו דין זה ולשנות לנו חמשה שאכלו בבית אחד וחמשה בבית אחר בזמן שמקצתן וכו׳, והיינו למדין מק״ו אם כשאין שם כל הצורך בכל אחת מצטרפין וכו׳, וכן דרך התנא לומר דין אחד להשמיענו רבוי דינים במיעוט מלות, וכיון שתפס התנא דרך זו ותפסה בב׳ חבורות, נראה פשוט דוקא בב׳ חבורות שבכל אחת יש כדי כל הצורך ורוצים שיצאו בברכת אחד מהם ולא תצטרך כל החבורה לברך כל א׳ בפני עצמו הוא שמצריך שמקצת אלו רואים את מקצת אלו, אבל שיהיה במקום אחד מקצת הצריך ובמקום אחר מקצתו בלי ספק שאינן מצטרפין.

והראיה על זה מה שאמרו בפרק כל גגות, ט׳ בגדולה וא׳ בקטנה מצטרפין, ט׳ בקטנה וא׳ בגדולה אין מצטרפין. וכ״כ הר״מ ז״ל בפ״ח מהלכות תפלה. והרי החצרות האלו הגדולה והקטנה כולן מעורבות כאחת הן ואין ביניהם הפרש ולא מחיצות אלא כל מה שבקטנה נראה אל היושב בגדולה לפי שנפרצה במילואה. ואם כשתשעה בגדולה או ה׳ בגדולה וה׳ בקטנה אינן מצטרפין. ואם כשהם בחצרות כזו שנפרצה הקטנה במילואה עד שהם כאחת אין מצטרפין, כ״ש בעזרת בה״כ יע״א שהכותל של בה״כ עומד לא פרוץ ומפסיק בין בה״כ ובין העזרה שאין מצטרפין כלל. ולא הכשיר הרא״ש ז״ל צירוף לתפלה אלא כשמקצת צבור בפנים ומקצתן בחוץ וש״ץ עומד בתוך הפתח כמו שנוהגים אצלנו שהאומר קדיש בתרא עומד בתוך הפתח שאז הוא מצטרפן מפני שהוא עומד באמצע ואז מצטרפין שבחוץ עם שבפנים ליו״ד, אבל שמקצתן בחוץ ומקצתן בפנים ואין ש״ץ עומד בפתח לא כתב שמצטרפין.

ואל יטעה אדם שהרב ז״ל למדה מזו דההוא דב׳ חבורות דאמרינן עלה אמר תנא ואם יש שמש ביניהם שמש מצרפן, לפי שאינה דומה לה שהרי צירוף העומד בפתח אינו דומה לצירוף השמש לברכת המזון, **לפי שצירוף השמש סגי בראיתו שיראה אלו ואלו** בין עומד בפתח הבית בין עומד בתוך הבית כל

שרואה את אלו ואת אלו או מקצתן סגי, ובש״ץ לא הכשיר הרב ז״ל אלא בעומד בפתח שהוא כמחבר את שבחוץ עם אותם שבפנים והוא מוציא את כולן, אבל שיעמוד אחד שאינו ש״ץ אפילו בפתח הבית או שיהיה שליח צבור שלא יהיה בפתח הבית אף על פי שרואה לאותן שבחוץ לא הכשיר הרב ז״ל. והאל יודע האמת.

פרי חדש אורח חיים סימן נה סעיף יג

סעיף יג - צריך שיהיו כל העשרה במקום אחד ושליח צבור עמהם, והעומד בתוך הפתח מן האגף ולחוץ, דהיינו כשסוגר הדלת ממקום (שפה) פנימית של עובי הדלת ולחוץ, כלחוץ.

פר״ח - כתב הרשב״א בתשובה [ח״א] סימן צ״ו דכל שרואין זה את זה אפילו הם בב׳ בתים מצטרפין דומיא דזימון דתנן [ברכות נ, א] שתי חבורות שהיו אוכלת בבית אחד בזמן שמקצתן רואין אלו את אלו הרי אלו מצטרפין. בית היינו בירה כדאיתא בירושלמי [שם פ״ז הלכה ה] עד כאן. והיינו דווקא בב׳ בתים, אבל בבית אחד אפילו אינן רואין זה את זה מצטרפין, מה שאין כן בזימון דאפילו בבית אחד בעינן רואין זה את זה. וכפי זה הא דאמרינן הכא מן האגף ולחוץ כלחוץ, מיתוקם דוקא בשאינן רואין זה את זה. ודין חלון גבוה כמה קומות [סעיף יד] דוקא כשמראה פניו משם דאי לא הוה ליה כגגין ועליות דלא מצטרפי, דהא דתנן [פסחים פה, ב] החלונות ועובי החומה כלפנים, מוקמינן להו [שם פו, א] בדשוו לקרקע העזרה וכבר שורא. ודין ט׳ בגדולה ויחיד בקטנה [סעיף טז], ודין שליח צבור בקטנה וצבור בגדולה [סעיף יז] מיתוקמו דווקא כשאינן רואין, ואפילו הכי אי הוו בבית אחד מצטרפי, דאלו ברואין זה את זה בכל גוונא מיצטרפו. ומה שכתב המחבר דין י״ט שליח צבור בתיבה וט׳ בבית הכנסת מצטרפין מפני שהיא בטילה לגבי בית הכנסת, מיירי אפילו באינן רואין זה את זה, ולהכי צריכי טעמא דהיא בטילה. ונקיטנן כדברי הרשב״א בתשובה [שם] דכל שרואין זה את זה מצטרפין, דהא חזינן להרא״ש ז״ל [הובא בטור ובב״י ד״ה ואם מקצתן] נמי דיליף מדין זימון דשליח צבור תוך הפתח מצרפן כן נראה לי:

ראשונה ואחד השנייה (ג) ואחד השלישית חייבין בברכת הזימון ב] וכל אחד יברך הברכה שיודע. ונמצאת ברכת המזון עולה משלשתן. אבל אם אין כל אחד יודע אלא חצי ברכה אין יכולין לזמן שאין ברכה אחת מתחלקת לשנים:

סימן קצה

פרטי רמזי דינים המבוארים בזה הסימן

[א] שתי חבורות שאכלו בבית אחד או בשני בתים אימתי מצטרפין לזימון:

א שתי חבורות שאוכלות בבית אחד או בשני בתים (א) אם מקצתן רואות אלו את אלו מצטרפות לזימון ואם לאו אין מצטרפות. ואם יש שמש אחד לשתיהן הוא מצרפן (ב) וכגון שנכנסו מתחלה על דעת להצטרף יחד:

ב אכלו מקצתן בבית (ג) ומקצתן חוץ לבית אם המברך יושב על מפתן הבית הוא מצרפן.

כולה אלא אחד יודע ברכה ראשונה והשני יודע השניה והשלישית ואינו יודע הברכה ראשונה או שאחד יודע לברך ברכה ראשונה ואחד יודע לברך ברכה שנייה ואחד יודע לברך ברכה שלישית חייבים בברכת המזון לפי שאפשר לברך כל אחד ואחד מהם ברכה אחת שהוא יודע ונמצאת ברכת המזון משנים מהם או משלשתם והוכיח כן מהירושלמי (ברכות פ"ז ה"א) ואע"פ שרש"י פירש בענין אחר כבר הסכימו התוספות (ד"ה ולמאן) וה"ר יונה (לד. ד"ה לימא) והרשב"א (ד"ה עד) שפירושו של הרי"ף הוא הנכון וכן נראה מדברי הרא"ש (סו"ס יב) ג"כ. וכתבו התוספות אבל לתלאין אין לברך אם האחד אינו יודע כי אם חצי הברכה. וכתב הרי"ף דבירושלמי מותיב לרב נחמן דאמר ברכת זימון אינה אלא נברך שאכלנו משלו לבד מדתניא שנים ושלשה שאכלו חייבים בברכת המזון הא ארבעה לא ואם איתא דברכת הזימון עד נברך הוה אמר ארבעה ופריק אשכח תנא תני ארבעה ואנא דאמרי כוותיה ואי תימא זו הטוב והמטיב שניא היא דאמר רב הונא הטוב והמטיב משניתנו הרוגי ביתר לקבורה תקנוה ופירש הוא ז"ל דהכי קאמר ואם תאמר הך תנא דתני ארבעה משום הטוב והמטיב הוא דתני הכי דמצי אמר לה גברא רביעאה לית לך למימר הכי דברכת הטוב והמטיב דרבנן היא ולא מני לה תנא בהדי דאורייתא דאמר רב הונא וכו' עד כאן משמע מהכא שאין ברכת הטוב והמטיב מעכבת שאע"פ שאין שום אחד מהם יודע אותה יכולין לזמן ולכן רבינו לא הזכיר שיודעים ברכה רביעית כלל אע"ג דבגמרא דידן אמרו דרב נחמן מצי מתרץ לטעמיה הא דתניא שנים ושלשה דבפועלים עסקינן דאינם מברכין לאחר המזון אלא שתי ברכות כלומר ועם נברך הם שלשה ואע"פ שהירושלמי כחולק בזה עם תלמודא דידן מכל מקום במה שאפשר שהם שוים שפיר איכא להוכיח מהירושלמי פירוש דברי הבבלי:

קצה א—ב שתי חבורות שהיו אוכלות בבית אחד וכו'. משנה בפרק שלשה שאכלו (נ.) שתי חבורות שהיו אוכלות בבית אחד בזמן שמקצתן רואות אלו את אלו הרי אלו מצטרפין לזימון ואם לאו אלו מזמנין לעצמן ואלו מזמנין לעצמן ובגמרא שם (ע"ב) תנא אם יש שמש ביניהם שמש מצרפן וכתב הרא"ש (סי' ל) לא מיבעיא שתי חבורות שאכלו בבית אחד אלא אפילו בשני בתים שאין רואים אלו את אלו השמש מצרפן וכן פירש רבנו חננאל דאורחא דמילתא נקט מתניתין שתי חבורות שאוכלות בבית אחד והוא הדין בשני בתים וכן פירש בה"ג (ברכות יא:) וכן משמע בירושלמי (ברכות פ"ז ה"ה) רבי יונה ורבי אבא בר זמינא בשם רבי זירא לשני בתים נצרכה אמר רבי יונה והוא שנכנסו משעה ראשונה על מנת כן [והא] אילין בי נשיא מה את עבדת לון כבית אחד או כשני בתים אם היה דרכן לעבור אלו לאלו מזמן ואם לאו אינו מזמן רבי ברכיה מוקי אמורא אתרעא מילעא דבי מדרשא והוא (מזמנין) [מזמן] על אילין [ועל אילין] עכ"ל וכן כתבו ג"כ התוספות (ד"ה שמש) וה"ר יונה (לז ריש ע"ב) והרשב"א (ד"ה הא ובתשובות ח"א סי' לו) דאפילו בשני בתים נמי מצטרפין ומדברי כולם משמע דבין ברואין אלו את אלו בין על ידי שמש מצטרפין אע"פ שהם בשני בתים ומיהו כתב ה"ר יונה שאם רשות הרבים מפסקת ביניהם נראה שאינם מצטרפין בשום ענין. ורבינו ירוחם (ני"ו ח"ז קמח ע"ג) כתב דאפילו שתיהן בבית אחד צריך שיעמוד המברך במקום אמצעי שישמעו כולם ונראה שהוא מפרש כן על מה שאמרו בירושלמי רבי ברכיה מוקי אמורא אתרעא וכו' ובסמוך יתבאר: **וכתב** הרשב"א (שם) דהא דאיתא בירושלמי אמר רבי יונה והוא שנכנסו שעה ראשונה על מנת כן נראה דאפילו לשתי חבורות שהיו בבית אחד נמי קאמר דדוקא כשנכנסו משעה ראשונה לכך דהוה ליה כהסיבו יחד וכן כתב הראב"ד ז"ל וכן נראה

מעכב וצריכים לזמן ולברך שלש ברכות וכן כתב בית יוסף ע"ש:

קצה א שתי חבורות וכו'. משמע מדברי רבינו דאין חילוק כלל בין בית אחד לשני בתים דאם רואין אלו את אלו אי נמי אפילו אין רואין אלו את אלו אלא שמש אחד לשתיהן השמש מצרפן ודוקא כשנכנסו מתחלה על דעת להצטרף יחד דאפילו אוכלים בבית אחד בעינן שנכנסו מתחלה לכך וטעמא דמילתא דכיון דשתי החבורות לא נקבעו יחד להתחבר בסעודתן לא בתחלת ברכת המוציא ולא בגמר סעודה לא נקבעו לזמן ולהצטרף אלא אם כן נכנסו מתחלה על דעת להצטרף יחד הא לאו הכי אינן יכולין לזמן דשלשה שאכלו כאחד שנינו וכן כתב הרשב"א על שם הראב"ד הביאו ב"י אבל הב"י כתב לדמות שתי חבורות בבית אחד להא דכתב הרא"ש דכשלא בירכו המוציא יחד נקבעו לזימון בגמר סעודה ☜ ולפע"ד לא דמי להדדי דהכא לא נתחברו יחד כלל השתי חבורות לא בברכת המוציא ולא בגמר סעודה ולפיכך צריך שיכנסו מתחלה לכך והכי משמע בירושלמי הביאו בית יוסף וכן הוא משמעות השלחן ערוך (ס"א):

ב ודע דהאי מצטרפין לזימון פירושו יכולים להצטרף ולזמן יחד אבל ודאי דרשאין ליחלק וכל חבורה תזמן לעצמה ואין בזה משום ברוב עם הדרת מלך אלא היכא דרשאין ליחלק לברך כל אחד לעצמו בלא זימון כגון שלשה שאכלו כל אחד בזוית בפני עצמו כדלעיל (בב"י) בסוף סימן קנ"ג התם הוא דעדיף לזמן יחד משום ברוב עם הדרת מלך אבל בשתי חבורות דבכל חבורה איכא זימון בשלשה או בעשרה התם איכא ברוב עם הכא והכא ויכולין ליחלק וכדלעיל סימן קנ"ג ששה נחלקין עשרים נחלקין ולכן קיצר כאן רבינו גם לא היה צריך לפרש כאן שאין מצטרפין לזימון אלא אם כן שישמעו שתי החבורות כל דברי המברך בביאור שזה גם כן כבר מבואר בסימן קנ"ג אבל הרמב"ם בפ"ה כתבו כאן וכך הוא בירושלמי כאן אבל שתי חבורות ר' ברכיה מוקי אמורא אתרעא פירוש העמידו לאמורא המברך במקום אמצעי בשער שבין שני הבתים כדי שישמעו כולם ומביאו ב"י. ודין בני חופה נתבאר בס"ד באבן העזר סימן (ס"א) [ס"ב] (נה:):

פרישה

(ג) **ואחד השלישית וכו'.** אע"פ שאין יודעים ברכה רביעית כלל אינה מעכבת הואיל והיא מדרבנן. רי"ף:

קצה (א) **אם מקצתן רואות וכו'.** כתב רבינו ירוחם וצריך שישמעו דברי המברך בביאור וכן כתב ב"י: (ב) **וכגון שנכנסו מתחלה וכו'.** זה קאי אצירוף שתי חבורות בשני בתים על ידי ראייה או על ידי צירוף שמש אבל בבית אחד אין צריך כמו שנתבאר לעיל סימן קנ"ג בשם הרא"ש שאפילו לא ברכו תחלה יחד ברכת המוציא מכל מקום חייבים בזימון. ב"י: (ג) **ומקצתן חוץ לבית וכו'.** אע"פ שאין יכולין לראות זה את זה:

הגהות והערות

ב] **בדפוסי** מנטובה ושלוניקי "בברכת המזון" ומאידך בדפוס שונצינו ודפו"ר ב"י כתוב גם לקמן "ונמצא ברכת הזמון":

כתב אדוני אבי הרא"ש ז"ל בני החופה שלא היו מספיקים כולן לאכול בבית אחד עם החתן א] ונתחלקו לחבורות אפילו אם אכלו בבתים שאינם פתוחים למקום שהחתן אוכל (ד) **כולן מברכין ברכת חתנים** (ה) **לא מיבעיא אם השמש מצרפן אלא אפילו אם אין השמש מצרפן כיון שהתחילו אותם שבשאר הבתים כשהתחילו אותם של בני החופה כולן חשובין כאחד לברך ברכת חתנים כיון שאוכלין מסעודה שתקנו לחופה:**

סימן קצו

פרטי רמזי דינים המבוארים בזה הסימן

[א] אכל טבל אין מזמנין עליו ואם מברכין עליו: [ג] שלשה שאכלו ואחד נזהר מפת גוים או אוכל חלה או שלשתן מודרים הנאה זה מזה: [ד] עד כמה מזמנין:

א (א) **אכל טבל אין מזמנין עליו.** (ג) **כתב הרמב"ם ז"ל שאין מברכין עליו לא בתחלה ולא בסוף. וכן על כל דבר של איסור. והראב"ד השיג עליו וכתב שלא אמרו אלא אין מזמנין עליו לומר שאין להם קביעות הואיל ואוכלין דבר איסור והוא כעין אכילת פירות שאין להן קבע לזימון**

לכאורה מדברי רבינו ואע"פ שהרשב"א כתב על זה ומכאן שאפילו לברכת הזימון בעינן הסיבה אבל ראיתי לגדולי המפרשים שפירשו דברכת הזימון אינה צריכה הסיבה ע"כ ואם כן לפי מסקנת הרא"ש (סי' א) שכתב רבינו בסימן קצ"ג שאע"פ שלא ברכו ברכת המוציא ביחד נקבעו לזימון בשתי חבורות נמי לא בעינן שיכנסו מתחלה על מנת להצטרף יחד ואם כן לא הוה ליה לרבינו לכתוב סתם וכגון שנכנסו מתחלה להצטרף יחד ואפשר שהוא סובר שיש לחלק בין צירוף דחבורה אחת לצירוף דשתי חבורות ומיהו אפשר שמה שכתב רבינו וכגון שנכנסו מתחלה על דעת להצטרף יחד לא קאי אלא לצירוף שני בתים על ידי ראייה או על ידי צירוף שמש דשתי חבורות בבית אחד אף ע"פ שלא נכנסו מתחלה על דעת להצטרף יחד מצטרפין וכן נראה מפשט הירושלמי (א):

ג **וכתבו** התוספות (שם ד"ה שמש מצרפן) דכל היכא שמצטרפין שתי חבורות צריך שישמעו ברכת המזון מפי המברך. וגם הרמב"ם כתב בפ"ה (הי"ב) גבי צירוף שתי חבורות והוא שישמעו שתיהן כל דברי המברך בביאור. ונראה שטעמם מדגרסינן בסוף פרק שלשה שאכלו (נ.) אמר רבא כי אכלינן ריפתא בי ריש גלותא מברכינן תלתא תלתא וכו' וניפקו בברכתא דריש גלותא איידי דאוושי כולי עלמא לא שמעי ומשום דבשתי חבורות אוושי טובא כתבוה לגבי שתי חבורות אבל אין הכי נמי דבחבורה אחת נמי צריך שישמעו מפי המברך וכבר כתבתי בסימן קצ"ג (קעא. ד"ה ומיהו) שנראה לי דברכת המזון לאו דוקא דאין צריך שישמעו מפי המברך אלא ברכת הזימון לבד אבל ברכת המזון יברך כל אחד לעצמו ושפיר דמי (ב): **כתב** אדוני אבי ז"ל בני החופה שלא היו מספיקים כולם לאכול בבית עם החתן וכו'. בפ"ב דסוכה (סי' ח) אבל הגהות מיימון כתבו בפ"ב מהלכות ברכות (אות ה) בשם סמ"ג (עשין כז קי.) שריצב"א הורה לברך ברכת חתנים בבתים הפתוחים לבית שכילת חתנים שם על ידי צירוף שמש ואע"פ שאין שתי החבורות יכולות לראות ולשמוע המברך עכ"ל. משמע דכשאין שמש מצרפן אינם מברכים ברכת חתנים ולענין הלכה נראה לסמוך על הרא"ש ז"ל:

קצו פרטי רמזי דינים המחודשים בזה הסימן

[ב] אכל איסור במקום סכנה אם מברך עליו ועיין במה שכתבתי בסימן ר"ד:

א אכל טבל אין מזמנין עליו. משנה בפרק שלשה שאכלו (מה.) ובגמרא (מז:) אוקמינן בטבל טבול דרבנן כגון שזרעו בעציץ שאינו נקוב וכתב הרשב"א (שם במשנה) בשם הראב"ד דמינה שמעינן דאלו שאין מפרישין חלת האור מעיסתן אע"פ שאינה אלא מדרבנן אין זימון ביניהם: **כתב הרמב"ם שאין מברכין עליו לא בתחלה ולא בסוף וכן על כל דבר של איסור ואפילו איסור דרבנן והראב"ד השיג עליו וכתב שלא אמרו אלא אין מזמנין עליו וכו'.** בפ"א מהל' ברכות (הי"ט) והרא"ש כתב בריש פרק שלשה שאכלו (סי' ג) שנ"ל כדברי הראב"ד מדאמרינן בפרק קמא דסנהדרין (ו:) ובפרק הגוזל (בבא קמא צד.) הרי שגזל סאה חטים טחנה אפאה והפריש ממנה חלה אין זה מברך אלא מנאץ אלמא שחייב לברך אלא שברכתו הוא ניאוץ ע"כ ולא ידעתי למה דחה דברי הרמב"ם בכך דהא גרסינן בירושלמי פרק קמא דמסכת חלה (ה"ה) תני מצה גזולה אסור לברך עליה אמר רבי הושעיא על שם (תהלים י ג) ובוצע ברך נאץ יי' הדא דאמרה בתחלה אבל בסוף דמים הוא חייב לו רבי יוסי אומר אין עבירה מצוה אמר רבי אילא (ויקרא כז לד) אלה המצות אם עשיתן כמצותן הרי הן מצות ואם לאו אינן מצות ומשמע דלרבי יוסי ורבי אילא בסוף נמי אינו מברך על מצה גזולה. ואין

קצו א אכל טבל אין מזמנין עליו. משנה ריש פרק שלשה שאכלו: **ומ"ש בשם הרמב"ם דאין מברכין עליו לא בתחלה ולא בסוף וכו'.** בפרק א' מהלכות ברכות (הי"ט) ומה שהשיגו עליו הראב"ד והרא"ש דחה ב"י ואמר דבירושלמי פרק קמא דחלה איתא כדברי הרמב"ם והאריך עיין שם ולפע"ד נראה דאפילו אם תמצי לומר דבאוכל דבר האסור בעצמו כגון טבל ונבלה וטרפה ואפילו איסור דרבנן דאין מברכין עליו כלל מכל מקום בגוזל או גונב חטה וטחנה ואפאה ועשאה לחם פשיטא הוא דלבסוף חייב לברך לדברי הכל ואינו אפילו מנאץ דדמים הוא חייב לו אבל בברכה שבתחלה פליגי בה בירושלמי לגבי מצה גזולה דלרבי יונה דאמר אין עבירה מצוה אין לו לברך ולרבי יוסי דאמר אין מצוה עבירה סבירא ליה דמצוה איכא וחייב לברך בתחלה על אכילת מצה אלא דקרי ליה מנאץ כיון שהמצוה היא באה על ידי עבירה ולפע"ד נראה דהלכה כרבי יוסי דהכי סבירא ליה לרבא בפרק הגוזל קמא דשינוי קונה וחייב לברך אלא דהוה ליה מנאץ לגבי ברכה

דרכי משה

קצה (א) וכ"כ באור זרוע (ח"א סי' רד) בהדיא דבבית אחד לא בעינן שנכנסו תחלה לשם כך: (ב) וכבר כתבתי לעיל סימן קצ"ג (אות ג) מה שנראה בזה:

פרישה

(ד) **כולן מברכין ברכת חתנים וכו'.** אבל ודאי שאינן יוצאין בזימון אחד כיון שאין (זימון) [שמש] מצרפן: (ה) **לא מיבעיא אם השמש מצרפן.** נראה לי דרצה לומר דאם אין שומעין קול המברך או אם לא נכנסו מתחלה אדעתא להצטרף יחד דאם לא כן הא כתב לעיל דע"י השמש פטורין מזימון והוא הדין מברכת חתנים וברכת המזון אי נמי אפילו אם שומעין אם ירצו יכולין לברך כמו בברכת המזון:

קצו (א) **אכל טבל אין מזמנין עליו וכו'.** בגמרא אוקמינן אפילו טבל דרבנן כגון שזרעו בעציץ שאינו נקוב: (ג) **כתב הרמב"ם ז"ל שאין מברכין עליו וכו'.** פירוש האוכל עצמו לא יברך משום דכתיב ובוצע ברך נאץ יי':

הגהות והערות

קצה א] **בדפוס** פייבי די שאקו "בבית החתן" (וכמו שהיה המנהג לעשות החתונה בבית החתן כמו שאמרו (תענית יד:) העושה בית חתנות לבנו). ובכמה דפוסים "בבית עם החתן". ולקמן בדפוס ספרדי "אלא אפילו אם אין שמש לצרפן":

טור <מכון שירת דבורה> - ב (או"ח קכח - רמא) / יעקב בן אשר (בעל הטורים) (עמוד 304) 34170 הודפס מאוצר החכמה

עמהם והעומד תוך הפתח (ו) מן המשקוף ולפנים כלפנים [א] ממנו ולחוץ כלחוץ: טו (ז) ואם מקצתן בפנים ומקצתן בחוץ ושליח צבור עומד תוך הפתח היה אומר אדוני אבי ז"ל שהוא מצרפן: טז ואם חצר קטנה (ח) נפרצה במילואה לגדולה ותשעה בגדולה ואחד בקטנה מצטרפין שהקטנה נגררת אחר הגדולה והוי כאילו הוא בתוך הגדולה כיון שהרוב בגדולה. היו תשעה בקטנה ואחד בגדולה או חמשה בזו וחמשה בזו אין מצטרפין: יז וכן לענין שליח צבור היה שליח צבור בקטנה וצבור בגדולה

עמהם. זה מתבאר מתוך מה שיבא בסמוך: **והעומד** תוך הפתח מן המשקוף ולפנים וכו'. בסוף פרק כיצד צולין (פסחים פה:) תנן מן האגף ולפנים כלפנים מן האגף ולחוץ כלחוץ ופירש רש"י אגף קרי כל מקום הגפת הדלת שהוא חופף ונוקש שם כשסוגרו דהיינו משפה הפנימית של עובי הפתח עד מקום הנקישה מן האגף ולפנים דהיינו תוך העיר ממש כלפנים ואוכלים שם קדשים קלים מן האגף ולחוץ כלחוץ דהיינו מקום הנקישה ואגף עצמו לא ידעינן השתא אי כלפנים אי כלחוץ ובגמרא מפרש ליה. ואמרינן עלה בגמרא אמר רב יהודה אמר רב וכן לתפלה ופירש רש"י העומד מן האגף ולפנים מצטרף לעשרה והעומד חוץ לפתח אינו מצטרף ואע"ג דאמרינן עלה בגמרא ופליגא דרבי יהושע בן לוי דאמר אפילו מחיצה של ברזל אינה מפסקת בין ישראל לאביהם שבשמים וכתבו התוספות (ד"ה וכן) דמשמע בפרק ואלו נאמרים (סוטה לח:) דהלכה כרבי יהושע בן לוי ובפרק כל גגות (עירובין צב.) משמע דמחיצה מפסקת לצירוף ומתוך כך פירשו בענין אחר מ"מ גם הם מודים דמחיצה מפסקת לצירוף מההיא דפרק כל גגות וא"כ לדידהו מן האגף ולפנים כלפנים וכו' הוי לתפלה אליבא דכולי עלמא: **ובגמרא** מקשה רישא דמתניתין אסיפא דמרישא משמע דאגף עצמו כלחוץ ומסיפא משמע דאגף עצמו כלפנים ופירש רש"י אגף עצמו עובי השער מן הנקישה ולפנים ומשני לא קשיא הא בשערי עזרה הא בשערי ירושלים כלומר דשערי ירושלים לא נתקדש עוביין מפני שמצורעים מגינים תחתיהם בחמה מפני החמה ובגשמים מפני הגשמים ושערי עזרה נתקדש עוביין ומשמע לכאורה דלענין צירוף לדבר שבקדושה אגף עצמו כלפנים דאי לאו דבעלמא הוי כלפנים לא היו מקדשין אותו בשערי עזרה וגם בשערי ירושלים אי לאו מפני המצורעים היו מקדשין אותו מהאי טעמא אבל רבינו ירוחם (נתיב ג ח"ז כז ע"ד) כתב העומדים באסקופת בית הכנסת בעובי הפתח נראה לי שאין נמנין מן העשרה שלפנים בבית הכנסת שהרי אין אותו המקום מכלל הבית וראיה מפסח דכתיב (שמות יב מו) לא תוציא מן הבית מן הבשר חוצה ואמרינן בפסח שני ז] מן האגף ולפנים כלפנים פירוש אגף עובי הפתח מן האגף ולחוץ כלחוץ והאגף עצמו שהוא עובי הפתח כלחוץ עכ"ל וכן כתב הרמב"ם בפ"ט מהלכות קרבן פסח (ה"א) לענין הוצאת בשר קרבן פסח מחבורתו דאגף עצמו כלחוץ ומשמע דילפינן מיניה לענין תפלה כדברי רבינו ירוחם:

יד תנן תו בפרק כיצד צולין (שם) החלונות ועובי החומה כלפנים ופירש רש"י החלונות שבחומות ירושלים ועובי ראש החומה בגובה כלפנים ואע"ג דבעובי השערים לא אמרן הכי התם כדמפרש טעמא בגמרא מפני המצורעים וגם בזה כתב הרמב"ם (שם) דלענין קרבן פסח קאמר ואיתא תו התם בגמרא גגין ועליות לא נתקדשו וכתב רבינו ירוחם (שם כח ע"א) שנ"ל שבכל זה הוא הדין לבית הכנסת דגגין ועליות אינם בכלל בית והחלונות ועובי הכתלים כלפנים. ומשמע לי דהאי דחלונות ועובי הכתלים כלפנים כשראשו ורובו בחלון או על עובי הכותל הנראה מתוך הבית ומצאתי שכתב רבינו הגדול מהר"י אבוהב בשם גאון דמכניס ראשו בחלון מצטרף עמהם למנין עשרה ולא חילק בכך. וכן כתב בארחות חיים וזה לשונו כתב רבינו האיי מי שעומד אחורי בית הכנסת וביניהם חלון אפילו גבוה כמה קומות אפילו אינו רחב ארבע ומראה להם פניו משם מצטרף עמהם לעשרה עכ"ל:

טו **ואם** מקצתן בפנים ומקצתן בחוץ ושליח ציבור תוך הפתח היה אומר א"א ז"ל שהוא מצרפן. נראה שלמד כן מדין צירוף לזימון שאם המברך יושב על מפתן הבית הוא מצרפן כמו שיתבאר בסימן קצ"ה בסייעתא דשמיא:

טז—יז **ואם** חצר קטנה נפרצה במילואה לגדולה וכו' בגדולה וכו'. בפרק כל גגות (עירובין צב:) תשעה בגדולה ויחיד בקטנה מצטרפין תשעה בקטנה ויחיד בגדולה אין מצטרפין וכתבו התוספות (ד"ה תשעה) והרא"ש (סו"ס ג) תשעה בקטנה ויחיד בגדולה אין מצטרפין והוא הדין לחמשה בקטנה וחמשה בגדולה אין מצטרפין ואגב דנקט ברישא תשעה בגדולה נקט נמי תשעה בקטנה בסיפא: **ומ"ש** וכן לענין שליח ציבור היה שליח ציבור בקטנה וכו'. פשוט שם ופירש רש"י דכי שליח ציבור בגדולה וצבור בקטנה אין יוצאין ידי חובתן דציבור דקיימי בקטנה לא מצינן למימר דשייכי אבתריה

פרישה

(ו) **מן המשקוף ולפנים כלפנים כו' ולחוץ כלחוץ.** סוף פרק כיצד צולין לגבי קדשים תנן מן האגף ולפנים כלפנים מן האגף ולחוץ כלחוץ. ופירש רש"י כל מקום הגפת הדלת קרי אגף שהוא חופף ונוקש שם כשסוגרו דהיינו משפה הפנימית של עובי הפתח עד מקום הנקישה. מן האגף ולפנים דהיינו תוך העיר ממש כלפנים ואוכלים שם קדשים קלים כו'. ובגמרא מקשה דיוקי אהדדי דמרישא משמע דאגף עצמו כלחוץ ומסיפא משמע דאגף עצמו כלפנים. ופירש רש"י אגף עצמו עובי השער מן הנקישה ולפנים ומשני הא בשערי ירושלים כו' ומסיק ב"י בשם הרמב"ם ורבינו ירוחם דגם בבית הכנסת לא נחשב העובי כבית הכנסת עצמו עיין שם שמביא ראיה לדבריו: (ז) **ואם מקצתן בפנים כו' ושליח ציבור תוך הפתח היה אומר כו' שהוא מצרפן.** רבותא קא משמע לן דאף על גב דמקצתן כאן ומקצתן כאן ואם כן הוה אמינא או נחשוב להאי שליח צבור להני שבחוץ או להני שבפנים קא משמע לן דחשבינן ליה לכאן ולכאן והטעם כמו שכתב רבינו לקמן בסימן קצ"ה גבי ברכת המזון שאם המברך יושב על מפתן הבית מצרפן. דכיון דכולן דעתייהו עילויה דהאי שהוא מוציא אותן ידי חובתן מצרפינן ליה להאי חבורה ולהאי חבורה והוא מחבר ומייחד להן גם כן וכאילו יושבין יחד במקום אחד וכן הכא בשליח צבור וכל שכן אם ט' או הרוב לחוץ או לפנים והשליח ציבור עומד על המפתן דיכול להוציאם: **ודוקא** שליח צבור אבל איש אחר העומד על המפתן לא מיבעיא מקצתן לחוץ ומקצתן לפנים דודאי לא מחשבינן ליה לכאן ולכאן אלא אפילו ט' מבפנים והוא על המפתן אינו מצרף להן כלל דלגבי בית הכנסת חשבינן לאגף עצמו כממנו ולחוץ וכמ"ש בסמוך ואם היה עומד בחוץ ודאי לא היה יכול לצרף שהרי יש כאן מחיצה ודלת שאפשר לסוגרה וכסגור דמי ואף על פי שקיימא לן אפילו מחיצה של ברזל אינה מפסקת וכמו שכתב רבינו בסמוך לענין צירוף מפסקת והכריחו זה התוספות שם פרק כיצד ע"ש: (ח) **נפרצה במלואה לגדולה.** פירוש שנפרצה הקטנה במקום חיבורה לגדולה ונפל כל אותו הכותל שהיה מפסיק ביניהן ובגדולה נשארו משארית הכותל זה מכאן ומכאן ולפיכך הגדולה היא כמופלגת מן הקטנה ואין הקטנה מופלגת מן הגדולה אלא הרי היא כקרן זוית שלה ולהכי אין הגדולה נגררת אחר הקטנה וק"ל ועיין מה שכתב לקמן סימן ע"ט צואה בקטנה אסור לקרות בגדולה שנפרץ לתוכה ושם (אות ז) כתבתי

אוצר החכמה 34170

חדושי הגהות

נה [א] **נראה** דמשום הכי דייק רבינו לכתוב ממנו ולחוץ ולא כתב מן המשקוף ולחוץ לומר דכל שחוץ מפנימי של משקוף דהיינו המשקוף עצמו וכל שחוץ ממנו הוי בכלל חוץ וטעמו דהואיל ולא נתקדש בירושלים האגף עצמו דהיינו המשקוף ע"כ לא הוי כלפנים דאי כלפנים הוי אף אם לא נתקדש בפני עצמו הא הוי בכלל קדושת פנים ולא שייך לחלקו לעצמו אלא על כרחך לומר דלא הוי בכלל פנים רק שבעזרה נתקדש בפני עצמו ובירושלים לא נתקדש מפני מצורעין ולכן לענין תפלה נמי לא הוי כלפנים ועוד דבנדרים בפרק הנודר מן הירק (נו:) תנן הנודר מן הבית אינו אסור אלא מן האגף ולפנים אבל האגף עצמו מותר דאינו מכלל בית וכמו שפסק רבינו ביורה דעה סימן רי"ז (קכח.) והוא הדין לתפלה דמשקוף עצמו אינו כלפנים (מהרל"ח):

הגהות והערות

ז] **כתב** בבית הבחירה להמאירי ריש פסחים שהגאונים חילקו את מסכת פסחים לשנים, ארבעת הפרקים הראשונים עם פרק ערבי פסחים נקראים פסח ראשון, ויתר הפרקים מתמיד נשחט ואילך נקראים פסח שני:

טור <מכון שירת דבורה> - א (או"ח א - קכז) / יעקב בן אשר (בעל הטורים) (עמוד 319) 34170　הודפס מאוצר החכמה

ב ה [ה] **שלשה שאכלו ויצא אחד מהם לשוק** ב] **קוראים אותו** ה* [ו] **ומודיעים לו שרוצים לזמן כדי שיכוין ויצטרף עמהם ויענה עמהם ברכת זימון ויוצאים ידי חובתם ב אף על פי שאינו בא ויושב** (א) **עמהם** ה** **והני מילי בשלשה אבל בעשרה כיון שצריכים להזכיר את השם אינם מצטרפים עד שיבא וישב עמהם:** [הגה] ועיין לקמן סימן ר' ג*) עד היכן ברכת זימון:

ג ו [ז] **שלשה שאכלו כאחד ואין אחד מהם יודע כל ברכת המזון אלא ג אחד יודע ברכה ראשונה ואחד השניה ואחד השלישית חייבים בזימון וכל אחד יברך הברכה שיודע** ו* **ואף על פי שאין בהם מי שיודע ברכה רביעית אין בכך כלום** ז **אבל לחצאין אין לברך אם האחד אינו יודע כי אם חצי הברכה שאין ברכה אחת מתחלקת** (ב) **לשנים:**

סימן קצה

חבורות שאוכלים בהרבה מקומות מה דינם.

ובו ג' סעיפים:

א א **א שתי חבורות שאוכלות בבית אחד או** ב **בשני בתים** א) **אם מקצתם רואים אלו את אלו מצטרפות לזימון ואם לאו אינם מצטרפות** ג* א) **ואם יש שמש**

ב אף על פי שאינו בא. אלא שעומד לפני הפתח. ויוצא גם הוא ידי חובתו (רמב"ם ברכות ה, יג ב"ח ד"ה ושלשה ב"י ד"ה וכתב ה"ר). ועיין סימן נ"ה סעיף כ': ג אחד יודע ברכה. (א) והוא הדין אם [הם] שנים ה ואחד יודע שתי ברכות ואחד יודע השלישית, ועיין ריש סימן קצ"ג. וצריך עיון (ב) א דהא הרב ב"י פסק סוף סימן (ד') [ר] [סעיף ב] כמאן דאמר [ברכות מו, א] ברכת הזימון עד נברך, וא"כ מצינו שיוכלו ארבעה לברך ברכת המזון, דנברך אמר ליה גברא רביעאה (ג*) דאמר הכי נברך שאכלנו משלו ברוך שאכלנו משלו ובטובו חיינו, וכן הוא בגמרא [שם] בהדיא ובתלמידי רבינו יונה [שם לג, ב סוף ד"ה לימא]. ואפשר דלא צריך לאשמעינן זה. ומכל מקום לפי מה שכתב רמ"א שם צריך שיאמר אדם אחד עד הזן. משמע בגמרא [שם] וברי"ף [שם לד, א] דאם אין שם מי שיודע אלא ברכה אחת, לא יברך כלום דמעכבות זו את זו, ועיין סימן תקל"ג [סעיף א]. ב ומוכח מכאן דמנין שלש ברכות מדאורייתא, דאי סלקא דעתך דמדאורייתא רק הזן א"כ לימא הזן בלחוד, וכי בשביל שאינו יודע דרבנן לא יאמר דאורייתא, וכיוצא בזה איתא סימן תקל"ג [סעיף ב] גבי תקיעות. ובמלחמות [שם לד, ב] כתב גבי להיכן חוזר ו, וז"ל, והבא לפרש זה במי ששמע מקצת ברכת המזון ויצא לשוק וחזר דחוזר למקום שפסק, טועה הוא כו', שאין טעם למחלוקת זה בכאן, שאפילו אם נאמר שהברכות מעכבות זו את זו וששהא כדי לגמור כולה פליגי, אין מקום זה לכאן. והנכון (ג) ☜ כמו שכתב הרי"ף [שם] להיכן הוא חוזר ז וכו' ואמר רב זביד דחוזר לראש כיון דהפסיק באמצע זימון, אי משום דסבירא ליה ששהה כדי לגמור כולה חוזר לראש וסבירא ליה דברכת זימון מילתא באנפי נפשה ולא בעי כדי לגמור כולהו ברכות, אי משום דכך תקנו חכמים שיהא חוזר ואומרן על הסדר, ורבנן אמרי למקום שפסק, עכ"ל. (ד) משמע דהוא סבירא ליה דאין מעכבות זו את זו. מכל מקום נראה לי להחמיר, דהא הרי"ף כתב דאי ליכא גברא דמצי למימר הטוב והמטיב לית לן בה כיון דהוא דרבנן, משמע דאם אין יודעין אחד משאר הברכות אין יכולין לברך דמעכבות זו את זו, ובספק ברכות ראוי להחמיר, ובפרט שדברי הרמב"ן אין להם הכרע כל כך. ועיין מה שכתבתי סימן (קפ"ז) [קפג] סעיף (ז') [ו] [ס"ק יא] וסוף סימן ר':

קצה א שתי חבורות כו'. (ג) העולת תמיד [ס"ק א]

באר הגולה

ה. שם בגמרא [מה, ב]:
ה*. הרא"ש שם פ"ז סימן ה, רבינו יונה שם לג, א ד"ה אמר אביי:
ה**. שם בגמרא:
ו. שם מ"ו [ע"א] לפירוש הרי"ף [לד, א ע"פ ירושלמי שם פ"ז הלכה א] וכן הסכימו הרא"ש [שם סימן יב] ורבינו יונה [שם לג, ב סוף ד"ה לימא] (ג)[ו]תוספות [שם ד"ה ולמאן, רשב"א שם ד"ה עד]:
ו*. ב"י סוף הסימן ממשמעות הרי"ף שם:
ז. שם בתוספות:
קצה א. ברכות נ' [ע"א]:
ב. תוספות [שם ע"ב ד"ה שמע] ורבינו מנוח [מובא ברא"ש שם פ"ז סימן לה] והרא"ש [שם] והר"ר יונה [שם לז, א ד"ה גמ' אם] והרשב"א [שם ע"א ד"ה הא, שו"ת ח"א סימן לו] וכן הוא בירושלמי שם [פ"ז הלכה ה, הלכות גדולות ברכות פ"ז יא, ב]:

ציונים לרמ"א

ג*) סעיף ב:

עטרת זקנים

ב] **קוראים אותו ומודיעים כו'.** ויש אומרים הא דקוראין לו ומברכין עליו, הני מילי כגון שפתחו של בית לשוק והוא יושב כנגדו [ו]קוראין לו ושומע קולן ומזמנין (ב"י ד"ה וכתב הרשב"א בשם הרשב"א ברכות מה, ב ד"ה אמר בשם רב האי). ואע"ג דקוראין לו והוא עונה עמהן, הם יוצאים בזימון אבל הוא אינו יוצא (ב"י ד"ה וכתב ה"ר בשם הר"ר יונה ברכות לז, א ד"ה ומפני). ויש אומרים שגם הוא יוצא ידי חובת זימון (הרמב"ם ברכות פרק ה' הלכה יג):

הגהות והערות

ד] עיין במג"א שם דס"ל דהיינו עובד עבודה זרה, ולא עבודה זרה ממש. ועיין שם בהערות:
ה] תוקן ממהדורת אמ"ד ת"פ:
ו] להיכן חוזר [דחד סבירא ליה דחוזר לראש, וחד סבירא ליה דחוזר למקום שפסק], כצ"ל:
(מקור חיים, תוספת שבת)
ז] להיכן הוא חוזר [כשאומר נברך שאכלנו משלו ועונו אחריו, לאיזה מקום חוזר המברך], כצ"ל:
(מקור חיים, תוספת שבת)
ח] וכן הגיה המקור חיים:
ט] כ"ה הגר"ח לאנזר, ולפנינו במלחמות איתא רבינו ור"ח:

ערך לחם למהריק"ש

קצד סעיף ב עד שיבא. עיין סימן ר' [סעיף ב]:

שערי תשובה

כתב כן כמו שכתבתי לעיל, וצ"ע, כיון דלדעת הב"י בכל גוונא אין מצטרף: (ב) **לשנים.** עיין באר היטב. ועיין באבן העוזר שחולק על המג"א בזה, ודעתו שאין מעכבות וצריך לברך כל מה שיכול, הן ברכה אחת או שתים. ובאליה רבה [ס"ק ה] הביא דברי המג"א, וכתב דמסימן קפ"ח [סעיף ו] דאם טעה חוזר לראש, משמע קצת הכי, ע"ש:

באר היטב

קצד (א) **עמהם.** אלא שעומד לפני הפתח. ויוצא גם הוא ידי חובתו, רמב"ם, ב"י, ב"ח, [מ"א ס"ק ב]: (ב) **לשנים.** ואם אין שם מי שיודע אלא ברכה אחת, לא יברך כלום דמעכבות זו את זו, ברכות דף מ"ו, ע"ש, עיין מ"א [ס"ק ג]. סדר שלש ברכות אלו מעכבות, ואם אמרם למפרע לא יצא, דבר שמואל סימן קמ"ז:

ביאור הגר"א

[ה] [סעיף ב] **שלשה כו'.** [ברכות] מ"ה ב': [ו] **ומודיעים כו' כדי כו'.** כן פירשו תלמידי רבינו יונה [לג, א ד"ה אמר] והרא"ש [שם פ"ז סימן ה] מה שכתוב [ברכות שם] דקרו ליה ועני: [ז] [סעיף ג] **שלשה כו'.** עיין תוספות שם [מו, א] ד"ה ולמאן דאמר כו'. וכשיטתו שפסק בסימן ר' סעיף ב' כרב נחמן [ברכות שם], ולרב נחמן לכולי עלמא הטוב והמטיב לאו דאורייתא, וכן המסקנא דגמרא שם. וזהו שכתב [המחבר] ואף על פי כו':

הגהות רעק"א

קצה א) (שו"ע ס"א) **אם מקצתם רואים אלו את אלו.** בתשובת הרשב"ש סימן ל"ז כתב דוקא כשיש זימון לכל חבורה וחבורה בפני עצמה, בזה מצטרפים לזמן יחד, אבל לעשות שיהיה שיעור זימון ע"י שיצטרפו יחד לא, עיין שם. ועיין לעיל בב"י סימן נ"ה [ד"ה ואם מקצתן] במה שכתב עליה דהרא"ש [מובא בטור שם] בש"ץ תוך הפתח, דלמד מדין דהכא, משמע דסבירא ליה דהכא מהני רואים זה את זה לצרף לשיעור זימון. וכן משמע בתשובת הרשב"א [ח"א]

מחצית השקל

לקמן סימן קצ"ז ס"ק ד': (ס"ק ב) **אף על פי כו'.** ועיין סימן נ"ה סעיף כ'. דמבואר שם דאם יש צואה או עבודה זרה ד] מפסקת ליש אומרים לענין עניית קדושה, והוא הדין הכא: (ס"ק ג) **אחד כו'. השלישית ועיין ריש סימן קצ"ג.** ר"ל, דעכ"פ מי שאינו יודע, מכל מקום מבין לשון הקודש, ועיין שם במ"א [ס"ק ב]: **וצריך עיון כו' מצינו שיוכלו ארבעה כו' וכן הוא בגמרא.** דף מ"ו דפליגי רב נחמן ורב ששת עד היכן ברכת הזימון, רב נחמן אמר עד נברך, ורב ששת אמר עד הזן. ואמרינן נימא כתנאי, דתני חדא ברכת המזון שנים ושלשה (ופירשו הרי"ף והתוספות ד"ה ולמאן דלפעמים עולה בשני בני אדם ולפעמים משלשה, כגון שאין אחד יודע כי אם ברכה אחת, כמו שכתוב פה בשו"ע) ותניא אידך שלשה וארבעה, סברוה דכולי עלמא הטוב ומטיב לאו דאורייתא (ולא חשיב לה), מאי לאו בהא קמיפלגי מאן דאמר שלש סבר עד הזן (וליכא כי אם שלש ברכות), ומאן דאמר ארבע סבר עד נברך (א"כ עם ברכת הזימון איכא ארבעה): **ואפשר דלא צריך לאשמעינן כו'.** ר"ל, דזה לא שכיח שיהיה יודע ברכת הזימון ולא ידע שום ברכה מברכת המזון. ואם היה בזה חידוש שאחד יוכל לומר ברכת הזימון אע"ג דלא שכיח, מכל מקום הוי ליה לאשמועינן. אבל באמת אין בזה חידוש, כיון דכבר אשמועינן דשלש ברכות של ברכת המזון יכול כל אחד לברך ברכה אחת, הוא הדין דאיש רביעי יוכל לברך ברכת הזימון גרידא, דמאי שנא ברכת הזימון מברכה אחרת. אלא דעל הברייתא שפיר מקשה, אי אמרת דסבירא ליה ברכת הזימון עד נברך, הוי ליה למימר ארבעה, ויהיה החידוש דנשמע מזה דברכת הזימון עד נברך כרב נחמן דלא כרב ששת. אבל הרב ב"י כיון שכבר כתב להדיא בסימן ר"ש דברכת הזימון עד נברך, תו ליכא חדושא בזה ולא אצטריך לאשמועינן: **משמע בגמרא וברי"ף כו'.** הראיה, עיין מה שכתב בסוף ס"ק זה: **דמעכבות כו'.** והטעם, אפשר כיון דכל הברכות מחד קרא מפיק לה בש"ס דף מ"ח ע"ב: **ועיין סימן תקצ"ג.** דמבואר שם במ"א [ס"ק ב] ממשמעות הש"ס [ר"ה לד, ב'] דכל השנה בברכת שמונה עשרה אין ברכה אחת מעכבת חברתה, חוץ מברכת של ראש השנה ויום הכיפורים דמעכבת זו את זו, וא"כ ברכת המזון י"ל דדינו כברכת ראש השנה ויום הכיפורים של יובל: **ומוכח כו' מדאורייתא כו'.** דלא כמו שכתב הרב ב"י בסימן קצ"א, הביאו מ"א שם [ס"ק א], ע"ש: **גבי תקיעות.** דמדאורייתא סגי בתשעה קולות, אלא מספק צריכים לתקוע שלש סדרים תשר"ת תש"ת תר"ת, ואם יודע סדר אחד יתקע אותו סדר שמא יצא בזה. כל שכן הכא דודאי יצא ידי ברכה דאורייתא: **גבי להיכן חוזר כו'.** בדף מ"ו ע"ב איתא להיכן הוא חוזר, רב זביד משמיה דאביי אמר חוזר לראש, ורבנן אמרי למקום שפסק, והלכתא למקום שפסק. ועל זה כתב הרמב"ן שבא לפרש דקאי על מי שיצא לשוק באמצע ברכת המזון כשחוזר לאיזה מקום חוזר, כיון דשהה והפסיק בנתיים, שאין טעם למחלוקת זה בכאן, דהש"ס שם לא איירי מזה ביצא

אשל אברהם

ב אף על פי. עיין מ"א. ומשמע דרוצין זה את זה בעינן, כבסימן קנ"ה [סעיף א] עיין ב"י [ד"ה וכתב הרשב"א] בשם חידושי הרשב"א [ברכות מה, ב ד"ה אמר] בשם רב האי גאון. ויוצא ידי חובתו גם הוא, רמב"ם. דלא כהר"ר יונה [שם לו, א ד"ה ומפני] דפסק כהאי גוונא שאין עמהם אינו יוצא הוא ידי חובתו, עיין מה שכתבתי בסימן קנ"ג במ"א [אות] י"ג. ועיין סימן נ"ה סעיף כ', בטינוף מפסיק, יע"ש: **ג אחד יודע.** עיין מ"א. הקשה להמחבר בסימן רי"ש אמאי לא השמיענו דברכת המזון בארבעה בני אדם, שלש ברכות ואחד יודע ברכת הזימון ויהיה הוא האומר ועונה, וכן הוא בגמרא ברכות מ"ו א' לרב נחמן כו'. ומיהו אם אינם יודעים ברכת הזימון יברכו שלש ברכות, דברכות זימון לרוב פוסקים דרבנן ואין מעכב, כמו הטוב ומטיב דאין מעכב. ולענין אי ברכות מעכבות זו את זו או לאו, העלה דראוי להחמיר בספק ברכות. ואע"ג דספק תורה לחומרא, לא שייך כאן, בשלמא אכל ואינו יודע אם בירך חוזר ומברך כבסימן קפ"ד סעיף ד' דמתקן וודאי, מה שאין כן כאן דספק הוא, שמא מעכבות. ולא מבעיא למאן דאמר לא תשא דין תורה, אלא אפילו למאן דאמר דרבנן (עיין סימן רט"ו מ"א ס"ק ו"ו). ואפילו למאן דאמר ספק תורה מן התורה לחומרא, כאן לא שייך זה, כדכתיבנא *. ועיין חולין פ"ז [ע"א] שכר מצוה או שכר ברכה למאי נפקא מינה לברכת המזון, משמע לכאורה מעכבות, דאי לאו הכי ארבע מצות הן דומיא דהתכלת במנחות [כח, א. לח, ב] למאן דאמר אין מעכבות ארבע מצות הן. (בההיא דחולין י"ל אמאי לא נפקא מינה מצוה דרבנן או כוי [יו"ד סימן כח סעיף ג] דאין מברכין, ואם נאמר ספק מן התורה לקולא יאמר מצוה דרבנן, וממה נפשך קשה *. עיין מה שכתבתי בסימן קנ"ב במ"א ריש הסימן אין מקומו פה):

קצה **א שתי חבורות.** עיין מ"א. באליה רבה [ס"ק] ד' כתב שלדק עולת תמיד שהביא דין דחופה בשם הלבוש [סעיף ב] אע"ג שבטור כאן ובשו"ע אה"ע [סימן] ס"ב סעיף י"א הביאו המחבר, דמלבוש מוכח

מחצית השקל

לשוק, וע"ש ברמב"ן: **שאפילו אם נאמר שהברכות מעכבות זו את זו כו'.** דודאי אי אמרת אין הברכות מעכבות זו את זו ליכא למימר דמיירי ביצא באמצע ברכת המזון, דא"כ תקשי לרב זביד משמיה דאביי דסבירא ליה חוזר לראש, וא"כ אפילו יצא באמצע ברכה שניה או בין ראשונה לשניה מכל מקום צריך לחזור לראש ברכת המזון והפסיד אפילו ברכה ראשונה הואיל והפסיק, מה בכך שהפסיק, הא אפילו לא בירך כלל ברכה שניה יצא ידי ברכה ראשונה דהא אין מעכבות זו את זו, וא"כ למה יגרע כשבירך ברכה שניה אלא שהפסיק בין שניה לראשונה (דנראה לי דוחק דמיירי דוקא שיצא באמצע ברכה ראשונה, דסתמא מיירי, וגם תקשי מאי טעמא דרבנן). אלא אפילו נימא דברכות מעכבות זו את זו ובשהה כו', ואתי שפיר מאן דאמר חוזר לראש: **כמו שכתב הרי"ף להיכן כו'.** דקאי על המברך ברכת הזימון ואמר נברך שאכלנו משלו והם עונין ברוך שאכלנו משלו כו', אם המברך צריך לחזור ולומר נברך כיון ששהה עד שענו ברוך שאכלנו כו', וסבירא ליה דברכת הזימון עד נברך וסבירא ליה דאם שהה כדי לגמור ברכה אחת חוזר, והא עד נברך היא ברכה אחת וכיון ששהה עד שהם ענו ברוך כו' והוא יותר ארוך מנברך הוי שהה כדי לגמור ברכה אחת וצריך לחזור ולומר נברך כו'. ועיין לעיל סימן קפ"ג [ס"ק י] מה שכתב בזה בשם תלמידי רבינו יונה [ברכות לח, א ד"ה אין]: **משמע דהוא סבירא ליה דאין מעכבות.** מדכתב שאפילו נאמר שהברכות מעכבות זו את זו, משמע דלא מסתבר ליה לומר כן. אלא כתב כן דאפילו יהיב ליה לאותו מפרש דמעכבות זו את זו, מכל מקום לא הונח לו פירוש ההוא: **ובספק ברכות ראוי להחמיר ובפרט כו' אין להם הכרע.** דמה שכתב ואפילו אם נאמר שהברכות מעכבות כו', אין הכרע גמור, דהרמב"ן לנפשיה סבירא ליה דאין מעכבות. **וראיתי** בספר אבן העוזר שכתב על זה [וז"ל] וכל דבריו תמוהים בעיני אדרבא מהרי"ף מוכח להיפך. ואביא דבריו בקוצר. א', הקשה דאין לשון הרי"ף כמו שכתב מ"א, אלא דהרי"ף הביא ירושלמי ללמוד ממנו פירוש דברי הש"ס דידן, דבירושלמי [ברכות פ"ז הלכה א] מותיב לרב נחמן דסבירא ליה ברכת הזימון עד נברך מדתניא שלשה שאכלו חייבים בברכת המזון (והיינו כשכל אחד אינו יודע כי אם ברכה אחת יברך כל אחד אותו ברכה שיודע ויעלה ברכת המזון משלשתן), ואי אמרת דברכת הזימון עד נברך, הוי אמר ארבעה. ומשני איכא תנא דתני באמת ארבעה, ואנא דאמרי כותיה, ואי תימא זו הטוב ומטיב, שניא היא, דאמר רב הונא דהטוב ומטיב ביבנה תקנוה. ופירש הרי"ף דר"ל ואם תאמר הך דתני ארבעה משום הטוב ומטיב דתני הכא דמצי אמר ליה גברא רביעאי, לית לך למימר הכי, דהטוב ומטיב דרבנן היא ולא מני לה תנא בהדי דאורייתא, עכ"ל הרי"ף. ולכן הקשה בספר אבן העוזר דאין הכונה משום דהטוב ומטיב אינו מעכב, אלא משום דלא מני כי אם ברכות דאורייתא, וכן פירשו תלמידי רבינו יונה. דאי סלקא דעתך כמו שכתב מ"א משום דאינה מעכבת, הוי ליה למימר כיון דמדרבנן היא ואינה מעכבת לא מני לה. עוד הקשה אי סלקא דעתך דלא חשיב הטוב ומטיב משום דאינו מעכב, אם כן איך חשיב ברכת הזימון, הא אע"ג שהיא דאורייתא מכל מקום אם ברכו ברכת המזון ושכחו לזמן, ידי ברכת המזון יצאו, הרי דברכת הזימון לא מעכב. עוד הקשה דמאי פריך לרב נחמן הוי ליה למימר ארבעה היינו רביעי לברכת הזימון, דילמא מהאי טעמא לא חשיב ברכת הזימון משום דאינו מעכב. עוד תמה במה שכתב מ"א דאזלינן לחומרא בספק ברכות ואם לא ידע רק אחת לא יברך כלל, הא מבואר בסימן קפ"ד [סעיף ד] דספק ברכת המזון דהוא דאורייתא צריך לברך מספק, ע"ש. ולענ"ד מה שהקשה על מ"א דאין כן לשון הרי"ף, אין תלונתו על מ"א כי אם על הרב ב"י שכתב אחר שהביא לשון הרי"ף הנ"ל, וז"ל הרב ב"י [סוף הסימן] משמע מהכא שאין ברכת הטוב ומטיב מעכבת, שאע"פ שאין שום אחד יודע אותה יכולים לזמן כו', עכ"ל הרב ב"י. וכן פסק פה בשו"ע. הרי דגם הרב ב"י הבין מה שכתבו הירושלמי והרי"ף כיון דהטוב ומטיב דרבנן לא מני לה, היינו משום דאינה מעכבת. ומה שהכריח להרב ב"י לזה, דליכא למימר משום דהוא דרבנן אפילו מעכב לא מני לה בהדי דאורייתא, כמו שכתב בספר אבן העוזר, א"כ תיקשי לרב נחמן דאותביה דקתני שלשה כו' דעל כרחך ברכת הזימון עד הזן ומשני דאיכא ברייתא דפליג על האי ברייתא וסבירא ליה דברכת הזימון עד נברך וסבירא ליה כהאי ברייתא ואייתי ברייתא דקתני ארבעה, ואי משום הטוב ומטיב ואם כן לא פליגי הברייתות, כיון דהוא דרבנן לא מני לה, מנא ליה לרב נחמן הא דברכה דרבנן לא חשיב ומהאי טעמא הוכיח דברייתא דקתני ארבעה פליגי אאידך ברייתא וסבירא ליה ברכת הזימון עד נברך, אין זה כדאי לעשות פלוגתא בין הברייתות, ודלמא תרווייהו סבירא להו ברכת הזימון עד הזן והאי דקתני ארבעה חשיב להטוב ומטיב אע"ג שהוא דרבנן. אלא על כרחך צריך לומר כיון דהיא דרבנן אינה מעכבת, וא"כ ליכא למימר דחשיב הטוב ומטיב אומר גברא רביעי, דא"כ מאי קא משמע לן בזה שאם אומר גברא רביעי הטוב ומטיב שיוצאים ידי ברכת המזון, פשיטא מי גרע מאלו לא אמר כלל ברכה רביעית דהיינו הטוב ומטיב דיצא, דהא אין הטוב ומטיב מעכב. ועוד, כיון דאינה מעכבת אין לה שייכות לשאר ג' ברכות, וא"כ פשיטא שיוכל לאומרה איש אחר. ומזה הוכיח רב נחמן דלא חשיב להטוב ומטיב. ומזה הוכיח מ"א דשאר ג' ברכות מעכבות זו את זו, דאי אמרת דגם הם אין מעכבות, גם הם פשיטא שיוכל כל אחד לברך ברכה אחת כיון דאין להם שייכות זה לזה דהא אין מעכבות זו את זו, ומאי קא משמע לן הברייתא, אלא ודאי דמעכבות זו את זו. ובזה אזדא לה גם קושייתו מברכת הזימון, דהא גם היא אינה מעכבת ואפילו הכי חשיב לה, זהו לפי הבנתו של בעל ספר אבן העוזר דמאי דאינה מעכב לא חשיב הוא בלי טעם, אבל לפי מה שכתבתי דמהאי טעמא לא חשיב מה דאינו מעכב משום דהוא מלתא דפשיטא כיון דאין לה שייכות לשאר ברכות פשיטא שיוכל לאומרה אדם אחר, מה שאין כן בברכת הזימון אע"ג דאינה מעכבת אפילו הכי טובא קא משמע לן דברכות הזימון עד נברך כרב נחמן לאפוקי מרב ששת, לכן עולה ברכת המזון מארבעה בני אדם. ומה שהקשה על מה שכתב מ"א ובספק ברכות ראוי להחמיר, אדרבא בספק ברכת המזון צריך לברך דהוא דאורייתא. י"ל דהמ"א סבירא ליה כיון דמוכרח הדבר מגמרא ירושלמי והרי"ף דשלש ברכות מעכבות זו את זו, איך יחלוק על זה הרמב"ן, ניהו די"ל שהיה להרמב"ן ראיה לזה מאיזה מקום בש"ס מכל מקום איך הדבר פשיטא ליה דאינן מעכבות, מה שנראה ומוכרח להיפוך מירושלמי והרי"ף (והיינו אם נדייק מה שכתב הרמב"ן שאפילו נאמר שהברכות מעכבות כו', דלהרמב"ן גופיה לא סבירא ליה הכי). אלא ודאי דמדאורייתא מודה הרמב"ן דמעכבות, ואם אינו יודע רק אחת, מן התורה אינו צריך לברך כלל, אלא דאע"פ כן מתקנת חכמים יש לו לברך הברכה שיודע, וכמו שתקנו ברכה מחודשת על הרוגי ביתר הוא הדין שתיקנו אם אינו יודע רק ברכה אחת שיברכה, ומסתמא יש לו ראיה לזה, ולכן אתי שפיר מה שכתב מ"א ובספק ברכות ראוי להחמיר, דבנדון

לבושי שרד

קצד (א) מג"א סק"ג **והוא הדין אם הם שנים.** דהיכא דאחד אינו יודע, אז אף בשנים יוצא בברכת היודע, כריש סימן קנ"ג, ואומר אחד שתי ברכות ואחד אומר השלישית: (ב) שם **דהא הרב ב"י פסק סוף סימן ר',** כצ"ל [ח]: (ב*) שם **דאמר הכי נברך.** פירוש, אע"ג שאין יודעים האחרים לענות ברוך שאכלנו כו', יהיה הוא עצמו האומר והעונה: (ג) שם **כמו שכתב הרי"ף להיכן הוא חוזר.** המברך שאמר נברך כו' והעונים אמרו ברוך כו', מהיכן חוזר המברך. ואמר רב זביד דאומר עוד הפעם נברך כו' ברוך כו', כיון דבעניית העונים שהה לגמור ברכת זימון: (ד) שם **משמע דהוא סבירא ליה.** מדכתב שאפילו אם נאמר כו'. ואח"כ כתב [המ"א] שאין זה הכרע כל כך, משום דאע"פ שכתב אם נאמר, יכול להיות דסבירא ליה כך:

קצה (ג) מג"א סק"א **העולת תמיד לא עיין.** שהביא כאן בשם הלבוש [סעיף ב] דין דחופה שבט"ז ס"ק ג', ושכח שהוא כאן בטור וגם בשו"ע באה"ע:

אוצר מפרשים

קצד א (מג"א סק"ג) **דהרב ב"י פסק סוף סימן ר' כמאן דאמר,** כצ"ל [ח]:

(נתיב חיים)

ב (שם) **ומוכח מכאן דמנין שלש ברכות מדאורייתא כו'.** אין כאן הוכחה דשלש ברכות ממש הם דאורייתא, ודי אם נימא דמעין שלש הוא דאורייתא. ולכן נראה לענ"ד להגיה במג"א וכצ"ל, **דענין שלש ברכות מדאורייתא.** ובזה נסתלקו כל השגות של אבן העוזר, שהקשה מפועלים [ברכות טז, א]. וגם בזה מיושב שלא חישב ברכת המזון בפרק הקומץ [מנחות כז, א] בין שאר דברים שמעכבים זה את זה:

(דגול מרבבה)

חכמת שלמה

קצד (סעיף ב) **שלשה שאכלו ויצא אחד מהם לשוק קוראים אותו וכו'.** כ"ב, מזה מוכח שאם אינו מצטרף ועונה עמהם אינו יכול לזמן, אף שמתחלה אכלו יחד ונתחייבו בזימון, אין יכולים לזמן זולתו. ולא דמי בזה לתפלה דקיימא לן [סימן נה סעיף ג] דאם התחיל באבות בעשרה גומר, וכן הרבה כיוצא בזה שם [סעיף ב] דאם התחיל בעשרה גומר, וכאן לא מהני מה שהתחיל לאכול בשלשה וצריך להיות שלשה בברכת זימון ממש. וקשה לי מן הסוגיא דסנהדרין בפרק קמא דף ח' [ע"א] דקאמר תנא זימון בשלשה, מאי זימון אילימא ברכת זימון והתניא זימון וברכת זימון בשלשה, וכי תימא פירושי קא מפרש מהו זימון ברכת זימון, והתניא זימון בשלשה וברכת זימון בשלשה וכו'. וקשה מה פריך, ולמה ליה לדחוק יותר דהכוונה לענין זימון לדין דלא שייך מה דנקט בהדי ברכת זימון, וטפי הוי ליה לפרש כדסלקא דעתך לענין זימון בברכת המזון. ומה דנקט בכפל היינו באם הוי נקט רק חד מינייהו הוי סלקא דעתך דקא משמע לן רק לענין גוף הדין דזימון בעי שלשה לאפוקי אם מתחלה לא הוי שלשה, לאפוקי ממה דסלקא דעתך דזימון לא בעי כלל שלשה, לכך קא משמע לן דמעיקר דינא זימון בעי שלשה. מיהו אפשר דאף אם תחלה אכלו בשלשה די, אף דבשעת ברכה לא הוי שלשה, יכולין לזמן, לכך קא משמע לן בכפל דזימון בעי שלשה ולא די שהיה תחלה שלשה רק ברכת הזימון בשלשה, דבשעת ברכה ממש בעינן שלשה, ומה פריך, וצ"ע. ומזה הוי קשה לי עוד על מה שכתב המג"א סימן קנ"א [ס"ק א] בפירוש דברי הטור [חו"מ סוף סימן שלו] מה שכתב שהרי הקפידו חכמים בזימון על ברכה רביעית, דהכוונה על גוף ברכת המזון שאחד מוציא את חבירו דהוי דוקא בזימון, ע"ש. ואם כן קשה מה פריך הש"ס, נימא דזימון קאי על גוף ברכת המזון להוציא אחד את חבירו, וברכת הזימון קאי על ברכת נברך שאכלנו וכו', ואם הוי נקט רק חדא הוי אפשר לומר דרק ברכת נברך בעי שלשה אבל גוף ברכת המזון להוציא את חבירו לא בעי שלשה, לכך קא משמע לן תרתי לאשמועינן דזימון הכוונה על הוצאת אחד לחבירו בגוף ברכת המזון, ובא זה וגילה על זה, ויהיה כוונת זימון כמו התם בטור מה שכתב בזימון על ברכה רביעית, ומה פריך, וצ"ע, ודו"ק היטב:

יד אפרים

קצד (מג"א סק"ג) **כמו שכתב הרי"ף.** תיבת הרי"ף הוא טעות סופר במלחמות שם, וצ"ל הרבינו חננאל [ט]:

שלחן ערוך השלם <מהדורת פריעדמאן> - ג או"ח ג (קנ - רמא) / קארו, יוסף בן אפרים (עמוד 291) 34170 הודפס מאוצר החכמה

אחד לשתיהן הוא מצרפן ב** **(א)** ב [א] **וכגון שנכנסו מתחלה על דעת להצטרף** (א) **יחד** ג [ב] **ויש מי שאומר (ב) שאם** (ב) **רשות הרבים מפסקת בין שני הבתים אינם מצטרפים (ג) בשום ענין:**

ב ד [ג] ה) **אכלו מקצתן בבית ומקצתן חוץ לבית אם המברך יושב על** ג **מפתן הבית הוא מצרפן:**

ג ה [ד] **כל היכא שמצטרפות שתי חבורות צריך שישמעו שתיהן דברי המברך** ד **ברכת** (ג) **זימון** ה (ד) **בביאור:** הגה: [ה] א) ושאר ברכת המזון יברך כל אחד לעצמו אבל אם ירצו שהמזמן יוציא כולם צריכים שישמעו כל ברכת המזון דבלא זה לא יצאו כלל:

סימן קצו

מי שאכל דבר אסור אם מצטרף לזמון. ובו ד' סעיפים:

א א **(א)** א) **אכל דבר איסור** ב א) [א] **אף על פי שאינו**

לא עיין כאן בטור, וגם בשו"ע באה"ע סימן ס"ב [סעיף יא]: **ב וכגון שנכנסו.** מדסתם הרב ב"י שמע מינה דסבירא ליה דאפילו בבית אחד אם לא נכנסו על דעת להצטרף אין מצטרפין, דשלשה שאכלו כאחד שנינו, וכמו שכתב הרשב"א [ברכות נ, א ד"ה הא]. ואף לפי מה שכתב סימן קנ"ג סעיף ב' דלא בעינן קביעות בתחלת הסעודה, מכל מקום בעינן שיהיו קבועים בשלחן אחד בסוף הסעודה, והכא כל חבורה היא בפני עצמה, לכן אין מצטרפין אלא א"כ נכנסו לכך. וכן כתב הב"ח [ד"ה שתי], (ד) א דלא כמו שכתב ב) הרב ב"י [ד"ה וכתב]. ולסברא הראשונה צריך לומר כיון שיש בכל חבורה זימון מצטרפין אע"פ שאין קביעות יחד, כן נראה לי: **ג מפתן הבית.** דהוא רואה אלו ואלו, והוי ליה כמקצתן רואין זה את זה: **ד ברכת זימון.** אבל בפוסקים ובתוספות [ברכות נ, ב ד"ה שמש] משמע דצריכים לשמוע כל ברכת המזון, וכמו שכתבתי סימן קנ"ג סעיף א' [ס"ק ד]: **ה בביאור.** ואם אינו שומע ה) עונה אמן, כמו שכתוב ו) סימן קנ"ט סעיף ו' [בהגה], ועיין סימן קנ"ח:

קצו כתב הרב ב"י [ד"ה כתב הרמב"ס] דהוא הדין בגזל חטים

קצה (א) וכגון שנכנסו מתחלה כו'. ב"י [ד"ה שתי] הביא זה בשם הירושלמי [ברכות פ"ז הלכה ה] בשני בתים. וכתב על זה [ד"ה וכתב] נראה דאפילו בשתי חבורות בבית אחד נמי קאמר [ד]דוקא כשנכנסו משעה ראשונה לכך דהוי ליה כהסיבו יחד, וכן כתב הראב"ד [מובא ברשב"א שם נ, א ד"ה הא], וכן נראה לכאורה מדברי רבינו. ואע"פ שהרשב"א [שם] כתב על זה ומכאן שאפילו לברכת הזימון בעי הסיבה, אבל ראיתי לגדולי המפרשים שפירשו דברכת הזימון אין צריך הסיבה, ע"כ [הרשב"א]. א) ואם כן לפי מה שכתב הרא"ש [שם פ"ז סימן א] [והובא בטור בסימן [קנ"ג] א) דאע"ג שלא בירכו המוציא ביחד נקבעו לזימון, בשתי חבורות נמי לא בעי שיכנסו מתחלה על מנת להצטרף יחד, וא"כ לא הוה ליה לרבינו לכתוב סתם וכגון שנכנסו תחלה להצטרף יחד, אפשר שסבירא ליה שיש לחלק בין צירוף דחבורה אחת לצירוף דשתי חבורות. ומיהו אפשר שמה שכתב רבינו וכגון שנכנסו מתחלה לצרף, לא קאי אלא לצירוף שני בתים ע"י ראייה או ע"י צירוף ממש, אבל בשתי חבורות בבית אחד אע"פ שלא נכנסו תחלה על דעת להצטרף יחד, מצטרפין. וכן נראה מפשטי הירושלמי, עכ"ל (הגהתי במקצת דבריו, כי נראה שיש טעות סופר בדבריו בדפוס). וא"כ דבריו כאן בשו"ע נמי מתפרשים כן, והוא פירוש רחוק, דרבינו הטור נקט בהדא מחתא גם בבית אחד ועל כולם כתב התנאי שיכנסו תחילה כו'. ונראה לענ"ד דאין צריך לזה כלל דלא קשה מידי, דהא אמרינן סימן קנ"ג דאין צריך (הכניסו) [כניסה] ב) תחלה אלא סגי באכלו אח"כ ביחד, היינו שאכלו במקום אחד, אע"ג שאכלו כל אחד מככרו מכל מקום סמוכים הם זה לזה כדרך אוכלים בחבורה אחת, אע"ג שהם מתחלקים לשתי חבורות מכל מקום בעצם המקום הם סמוכים. אבל כאן מיירי שכל חבורה יושבת במקום אחר כגון מפינה לפינה, ובזה אמרינן לעיל [סעיף ב בהגה] שאין חיוב זימון בזה אלא ג) משום הדרת מלך, כמו שכתב ב"י סוף סימן קנ"ג בשם מצאתי כתוב כו'. וכאן מיירי מחיוב לזמן ביחד, כגון אם אין שלשה במקום אחד או לענין צירוף עשרה, בזה בעינן אפילו בבית אחד תנאים הכתובים כאן, שיהיו רואין אלו כו' או ע"י שמש ובתנאי שיכנסו תחלה על דעת להצטרף, אז חל עליהם חיוב הצירוף אע"פ שאינם סמוכים במקום אחד. וזהו בעצמו כוונת הרשב"א שכתב שמכאן ומזה הירושלמי משמע דבעי הסיבה לזימון מדאצטריך נכנסו תחלה כו', והיינו אפילו ביושבים סמוכים זה לזה, אבל גדולי המפרשים סבירא להו בסמוכים אין צריך זימון כלל אפילו באוכל כל אחד מככרו כדלעיל, וכאן דאצטריך נכנסו תחלה כו' היינו באינם סמוכים אלא מפינה לפינה, ואז אין להם צירוף אלא בנכנסו תחלה על דעת הצירוף, כן נראה לענ"ד ברור: **(ב) שאם רשות הרבים מפסקת כו'.** נראה דלאו דוקא רשות הרבים ממש שהוא רחב י"ו אמות, אלא אפילו שביל היחיד מפסיק ביניהם, כדתנן ריש פאה [פ"ב משנה א] ומייתי לה בחזקת הבתים [בבא בתרא] דף נ"ה [ע"א], דזה מפסיק בין הרשויות לפאה ולשבת, וא"כ הוא הדין נמי כאן, דחד טעמא הוא עם רשות הרבים: **(ג) בשום ענין.** נראה דיש ענין שאין רשות הרבים מפסיק, דהיינו מה שכתב הטור בשם הרא"ש [סוכה פ"ב סימן ח] כאן בבני החופה שנתחלקו לחבורות שכולן חשובות כאחת אפילו אין השמש מצרפן, כיון שאוכלין מסעודה שתקנו לחופה, דבזה אין הדבר תלוי ברשויות כלל, ומשום הכי כשמביא בשו"ע באה"ע סימן (ס"א) [סב] [סעיף יא] דין זה, לא זכר שם לחלק מענין הפסק רשות הרבים:

קצו (א) אכל דבר איסור. כן כתב רמב"ם פרק א' מברכות [הלכה יט]. והראב"ד השיג עליו וז"ל, טעה בזה, שלא אמרו אלא אין מזמנין עליהם, לומר שאין להם חשיבות קבוע הואיל ואוכלין דבר איסור, והוא כעין אכילת פירות שאין להם קבע לזימון, אבל ברכה תחלה וסוף למה לא יברכו הואיל ונהנה, עכ"ל. והיינו מן המשנה דריש פרק שלשה שאכלו [ברכות מה, א] אכל טבל אפילו דרבנן אין מזמנין עליו, וסובר הראב"ד דוקא לזימון לא אבל ברוכי מברכינן. והרמב"ם צריך לומר דסבירא ליה דרבותא נקט זימון דהוא קיל מברכת המזון, דהא אפילו על עלה ירק שאכל אחד מהם מזמנינן, קא משמע לן דלדבר איסור גרע טפי וכל שכן דלא מברך. והרא"ש [שם פ"ז סימן ב] הסכים להראב"ד מדאיתא בפרק הגוזל [בבא קמא צד, א] ר' אליעזר בן יעקב אומר גזל סאה של חטין טחנה לשה ואפאה והפריש ממנה חלה כיצד מברך, אין זה מברך אלא מנאץ, ועל זה אומר [תהילים י, ג] בוצע ברך ניאץ ה', אלמא שחייב לברך אלא שברכתו היא ניאוץ, עכ"ל. והב"י [ד"ה כתב הרמב"ס] חיזק דעת הרמב"ם מהירושלמי [חלה פ"א הלכה ה] במלה גזולה אסור

באר הגולה

ב*. גמרא שם ע"ב:
ב**. ירושלמי שם:
ג. רבינו יונה שם:
ד. טור מהירושלמי דלעיל [אות ב]:
ה. תוספות שם ע"ב [ד"ה שמש, רמב"ם ברכות ה, יב]:
קצו א. ברכות מ"ה [ע"א]:
ב. שם מ"ז [ע"ב, רשב"א שם מה, א ד"ה מתני' בשם הראב"ד]:

ציונים לרמ"א

קצה א) (דברי עצמו) [ב"י סוד"ה וכתבו. וסימן קנ"ג סוד"ה ומיהו ז]:

עטרת זקנים

קצה א] **ואם יש שמש כו'.** פירוש, אפילו אין רואות אלו את אלו [לבוש סעיף א]. ואע"פ שכתב רבינו [הטור] לעיל בסימן קצ"ג [סעיף ב] דסבירא ליה להרא"ש [ברכות פ"ז סימן א] דאע"ג דלא ברכו ברכת המוציא ביחד נקבעו לזימון, ואפשר דיש לחלק בין צירוף דחבורה אחד לצירוף דשני חבורות [ב"י ד"ה וכתב]:

קצו א] **אף על פי שאינו כו'.** מזה שמעינן דאילו שאין מפרישין חלת האור מעיסתן, אע"פ שאינו אלא מדרבנן, אין זימון ביניהם (הרשב"א ברכות מה, א ד"ה מתני' בשם הראב"ד):

הגהות והערות

קצה א] תוקן ע"פ זירות שמשון ומקור חיים. וכ"ה בב"י. וממהדורת פראג תקמ"ה הנוסח בסימן "זה" וטעות הוא:
ב] תוקן ממהדורת אמ"ד ת"פ:
ג] וכן הגיהו מקור חיים ושיורי לקט. ועיין רעק"א, והיינו הך:
ד] עיין ב"ח ד"ה שתי, ובפרישה אות ב:
ה] עיין סימן נ"ה סעיף ט"ו: (גליון מ"א)
ו] עיין מג"א סימן קנ"ג סק"ד:
ז] בא לתקן נוסחת דיהרנפארט תלג שכתוב סעיף י"ז:
ח] תוקן ע"פ דמשק אליעזר:

ערך לחם למהריק"ש

קצה סעיף ג בסוף [צריך שישמעו]. ושאר ברכת (זימון) [המזון] יברך כל אחד לעצמו, עיין סימן קנ"ג [סוף סעיף א]:

באר היטב

קצה (א) יחד. והא דבסימן קנ"ג סעיף ב' דאין צריך הכנסה אלא סגי באכלו אח"כ ביחד, היינו שאכלו במקום אחד, אע"ג שאכלו כל אחד מככרו מכל מקום סמוכים הם זה לזה כדרך שאוכלים בחבורה אחת, אבל כאן מיירי שכל חבורה יושבת במקום אחר כגון מפינה לפינה, ובזה אמרינן לעיל שאין חיוב זימון בזה אלא משום הדרת מלך. וכאן מיירי מחיוב לזמן ביחד, כגון אם אין שלשה במקום אחד או לצירוף עשרה, בזה בעינן תנאים הכתובים כאן, ט"ז [ס"ק א], ע"ש. (ב) רשות הרבים. לאו דוקא רשות הרבים שהוא רחב י"ו אמות, אלא אפילו שביל היחיד, ט"ז [ס"ק ב]. ועיין בהלכות קטנות חלק ב' סימן קמ"ח מה שהקשה מההיא דמכות [ו, ב]. ואין משם ראיה, יד אהרן. ובני החופה מצטרפין בכל ענין, ט"ז [ס"ק ג]: (ג) זימון. אבל בפוסקים ובסימן קפ"ג סעיף ו משמע דצריכים לשמוע כל הברכת המזון, עיין סימן קנ"ג סעיף א', [מ"א ס"ק ד]: (ד) בביאור. ואם אינו שומע עונה אמן, כמו שכתוב סימן קנ"ט, [מ"א ס"ק ה]:

הגהות הסמ"ע

קצה סעיף א וכגון שנכנסו מתחילה על דעת להצטרף יחד. יש אומרים דקאי נמי [אאכלון] בבית אחד ז] [אבל באכלון] על דעת להצטרף אפילו משני בתים, [רואים] או שמש מצ[רפן].

שלחן ערוך השלם <מהדורת פרידמאן> - ג או"ח ג (קנ - רמא) / קארו, יוסף בן אפרים (עמוד 292) 34170 הודפס מאוצר החכמה

קצה חֲבוּרוֹת שֶׁאוֹכְלִים בְּהַרְבֵּה מְקוֹמוֹת מַה דִּינָם. וּבוֹ ג׳ סְעִיפִים:

א. [*א] [א]שְׁתֵּי חֲבוּרוֹת שֶׁאוֹכְלוֹת בְּבַיִת אֶחָד אוֹ [ב]בִשְׁנֵי בָתִּים, אִם מִקְצָתָן (א) רוֹאִים אֵלּוּ אֶת אֵלּוּ (ב) מִצְטָרְפוֹת לְזִמּוּן, (ג) וְאִם לָאו אֵינָם מִצְטָרְפוֹת. (ד) וְאִם יֵשׁ שַׁמָּשׁ אֶחָד לִשְׁתֵּיהֶן (ה) הוּא מְצָרְפָן, (ו) וּכְגוֹן שֶׁנִּכְנְסוּ מִתְּחִלָּה עַל דַּעַת לְהִצְטָרֵף [א](א) יַחַד. [ג]וְיֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר, שֶׁאִם [ב](ז) רְשׁוּת הָרַבִּים מַפְסֶקֶת בֵּין שְׁנֵי הַבָּתִּים אֵינָם מִצְטָרְפִין (ח) [*ב] בְּשׁוּם עִנְיָן: **ב.** [ד]אָכְלוּ מִקְצָתָן בַּבַּיִת [*ג] וּמִקְצָתָן חוּץ לַבַּיִת, אִם הַמְבָרֵךְ יוֹשֵׁב עַל (ט) מִפְתַּן הַבַּיִת הוּא מְצָרְפָן: **ג.** [ה]כָּל הֵיכָא שֶׁמִּצְטָרְפוֹת שְׁתֵּי חֲבוּרוֹת, צָרִיךְ שֶׁיִּשְׁמְעוּ שְׁתֵּיהֶן דִּבְרֵי הַמְבָרֵךְ

א בְּרָכוֹת נ. ב תּוֹסָפוֹת וְרַבֵּנוּ חֲנַנְאֵל וְרֹא״שׁ וְהָרַב רַבֵּנוּ יוֹנָה וְהָרַשְׁבָּ״א וְכֵן הוּא בִּירוּשַׁלְמִי שָׁם. ג רַבֵּנוּ יוֹנָה שָׁם. ד טוּר מֵהַיְרוּשַׁלְמִי דִּלְעֵיל. ה תּוֹסָפוֹת שָׁם עָמוּד ב׳.

בַּאֵר הֵיטֵב

א. יַחַד. וְהָא דִּבְסִימָן קצג סָעִיף ב דְּאֵין צָרִיךְ הַכְּנָסָה אֶלָּא סַגֵּי בְּאָכְלוּ אַחַר כָּךְ בְּיַחַד, הַיְנוּ, שֶׁאָכְלוּ בְּמָקוֹם אֶחָד אַף עַל גַּב שֶׁאָכְלוּ כָּל אֶחָד מִכִּכָּרוֹ מִכָּל מָקוֹם סְמוּכִים הֵם זֶה לָזֶה כְּדֶרֶךְ שֶׁאוֹכְלִים בַּחֲבוּרָה אַחַת, אֲבָל כָּאן מַיְרֵי שֶׁכָּל חֲבוּרָה יוֹשֶׁבֶת בְּמָקוֹם אַחֵר כְּגוֹן מִפִּנָּה לְפִנָּה, וּבָזֶה אָמְרִינַן לְעֵיל שֶׁאֵין חִיּוּב זִמּוּן בָּזֶה אֶלָּא מִשּׁוּם הַדְרַת מֶלֶךְ, וְכָאן מַיְרֵי מֵחִיּוּב לְזַמֵּן בְּיַחַד כְּגוֹן אִם אֵין שְׁלֹשָׁה בְּמָקוֹם אֶחָד אוֹ לְצֵרוּף עֲשָׂרָה, בָּזֶה בָּעִינָן תְּנָאִים הַכְּתוּבִים כָּאן, טַ״ז, עַיֵּן שָׁם: **ב. רְשׁוּת הָרַבִּים.** לָאו דַּוְקָא רְשׁוּת הָרַבִּים שֶׁהוּא רָחָב שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה אַמּוֹת אֶלָּא אֲפִלּוּ שְׁבִיל הַיָּחִיד, טַ״ז. וְעַיֵּן בַּהֲלָכוֹת

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

שֶׁאֵין מְעַכְּבוֹת וְצָרִיךְ לְבָרֵךְ כָּל מַה שֶּׁיָּכוֹל, הֵן בְּרָכָה אַחַת אוֹ שְׁתַּיִם. וּבְאֵלִיָּה רַבָּה הֵבִיא דִּבְרֵי הַמָּגֵן אַבְרָהָם, וְכָתַב דְּמִסִּימָן קפח דְּאִם טָעָה חוֹזֵר לְרֹאשׁ מַשְׁמַע קְצָת הָכִי, עַיֵּן שָׁם:

(א) יַחַד. עַיֵּן בַּאֵר הֵיטֵב. *וְעַיֵּן בַּ״ח דְּשָׁכַח לָאו דַּוְקָא, אֶלָּא הוּא הַדִּין הֵזִיד, עַיֵּן שָׁם. וְעַיֵּן בְּאֵלִיָּה רַבָּה שֶׁנִּסְתַּפֵּק בִּשְׁנַיִם שֶׁאָכְלוּ וְהַשְּׁלִישִׁי שָׁתָה רְבִיעִית וְאַחַר כָּךְ שָׁכַח אֶחָד וּבֵרַךְ, אִם רַשַּׁאי הַשְּׁלִישִׁי שֶׁאָכַל לְזַמֵּן עַל אוֹתָם שְׁנַיִם אוֹ כֵּיוָן דְּרַק אֶחָד חַיָּב בְּזִמּוּן לֹא, וְכֵן מִסְתַּבֵּר, עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ. וְעַיֵּן לְקַמָּן (קצו) [קצז] דְּאִם זֶה שֶׁשָּׁתָה רְבִיעִית בֵּרַךְ בְּרָכָה אַחֲרוֹנָה שׁוּב לֹא יוּכַל לְזַמֵּן עִמָּהֶם, עַיֵּן שָׁם. וְכָתַב בְּאֵלִיָּה רַבָּה דִּבַעֲשָׂרָה אִם שָׁכְחוּ שְׁלֹשָׁה וּבֵרְכוּ אַף עַל פִּי כֵן מְבָרְכִין

*שייך לסימן קצד סעיף א

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

זוֹ [י]וְיֵשׁ פּוֹסְקִים שֶׁסּוֹבְרִים, דְּאַף דְּמִן הַתּוֹרָה חַיָּב לְבָרֵךְ אוֹתָם, מִכָּל מָקוֹם אֵין מְעַכְּבוֹת זוֹ אֶת זוֹ, וּלְפִיכָךְ מִי שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ לְבָרֵךְ כָּל הַבְּרָכוֹת וְאִי אֶפְשָׁר לוֹ לִקְרֹא לְבָקִי שֶׁיּוֹצִיאוֹ בְּבִרְכַּת הַמָּזוֹן, צָרִיךְ לְבָרֵךְ עַל כָּל פָּנִים הַבְּרָכָה שֶׁיּוֹדֵעַ אוֹתָהּ. [יא]וּלְעִנְיַן דִּינָא, אִם אָכַל כְּדֵי שְׂבִיעָה דְּחִיּוּב בִּרְכַּת הַמָּזוֹן שֶׁלּוֹ הוּא מִן הַתּוֹרָה, יֵשׁ לְהַחְמִיר כְּשִׁיטָה זוֹ וּלְבָרֵךְ אוֹתָהּ:

קצה א (א) רוֹאִין אֵלּוּ וְכוּ׳. אֲפִלּוּ כְּשֶׁאוֹכְלִים כָּל אַחַת עַל שֻׁלְחָן בִּפְנֵי עַצְמוֹ: **(ב) מִצְטָרְפוֹת לְזִמּוּן.** רוֹצֶה לוֹמַר, אִם יִרְצוּ [א]יְכוֹלִין לְהִצְטָרֵף וּלְהוֹצִיא אֶחָד אֶת כֻּלָּם בְּבִרְכַּת הַמָּזוֹן: **(ג) וְאִם לָאו וְכוּ׳.** אֲפִלּוּ כְּשֶׁהֵם בְּבַיִת אֶחָד, וַאֲפִלּוּ אִם נִכְנְסוּ מִתְּחִלָּה עַל דַּעַת לְהִצְטָרֵף יַחַד: **(ד) וְאִם יֵשׁ שַׁמָּשׁ.** הַיְנוּ, [ב]אֲפִלּוּ אֵינוֹ אוֹכֵל כְּלָל: **(ה) הוּא מְצָרְפָן.** הַיְנוּ, אֲפִלּוּ [ג]הֵם בִּשְׁנֵי בָתִּים וְאֵין רוֹאִין אֵלּוּ אֶת אֵלּוּ: **(ו) וּכְגוֹן שֶׁנִּכְנְסוּ וְכוּ׳.** מִסְּתִימַת הַמְחַבֵּר [ד]מַשְׁמַע דַּאֲפִלּוּ בַּיִת אֶחָד וְרוֹאִין זֶה אֶת זֶה, גַּם כֵּן לֹא מִצְטָרְפֵי שְׁתֵּי הַחֲבוּרוֹת יַחַד, אֶלָּא אִם כֵּן כְּשֶׁנִּכְנְסוּ מִתְּחִלָּה עַל דַּעַת זֶה, [ה]אֲבָל הַרְבֵּה אַחֲרוֹנִים כָּתְבוּ, דִּבְבַיִת אֶחָד לֹא בָּעִינָן כְּלָל שֶׁיִּכָּנְסוּ מִתְּחִלָּה עַל דַּעַת זֶה, וּבְכָל שֶׁרוֹאִין זֶה אֶת זֶה בִּלְחוּד, אוֹ אֲפִלּוּ בְּאֵין רוֹאִין זֶה אֶת זֶה וְיֵשׁ שַׁמָּשׁ בֵּין שְׁתֵּי הַחֲבוּרוֹת, סַגֵּי לְעִנְיַן צֵרוּף, וְכֵן דַּעַת הַגְּרָ״א בְּבֵאוּרוֹ וּבִשְׁנוֹת אֵלִיָּהוּ, עַיֵּן שָׁם: **(ז) רְשׁוּת הָרַבִּים וְכוּ׳.** כָּתַב הַטַּ״ז, לָאו דַּוְקָא רְשׁוּת הָרַבִּים מַמָּשׁ שֶׁהוּא רָחָב ט״ז אַמּוֹת, דְּהוּא הַדִּין כְּשֶׁיֵּשׁ שְׁבִיל הַיָּחִיד מַפְסִיק בֵּינְתַיִם, וְאֶפְשָׁר דְּדַוְקָא כְּשֶׁהוּא קָבוּעַ גַּם בִּימוֹת הַגְּשָׁמִים [אֵלִיָּה רַבָּה]: **(ח) בְּשׁוּם עִנְיָן.** הַיְנוּ, אֲפִלּוּ כְּשֶׁהֵן רוֹאִין זֶה אֶת זֶה וְיֵשׁ שַׁמָּשׁ הַמְשַׁמֵּשׁ לִשְׁתֵּיהֶן: **ב (ט) מִפְתַּן הַבַּיִת.** דְּהוּא רוֹאֶה אֵלּוּ וָאֵלּוּ, [ו]וַהֲוֵי לֵהּ כְּמִקְצָתָן רוֹאִין זֶה אֶת זֶה:

אוצר החכמה 34170

בֵּאוּר הֲלָכָה

קצה א [*א] שְׁתֵּי חֲבוּרוֹת. עַיֵּן מִשְׁנָה בְּרוּרָה. וְדַע, דְּמֵחִדּוּשֵׁי הָרַשְׁבָּ״א שֶׁכָּתַב הַטַּעַם, דִּלְהָכִי מְהַנֵּי בְּרוֹאִין אֵלּוּ אֶת אֵלּוּ כְּשֶׁנִּכְנְסוּ מִתְּחִלָּה לְכָךְ מִשּׁוּם דַּהֲוֵי כְּהֵסֵבּוּ יַחַד, מוּכָח מִזֶּה דִּסְבִירָא לֵהּ דְּלָאו דַּוְקָא שְׁתֵּי חֲבוּרוֹת שֶׁהָיָה בְּכָל חֲבוּרָה כְּדֵי זִמּוּן מִצְטָרְפוֹת לְהוֹצִיא אַחַת אֶת חֲבֶרְתָּהּ בְּמִקְצָתָן רוֹאִין זֶה אֶת זֶה, הוּא הַדִּין בַּחֲבוּרָה אַחַת שֶׁל שְׁלֹשָׁה שֶׁשְּׁתַּיִם מֵהֶם הֵסֵבּוּ עַל שֻׁלְחָן אֶחָד וְהַשְּׁלִישִׁי הֵסֵב עַל שֻׁלְחָן אַחֵר, כֹּל שֶׁרוֹאִין אֵלּוּ אֶת אֵלּוּ מִצְטָרְפִין, וְאַף עַל גַּב דִּבְבִרְכַּת הַמָּזוֹן בָּעִינָן הֵסֵבּוּ יַחַד, אוֹ לְדִידָן עַל כָּל פָּנִים יְשִׁיבָה בְּשֻׁלְחָן אֶחָד, שָׁאנֵי הָכָא דְּהָא מַיְרֵי שֶׁמִּתְּחִלַּת סְעוּדָתָם נִכְנְסוּ עַל דַּעַת כֵּן שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁיִּתְחַלְּקוּ בִּמְקוֹמוֹת, אַף עַל פִּי כֵן דַּעְתָּם לִהְיוֹת מְחֻבָּרִים, וּמְהַנֵּי זֶה [כְּמוֹ נֵיכוֹל לַחְמָא בְּדוּךְ פְּלָן, דִּמְבֹאָר בְּסִימָן קסז סָעִיף (יב) [יא] דִּמְהַנֵּי אַף עַל גַּב דְּלֹא הֵסֵבּוּ יַחַד, כֵּיוָן דְּאַתְנוּ מֵעִקָּרָא, וְהוּא הַדִּין בָּזֶה, וְכֵן כָּתַב בְּשִׁיטָה מְקֻבֶּצֶת]. וְכֵן בְּחִדּוּשֵׁי הָרַמְבַּ״ן רֵישׁ פֶּרֶק שְׁלֹשָׁה שֶׁאָכְלוּ מַשְׁמַע דִּמְפָרֵשׁ לְמַתְנִיתִין דִּידָן, בֵּין שֶׁיֵּשׁ בְּכָל חֲבוּרָה כְּדֵי זִמּוּן וּבֵין שֶׁאֵין בָּהֶם כְּדֵי זִמּוּן [וְטָעוּת סוֹפֵר יֵשׁ בִּדְבָרָיו שָׁם וְצָרִיךְ לוֹמַר, וַאֲפִלּוּ אֵין בְּכָל חֲבוּרָה וְכוּ׳], אָמְנָם הוּא בְּעַצְמוֹ סוֹבֵר שָׁם דְּאִי בָּעִינָן הֲסִבָּה לֹא מְהַנֵּי רוֹאִין אֵלּוּ אֶת אֵלּוּ, וַאֲנַן לֹא קָיְמָא לָן כְּוָתֵהּ בָּזֶה. **אָכֵן** הָרַשְׁבַּ״שׁ בִּתְשׁוּבָה [וּמוּבָא בְּחִדּוּשֵׁי ר׳ עֲקִיבָא אֵיגֶר] כָּתַב דְּדַוְקָא בִּשְׁתֵּי חֲבוּרוֹת שֶׁבְּכָל חֲבוּרָה יֵשׁ כְּדֵי לְזַמֵּן, וְלֹא בָּעִינָן כִּי אִם לְצָרֵף שֶׁיּוֹצִיא הָאַחַת אֶת הַשְּׁנִיָּה לְהָכִי מְהַנֵּי רוֹאִין אֵלּוּ אֶת אֵלּוּ, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בְּשֶׁלֹּא הָיָה בְּכָל חֲבוּרָה כְּדֵי לְזַמֵּן אֶלָּא עַל יְדֵי צֵרוּף, לָזֶה לֹא מְהַנֵּי שׁוּם תַּקָּנָה, וְכֵן הוּא גַּם כֵּן דַּעַת הַגְּרָ״א [מוּבָא בְּמִשְׁנָיוֹת דְּפוּס אַלְטוֹנָא]. וּבֶאֱמֶת יוֹתֵר מִסְתַּבְּרָא כְּדִבְרֵיהֶם, דְּהָא אֲפִלּוּ בְּנֵיכוֹל לַחְמָא בְּדוּךְ פְּלָן פָּסַק הַמְחַבֵּר שָׁם בְּסָעִיף יב [וְהוּא מִדִּבְרֵי תַּלְמִידֵי רַבֵּנוּ יוֹנָה] דְּדַוְקָא שֶׁלֹּא הָיוּ מְפֻזָּרִין בִּשְׁעַת אֲכִילָתָם, וְלֹא חִלֵּק שָׁם כְּלָל בֵּין רוֹאִין זֶה אֶת זֶה לְאֵין רוֹאִין, אַלְמָא דְּכֹל שֶׁלֹּא יָשְׁבוּ עַל כָּל פָּנִים בְּיַחַד לֹא מְהַנֵּי תְּנַאי דְּנֵיכוֹל לַחְמָא בְּדוּךְ פְּלָן לְהִצְטָרֵף לְהִתְחַיֵּב בְּזִמּוּן, וְאֵיךְ מְהַנֵּי בְּכָאן בְּמַה שֶּׁנִּכְנְסוּ מִתְּחִלָּה לְכָךְ, וְכֵן מוּכָח בְּחִדּוּשֵׁי הָרְאָ״ה בְּסוּגְיָא זוֹ דְּמַיְרֵי בְּשֶׁיֵּשׁ בְּכָל חֲבוּרָה כְּדֵי זִמּוּן, עַיֵּן שָׁם. וְדַע, דְּהָרַשְׁבַּ״שׁ מַפְלִיג עוֹד יוֹתֵר, דַּאֲפִלּוּ יֵשׁ בְּכָל חֲבוּרָה כְּדֵי זִמּוּן, אֶלָּא שֶׁעַל יְדֵי צֵרוּפָן יִתְחַדֵּשׁ שֶׁיְּבָרְכוּ בַּעֲשָׂרָה, כְּגוֹן שֶׁיֵּשׁ חֲמִשָּׁה בְּכָל חֲבוּרָה, נַמֵּי לֹא מְהַנֵּי בְּשֶׁרוֹאִין זֶה אֶת זֶה וְנִכְנְסוּ מִתְּחִלָּה, כֵּיוָן שֶׁעַל יְדֵי זֶה יִצְטָרְפוּ לְבָרֵךְ בַּשֵּׁם. **וְדַע** עוֹד, דַּאֲפִלּוּ לָרַשְׁבָּ״א שֶׁמֵּקֵל, מִכָּל מָקוֹם הַיְנוּ דַּוְקָא בְּנִכְנְסוּ מִתְּחִלָּה לְכָךְ, אֲבָל בְּלֹא זֶה לֹא מְהַנֵּי, וַאֲפִלּוּ בְּרוֹאִין זֶה אֶת זֶה וּבְבַיִת אֶחָד, וּכְדִמְבֹאָר בְּחִדּוּשֵׁי הָרַשְׁבָּ״א לְהֶדְיָא, וַאֲפִלּוּ לְהָנֵי דְּמִקְלֵי בְּבַיִת אֶחָד וְלֹא בָּעוּ שֶׁיִּכָּנְסוּ מִתְּחִלָּה, כְּמוֹ שֶׁכָּתַבְנוּ בַּמִּשְׁנָה בְּרוּרָה, הַיְנוּ, דַּוְקָא בִּשְׁתֵּי חֲבוּרוֹת שֶׁיֵּשׁ בְּכָל אֶחָד כְּדֵי זִמּוּן וְלֹא בְּשֶׁאֵין בָּהֶם כְּדֵי זִמּוּן, כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הַמָּגֵן אַבְרָהָם:

[*ב] **בְּשׁוּם עִנְיָן.** עַיֵּן מִשְׁנָה בְּרוּרָה. וְהִנֵּה מֵהַטַּ״ז מַשְׁמַע דִּלְעִנְיַן בְּנֵי הַחֻפָּה לְהִצְטָרֵף יַחַד לְבִרְכַּת הַמָּזוֹן אֵין רְשׁוּת הָרַבִּים מַפְסִיק, וּמַשְׁמַע מִנֵּהּ דְּהוּא הַדִּין אֵין צְרִיכִין לְצֵרוּף שַׁמָּשׁ וַאֲפִלּוּ אֵין רוֹאִין זֶה אֶת זֶה, אֲבָל בְּאֵלִיָּה רַבָּה וּבִפְרִישָׁה אִיתָא דְּדִין הָרֹא״שׁ לֹא נֶאֱמַר כְּלָל לְעִנְיַן צֵרוּף לְבִרְכַּת הַמָּזוֹן, דְּגַם לִבְנֵי הַחֻפָּה בָּעִינָן הַתְּנָאִים הַמְבֹאָרִים בְּסִימָן זֶה, וְלֹא נֶאֱמַר דִּין הָרֹא״שׁ כִּי אִם לְעִנְיַן בִּרְכַּת חֲתָנִים, וְכֵן פָּסַק בְּדֶרֶךְ הַחַיִּים:

ב [*ג] וּמִקְצָתָן חוּץ לַבַּיִת. וְהוּא הַדִּין כְּשֶׁהֵם שְׁנֵי בָתִּים וְהַמְבָרֵךְ בְּאֶמְצַע עַל הַמִּפְתָּן, הוּא מְצָרְפָן:

שַׁעַר הַצִּיּוּן

י. אֶבֶן הָעוֹזֵר וְעוֹד כַּמָּה אַחֲרוֹנִים. וְהִנֵּה קְצָת רְאָיָה לְדֵעָה זוֹ מִבְּרָכוֹת דַּף מ, בִּנְיָמִין רָעֲיָא כָּרַךְ רִפְתָּא וַאֲמַר בְּרִיךְ רַחֲמָנָא, אָמַר רַב יָצָא, וּמַסְקִינָן דְּיָצָא יְדֵי בְּרָכָה רִאשׁוֹנָה, וּמִסְתָּמָא לֹא הָיָה יָכוֹל לְבָרֵךְ יוֹתֵר [דִּלְהָרַמְבַּ״ן פֵּרוּשָׁא דְּהַאי סוּגְיָא, שֶׁלֹּא סִיֵּם אֲפִלּוּ הַבְּרָכָה זוֹ עַצְמָהּ, וְהֱבִיאוֹ בְּחִדּוּשֵׁי ר׳ עֲקִיבָא אֵיגֶר בְּסִימָן קפז]. וּבְיוֹתֵר מְבֹאָר בִּירוּשַׁלְמִי פֶּרֶק כֵּיצַד מְבָרְכִין בָּזֶה הַלָּשׁוֹן, חַד פַּרְסִי אֲתָא לְגַבֵּי רַב, בְּגִין דַּאֲנָא אָכֵל פִּיסְתִּי [רוֹצֶה לוֹמַר פַּת] וְלֵית אֲנָא חַכִּים מְבָרֵךְ עֲלֵהּ, וַאֲנָא אָמַר, בָּרוּךְ דִּבְרָא הָדֵין פִּסָּא, נָפַק אֲנָא יְדֵי חוֹבָתִי, אֲמַר לֵהּ, אִין, עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ שָׁם. הֲרֵי מוּכָח דַּאֲפִלּוּ אִם אֵינוֹ יוֹדֵעַ כְּלָל יֶתֶר הַבְּרָכוֹת יוֹצֵא עַל כָּל פָּנִים יְדֵי בְּרָכָה זוֹ. אַךְ אֶפְשָׁר לוֹמַר דְּזוֹ מעשה אחרת היא שבא לקמה דרב. ואברכת המוציא קאי. כמו שפרש הפני משה שם. אבל מֵהַבַּבְלִי בְּוַדַּאי קְצָת רְאָיָה לְדֵעָה זוֹ: **יא.** בִּגְדֵי יֶשַׁע וְהַגְּרַ״ז [וּלְדַעַת הַתּוֹסֶפֶת שַׁבָּת בְּלִקּוּטָיו, גַּם הַמָּגֵן אַבְרָהָם מוֹדֶה לָזֶה בְּמַסְקָנָתוֹ, דְּאִיהוּ מְפָרֵשׁ דְּהַמָּגֵן אַבְרָהָם הַמַּחְמִיר שֶׁלֹּא לְבָרֵךְ מַיְרֵי בְּשֶׁאֵינוֹ שָׂבֵעַ] וְהַמָּגֵן גִּבּוֹרִים:

קצה א א. בַּ״ח וִישׁוּעוֹת יַעֲקֹב וּפָשׁוּט: ב. הַגְּרַ״ז: ג. כֵּן מַשְׁמַע מֵהַפּוֹסְקִים: ד. מָגֵן אַבְרָהָם וּבַ״ח וְכֵן כָּתַב הַטַּ״ז: ה. דַּרְכֵי מֹשֶׁה בְּשֵׁם אוֹר זָרוּעַ וּנְהַר שָׁלוֹם וּלְבוּשׁ וְאֵלִיָּה רַבָּה וְנַחֲלַת צְבִי: **ב** ו. וּמִכָּל מָקוֹם מַשְׁמַע דְּאָדָם אַחֵר מֵהַחֲבוּרוֹת כְּשֶׁיָּשַׁב לֹא מְהַנֵּי, וְהַטַּעַם דְּהֵקֵלּוּ בִּמְבָרֵךְ, אֶפְשָׁר מִשּׁוּם דְּכֵיוָן דִּשְׁתֵּי הַחֲבוּרוֹת צְרִיכִין לוֹ שֶׁיּוֹצִיאֵם, נֶחְשָׁב כְּשַׁמָּשׁ הַמְשַׁמֵּשׁ לשתיהם דהוא מצרפן:

משנה ברורה <מהדורת אור החיים> - ב / כהן, ישראל מאיר בן אריה זאב (עמוד 202) 34170 הודפס מאוצר החכמה

(י) בִּרְכַּת [ג]זִמּוּן [ד](יא) בְּבֵאוּר. הגה וּשְׁאָר בִּרְכַּת הַמָּזוֹן יְבָרֵךְ כָּל אֶחָד לְעַצְמוֹ. אֲבָל אִם יִרְצוּ שֶׁהַמְזַמֵּן יוֹצִיא כֻּלָּם (יב) צְרִיכִים שֶׁיִּשְׁמְעוּ כָּל בִּרְכַּת הַמָּזוֹן, דִּבְלֹא זֶה לֹא יָצְאוּ כְּלָל (דעת עצמו):

קצו מִי שֶׁאָכַל דְּבַר אִסּוּר, אִם מִצְטָרֵף לְזִמּוּן. וּבוֹ ד' סְעִיפִים:

א בְּרָכוֹת מה. ב שָׁם מז. ג הָרַמְבַּ"ם וְהָרַשְׁבָּ"א. ד רַבֵּנוּ יְרֻחָם בְּשֵׁם הָרְמָ"ה.

א. [א]אָכַל (א) דְּבַר אִסּוּר, [ב]אַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ אָסוּר אֶלָּא מִדְּרַבָּנָן, אֵין מְזַמְּנִין עָלָיו (ב) וְאֵין מְבָרְכִין עָלָיו (ג) לֹא בַּתְּחִלָּה (ד) [ג]וְלֹא [ה](א)בַּסּוֹף: **ב.** [ד]אִם אָכַל (ה) דְּבַר אִסּוּר בִּמְקוֹם

שַׁעֲרֵי תְשׁוּבָה

עֲלֵיהֶם נְבָרֵךְ אֱלֹהֵינוּ כִּדְלְקַמָּן בְּאָכַל יָרָק, עַיֵּן שָׁם, וְעַיֵּן בְּשׁוּ"ת פָּנִים מְאִירוֹת חֵלֶק ב סִימָן ו דְּבַעֲשָׂרָה אִם אֶחָד בֵּרַךְ לְבַד, אִינְהוּ מְזַמְּנִים בַּשֵּׁם וְנָפְקֵי בְּזִמּוּן דִּידֵהּ וְאִיהוּ לֹא נָפֵק, וְעַיֵּן שָׁם דְּמַשְׁמַע קְצָת מִדְּבָרָיו דְּדַוְקָא בְּכְהַאי גַּוְנָא, אֲבָל אִם אֶחָד מֵהֶם נִצְטָרֵף לְזִמּוּן, וּמִכָּל שֶׁכֵּן אִם שְׁלֹשָׁה מֵהֶם בֵּרְכוּ בְּזִמּוּן, שׁוּב אֵין מִצְטָרְפִין לַעֲשָׂרָה לְבָרֵךְ בַּשֵּׁם, וּדְלֹא כְּאֵלִיָּה רַבָּה, שֶׁהֲרֵי מַסִּיק שָׁם עַל הַבֵּית יוֹסֵף סִימָן קצג בְּפֵרוּשׁ הַתּוֹסֶפְתָּא שֶׁהֵבִיא הַטּוּר וְשָׁם אִיתָא שֶׁכָּתַב, אֲבָל אִם אֶחָד מֵהֶם קָדַם וְזִמֵּן בִּשְׁלֹשָׁה אוֹ בֵּרַךְ בִּרְכַּת הַמָּזוֹן לְעַצְמוֹ, אֵין הָעֶשְׂרִים נֶחֱלָקִים, דְּאוֹתָן שֶׁעִמּוֹ אֵין יְכוֹלִים לְזַמֵּן בַּשֵּׁם כֵּיוָן שֶׁהוּא קָדַם וְזִמֵּן פָּרַח זִמּוּן מִנַּיְהוּ, עַד כָּאן לְשׁוֹן הַבֵּית יוֹסֵף. וְעַל זֶה כָּתַב הַפָּנִים מְאִירוֹת, וְלֹא זָכִיתִי לְהָבִין דְּבָרָיו בְּמַה שֶּׁכָּתַב אִי בֵּרַךְ בִּרְכַּת הַמָּזוֹן לְעַצְמוֹ כוּ', דְּלֹא גָּרַע מֵאָכַל עִמָּהֶם עָלֶה שֶׁל יָרָק כוּ', עַיֵּן שָׁם, מַשְׁמַע דַּוְקָא בְּהַךְ גַּוְנָא שֶׁכָּתַב הַבֵּית יוֹסֵף שֶׁבֵּרַךְ לְבַד פָּלִיג, אֲבָל לֹא בְּאִידָךְ גַּוְנָא שֶׁאֶחָד בֵּרַךְ בְּזִמּוּן, וְכֵן בְּסוֹף דְּבָרָיו כָּתַב כֵּן כְּמוֹ שֶׁכָּתַבְתִּי לְעֵיל, וְצָרִיךְ עִיּוּן, כֵּיוָן דִּלְדַעַת הַבֵּית יוֹסֵף בְּכָל גַּוְנָא אֵין מִצְטָרֵף:

(א) בַּסּוֹף. עַיֵּן בְּאֵר הֵיטֵב. וְעַיֵּן בְּשׁוּ"ת בַּ"ח הַחֲדָשׁוֹת שֶׁהֶעֱלָה גַּם כֵּן לְבָרֵךְ לְבַסּוֹף, וְאֵינוֹ מְנָאֵץ, וַאֲפִלּוּ מִצְוָה אִיכָּא, וּבְקֻנְטְרֵס אַחֲרוֹן מַה שֶּׁכָּתַב שָׁם, וְשָׁם בְּהַגָּ"ה בְּשֵׁם גָּדוֹל אֶחָד, בְּמִי שֶׁנָּדַר אוֹ נִשְׁבַּע שֶׁלֹּא יֹאכַל אֵיזֶה דָּבָר וְעָבַר וְאָכַל, חַיָּב לְבָרֵךְ לְבַסּוֹף, אֲבָל בִּתְחִלָּה שֶׁרוֹצֶה לֶאֱכֹל, שֶׁבִּשְׁעַת בְּרָכָה רוֹצֶה לַעֲשׂוֹת אִסּוּר עַל כָּל פָּנִים אֵין לוֹ לְבָרֵךְ, עַיֵּן שָׁם. וּמַה שֶּׁכָּתַב בְּאֵר הֵיטֵב בְּשֵׁם תְּשׁוּבַת בְּאֵר עֵשֶׂק, עַיֵּן בְּאֵשֶׁל אַבְרָהָם מִתְּשׁוּבַת בֵּית יְהוּדָה וְהוּא בְּיוֹרֶה דֵּעָה סִימָן (כג) [כב], וְעַיֵּן בְּהִלְכוֹת קְטַנּוֹת חֵלֶק א וּבִשְׁאֵלַת יַעְבֵּ"ץ סִימָן מה, וְעַיֵּן בְּשׁוּ"ת בֵּית אֶפְרַיִם חֵלֶק אֹרַח חַיִּים סִימָן סג בְּפָנִים מַסְבִּירוֹת לָאַגָּדָה בְּשַׁבָּת דַּף קלט מִיּוֹם שֶׁפֵּרַשׁ יוֹסֵף מֵאֶחָיו וְכוּ', עַיֵּן שָׁם. וְעַיֵּן בְּסוֹף תְּשׁוּבַת תַּשְׁבֵּ"ץ בְּטוּר הַשְּׁלִישִׁי סִימָן כט, וְעַיֵּן בְּבִרְכֵּי יוֹסֵף בְּשֵׁם מוֹרוֹ זְקֵינוֹ הָרַב שֶׁכָּתַב בְּהַגָּהוֹתָיו מִסֵּפֶר זִכְרוֹן מֹשֶׁה דְּאָמֵן וּבִרְכַּת הַזִּמּוּן שָׁוִים וְאֵין עוֹנֶה אַחַר מִי שֶׁבֵּרַךְ עַל אֲכִילַת דְּבַר אִסּוּר, כִּדְאִיתָא בַּתּוֹסֶפְתָּא דִּדְמַאי, אֲבָל כְּשֶׁהוּא דָּבָר שֶׁהָאוֹכֵל נוֹהֵג בּוֹ הֶתֵּר וְהַשּׁוֹמֵעַ נוֹהֵג בּוֹ אִסּוּר כְּגוֹן פַּת עוֹבֵד כּוֹכָבִים וְכַיּוֹצֵא, יְכוֹלִים הַשּׁוֹמְעִים לַעֲנוֹת אַחֲרָיו אָמֵן שֶׁאֵין זֶה מְנָאֵץ, מִידֵי דַּהֲוֵי אַזִּמּוּן דִּמְזַמְּנִין עַל מִי שֶׁאֵינוֹ נִזְהָר מִפַּת עוֹבֵד כּוֹכָבִים, עַיֵּן שָׁם:

בְּאֵר הֵיטֵב

קְטַנּוֹת חֵלֶק ב סִימָן קמח מַה שֶּׁהִקְשָׁה מֵהַהִיא דְּמַכּוֹת, וְאֵין מִשָּׁם רְאָיָה, יַד אַהֲרֹן. וּבְנֵי הַחֻפָּה מִצְטָרְפִין בְּכָל עִנְיָן, טַ"ז: **ג. זִמּוּן.** אֲבָל בַּפּוֹסְקִים מַשְׁמַע דִּצְרִיכִים לִשְׁמֹעַ כָּל הַבִּרְכַּת הַמָּזוֹן, עַיֵּן סִימָן קצג סָעִיף א: **ד. בְּבֵאוּר.** וְאִם אֵינוֹ שׁוֹמֵעַ עוֹנֶה אָמֵן כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב סִימָן קלט:

ה. בַּסּוֹף. כֵּן כָּתַב הָרַמְבַּ"ם פֶּרֶק א דִּבְרָכוֹת, וְהָרַאֲבַ"ד הִשִּׂיג עָלָיו וְזֶה לְשׁוֹנוֹ, טָעָה בָּזֶה, שֶׁלֹּא אָמְרוּ אֶלָּא אֵין מְזַמְּנִין עֲלֵיהֶם לוֹמַר שֶׁאֵין לָהֶם חֲשִׁיבוּת קָבוּעַ הוֹאִיל וְאוֹכְלִין דְּבַר אִסּוּר, אֲבָל בְּרָכָה תְּחִלָּה וָסוֹף לָמָּה לֹא יְבָרְכוּ הוֹאִיל וְנֶהֱנֶה, עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ. וְכָתַב טַ"ז, וְהָרַאֲבַ"ד אֵינוֹ חוֹלֵק אֶלָּא עַל הָאוֹכֵל בְּשׁוֹגֵג אֲבָל אִם אָכַל בְּמֵזִיד אֵינוֹ חוֹלֵק וּפָטוּר מִבְּרָכָה, עַיֵּן שָׁם. כָּתַב בִּתְשׁוּבַת בְּאֵר עֵשֶׂק סִימָן קט, אֲבָל מִי שֶׁאֵינוֹ נִזְהָר מִסְּתַם יֵינָם, אֲפִלּוּ הָרַמְבַּ"ם מוֹדֶה שֶׁיְּבָרֵךְ, עַיֵּן שָׁם. כָּתַב הַבֵּית יוֹסֵף דְּהוּא הַדִּין בְּגָזַל חִטִּים וּטְחָנָן וַאֲפָאָן, אַף עַל פִּי שֶׁקְּנָאָן בְּשִׁנּוּי אֵינוֹ מְבָרֵךְ לֹא בַּתְּחִלָּה וְלֹא בַּסּוֹף, עַיֵּן שָׁם, וְהַמָּגֵן אַבְרָהָם חוֹלֵק עָלָיו וּפָסַק דִּמְבָרְכִין עָלָיו בִּרְכַּת הַמָּזוֹן דִּקְנָאָהּ בְּשִׁנּוּי וְכֵן יֵשׁ לְהוֹרוֹת, דְּהָא בִּרְכַּת הַמָּזוֹן דְּאוֹרַיְתָא הִיא וּלְחֻמְרָא אָזְלִינַן, וְאֶפְשָׁר דַּאֲפִלּוּ גָּזַל

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

ג (י) בִּרְכַּת זִמּוּן. עַיֵּן לְקַמָּן בְּסִימָן ר סָעִיף ב, דְּדַעַת הַמְחַבֵּר דְּבִרְכַּת זִמּוּן הוּא נְבָרֵךְ וּבָרוּךְ שֶׁאָכַלְנוּ, וְדַעַת הָרְמָ"א דְּדַוְקָא עַד גְּמַר בִּרְכַּת הַזָּן, וְכָל זֶה הוּא גַּם כֵּן רַק בִּמְקוֹם הַצֹּרֶךְ, אֲבָל לְכַתְּחִלָּה יוֹתֵר נָכוֹן שֶׁיִּשְׁמְעוּ כָּל הַבִּרְכַּת הַמָּזוֹן מִפִּי הַמְבָרֵךְ וְהוּא יוֹצִיאֵם בְּכָל הַבִּרְכַּת הַמָּזוֹן [מָגֵן אַבְרָהָם וְהַגְּרָ"א]. וְעַיֵּן לְעֵיל סִימָן קפג סָעִיף ז בְּמִשְׁנָה בְרוּרָה שָׁם: **(יא) בְּבֵאוּר.** וּבְדִיעֲבַד [ז]אִם לֹא שָׁמַע דִּבְרֵי הַמְזַמֵּן שֶׁאָמַר נְבָרֵךְ, רַק שָׁמַע לְהָעוֹנִים שֶׁעוֹנִים בָּרוּךְ שֶׁאָכַלְנוּ מִשֶּׁלּוֹ וְכוּ', מֻתָּר גַּם כֵּן לַעֲנוֹת עִמָּהֶם בְּיַחַד: **(יב) צְרִיכִים שֶׁיִּשְׁמְעוּ וְכוּ'.** וִיכַוְּנוּ לָצֵאת:

קצו א (א) דְּבַר אִסּוּר. אֲפִלּוּ [א]אֵין אִסּוּרוֹ בְּעֶצֶם, אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁהוּא אָסַר עַל עַצְמוֹ דָּבָר זֶה: **(ב) וְאֵין מְבָרְכִין עָלָיו.** וְהוּא הַדִּין [ב]שֶׁאֵין עוֹנִין אָמֵן עַל בִּרְכָתוֹ: **(ג) לֹא בַּתְּחִלָּה וְכוּ'.** הוֹאִיל וּדְבַר אִסּוּר הוּא וְיֵשׁ עֲבֵרָה בַּאֲכִילָתוֹ, [ג]מְנָאֵץ אֶת ה' בְּבִרְכָתוֹ עַל זֶה, וּכְעִנְיָן שֶׁנֶּאֱמַר וּבוֹצֵעַ בֵּרֵךְ נִאֵץ ה': **(ד) וְלֹא בַּסּוֹף.** וַאֲפִלּוּ אִם אָכַל כְּדֵי שְׂבִיעָה, וְאִם אָכַל [ד]בְּשׁוֹגֵג וְנִזְכַּר אַחַר אֲכִילָתוֹ, דַּעַת הַטַּ"ז וְעוֹד כַּמָּה אַחֲרוֹנִים, דִּבְזֶה יוּכַל לְבָרֵךְ בַּסּוֹף [וְהַיְנוּ, אֲפִלּוּ לֹא אָכַל כְּדֵי שְׂבִיעָה], דִּבְזֶה לֹא שַׁיָּךְ נִאוּץ, אֶלָּא דִּלְעִנְיַן זִמּוּן [ה]אֲפִלּוּ בְּשׁוֹגֵג אֵין לְזַמֵּן עַל זֶה, דַּאֲכִילַת אִסּוּר לֹא חֲשִׁיבָא קְבִיעוּת. אִם גָּנַב אוֹ גָּזַל חִטִּים וּטְחָנָן וַאֲפָאָן, [ו]יֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁקְּנָאָן בְּשִׁנּוּי וַהֲרֵי הֵם שֶׁלּוֹ, אֶלָּא שֶׁחַיָּב לְשַׁלֵּם לוֹ דָּמִים עֲבוּרָם, מִכָּל מָקוֹם אָסוּר לְבָרֵךְ עַל זֶה, בֵּין בְּרָכָה רִאשׁוֹנָה וּבֵין בִּרְכַּת הַמָּזוֹן, [ז]דִּלְעִנְיַן בְּרָכָה דְּאִית בָּהּ הַזְכָּרַת הַשֵּׁם חֲמִיר טְפֵי וְתָמִיד הוּא בִּכְלַל נִאוּץ, [ח]וְיֵשׁ אוֹמְרִים, דְּהוֹאִיל וְקָנָה יָכוֹל לְבָרֵךְ. וְדַעַת הַמָּגֵן אַבְרָהָם, דִּלְעִנְיַן בִּרְכַּת הַמָּזוֹן אִם אָכַל כְּדֵי שְׂבִיעָה יֵשׁ לְהוֹרוֹת בָּזֶה שֶׁיְּבָרֵךְ בִּרְכַּת הַמָּזוֹן, [ט]דְּהוּא דְּאוֹרַיְתָא, וְיֵשׁ לְהַחְמִיר וּלְבָרֵךְ: **ב (ה) דְּבַר אִסּוּר.** וַאֲפִלּוּ אָכַל אִסּוּר דְּאוֹרַיְתָא בִּמְקוֹם סַכָּנָה, כְּגוֹן מִפְּנֵי חֳלִי, וְהַטַּעַם דְּכֵיוָן דְּסַכָּנָה הוּא [י]הֶתֵּרָא קָאָכִיל, וְאַדְּרַבָּה, מִצְוָה קָעָבִיד לְהַצִּיל נַפְשׁוֹ, וּכְדִכְתִיב וָחַי בָּהֶם, וְאָמְרוּ חֲזַ"ל, וָחַי בָּהֶם וְלֹא שֶׁיָּמוּת בָּהֶם:

שַׁעַר הַצִּיּוּן

ג ז. אַף דְּמִמָּגֵן אַבְרָהָם לֹא מַשְׁמַע כֵּן, הוּא אָזִיל לְשִׁיטָתוֹ בְּסִימָן נז סָעִיף קָטָן א, אֲבָל כְּבָר פָּסְקוּ הָאֵלִיָּה רַבָּה וְדֶרֶךְ הַחַיִּים וְעוֹד אַחֲרוֹנִים דְּלֹא כְּוָתֵהּ, עַיֵּן שָׁם בְּמִשְׁנָה בְרוּרָה, וּמַה שֶּׁמֵּבִיא הַמָּגֵן אַבְרָהָם מִסִּימָן קלט כְּבָר דָּחָה הָאֵלִיָּה רַבָּה בְּסִימָן קלט, עַיֵּן שָׁם, וְכֵן כָּתַב הַגְּרַ"ז, עַיֵּן שָׁם:

קצו א א. תּוֹסֶפְתָּא פֶּרֶק ב דִּדְמַאי, כַּיּוֹצֵא בּוֹ, לֹא יוֹשִׁיט כּוֹס יַיִן לְנָזִיר וְכוּ', וְעַל כֻּלָּן אֵין מְבָרְכִין וְאֵין מְזַמְּנִין עָלָיו וְאֵין עוֹנִין אַחֲרָיו אָמֵן, וּדְלֹא כְּאוֹתָהּ תְּשׁוּבָה שֶׁהוּבְאָה בְּשַׁעֲרֵי תְשׁוּבָה בְּשֵׁם גָּדוֹל אֶחָד, וּכְבָר הִשִּׂיג עַל זֶה גַּם כֵּן בְּסֵפֶר מָגֵן גִּבּוֹרִים: ב. תּוֹסֶפְתָּא הַנַּ"ל: ג. רַשִׁ"י מז דִּבּוּר הַמַּתְחִיל הָא לֹא חָזֵי: ד. הַיְנוּ, אֲפִלּוּ דָּבָר שֶׁהוּא אִסּוּר מִן הַתּוֹרָה: ה. טַ"ז לְכֻלֵּי עָלְמָא, וְהַיְנוּ בֵּין שֶׁאָכַל לְבַדּוֹ אוֹ שֶׁכֻּלָּם אָכְלוּ בְּשׁוֹגֵג דָּבָר זֶה כְּאַחַת, לֹא חֲשִׁיבָא קְבִיעוּתָם קְבִיעוּת: ו. בֵּית יוֹסֵף, וְכֵן מַשְׁמַע בְּהָרֹא"שׁ לְדַעַת הָרַמְבַּ"ם [דְּאִי לָאו הָכִי לֹא מַקְשֶׁה עֲלֵהּ הָרֹא"שׁ בְּפֶרֶק ג שֶׁאָכְלוּ סִימָן ב מֵהַהִיא דְּהַגּוֹזֵל סְאָה חִטִּים טְחָנָהּ וְכוּ', עַיֵּן שָׁם], וְכֵן מַשְׁמַע בְּרַשִׁ"י מ"ז דִּבּוּר הַמַּתְחִיל הָא לֹא חָזֵי דַּאֲפִלּוּ עַל יְדֵי שִׁנּוּי אֵין לְבָרֵךְ: ז. וְכִסְתִימַת הַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ בְּסִימָן תרמט סָעִיף א, וְרָמְזוֹ רְמָ"א בְּסִימָן יא וּבְסִימָן תנד, עַיֵּן שָׁם: ח. מָגֵן אַבְרָהָם בשם הרב המגיד. ובאמת לא נזכר שם בפרוש אלא דיצא ידי מצות מצה. אלא דסבירא לה לְהַמָּגֵן אַבְרָהָם דְּהָרַב הַמַּגִּיד גַּם אַבְּרָכָה קָאֵי, מִדְּהָרַמְבַּ"ם שָׁם תָּלָה זֶה בָּזֶה, וְאֵינוֹ מֻכְרָח כָּל כָּךְ דִּסְבִירָא לֵהּ לְהָרַב הַמַּגִּיד בָּזֶה כְּוָתֵהּ, וְגַם אֶפְשָׁר דְּהָרַמְבַּ"ם גּוּפָא לֹא קָאֵי אַגָּזֵל, וּכְמוֹ שֶׁכָּתְבוּ אֵיזֶה אַחֲרוֹנִים. אָכֵן בְּרַבֵּנוּ מָנוֹחַ נִזְכַּר בְּהֶדְיָא קֻלָּא זוֹ אַף לְעִנְיַן בְּרָכָה, וּכְמוֹ שֶׁכָּתַב בְּמַאֲמַר מָרְדְּכַי: ט. וּמַה שֶּׁלֹּא הֶעְתַּקְתִּי מַה שֶּׁכָּתַב הַמָּגֵן אַבְרָהָם לְעִנְיַן גָּזַל לֶחֶם, חֲדָא, דְּהַמָּגֵן אַבְרָהָם גּוּפָא מִסְתַּפְּקָא לֵהּ בָּזֶה, וְעוֹד, מִמַּה שֶּׁכָּתַב הַמַּגִּיד מִשְׁנֶה דְּמִסּוֹף דִּבְרֵי הַיְרוּשַׁלְמִי אֵין נִרְאֶה כֵּן, מַשְׁמַע דִּלְעִנְיַן לָצֵאת בְּוַדַּאי אֵינוֹ יוֹצֵא אַף שֶׁכְּבָר אֲכָלָהּ, וְאִם כֵּן מִמֵּילָא אֵין לְבָרֵךְ עַל זֶה אַף בַּסּוֹף, לְפִי מַה שֶּׁמַּנִּיחַ הָרַמְבַּ"ם הַכְּלָל דְּתָלוּי זֶה בָּזֶה. וּמִלְּבַד זֶה, עִקַּר דִּינוֹ שֶׁל הַמָּגֵן אַבְרָהָם שֶׁהֵנִיחַ הַיְסוֹד דְּמִפְּנֵי שֶׁהוּא דְּאוֹרַיְתָא יֵשׁ לְהַחְמִיר לְבָרֵךְ בְּשִׁנּוּי, גַּם כֵּן רַפְיָא מְאֹד, דְּכֵיוָן שֶׁיֵּשׁ בָּזֶה חֲשַׁשׁ נִאוּץ גַּם כֵּן אֵין שַׁיָּךְ יִפּוּי מִפְּנֵי שֶׁהוּא דְּאוֹרַיְתָא, וְדָמְיָא דְּמַאי דְּאָמְרִינָן בְּרָכוֹת כב הֵיכָא שֶׁתְּפִלָּתוֹ תּוֹעֵבָה וּפָסְקוּ הַפּוֹסְקִים שֶׁצָּרִיךְ לַחֲזֹר וּלְהִתְפַּלֵּל, וְהַטַּעַם, דְּכֵיוָן שֶׁהוּא תּוֹעֵבָה כְּאִלּוּ לֹא הִתְפַּלֵּל כְּלָל, וְהָכִי נַמִּי בְּעִנְיָנֵנוּ, כֵּיוָן דְּהַמַּחְמִירִין סוֹבְרִין דְּבִרְכָתוֹ נִאוּץ הוּא גַּם כֵּן אִם כֵּן אֲפִלּוּ דְּאוֹרַיְתָא הִיא אֵין כְּדַאי לְבָרֵךְ: **ב** י. עַיֵּן בְּשַׁעֲרֵי תְשׁוּבָה מַה שֶּׁכָּתַב בְּשֵׁם פָּנִים מְאִירוֹת וְדָחִינוּ דְּבָרָיו, עַיֵּן לְקַמָּן בְּסִימָן רד סָעִיף ט בְּשַׁעַר הַצִּיּוּן מַה שכתבנו שם:

וְלַחוּץ, ת דְּהַיְנוּ כְּשֶׁסּוֹגֵר הַדֶּלֶת, מִמְּקוֹם (נ) (שָׂפָה) יד(ו) פְּנִימִית (נא) [*יג] שֶׁל עֳבִי הַדֶּלֶת [*יד] וְלַחוּץ, כְּלַחוּץ:

יד. א מִי שֶׁעוֹמֵד אֲחוֹרֵי בֵּית הַכְּנֶסֶת וּבֵינֵיהֶם חַלּוֹן, אֲפִלּוּ גָּבוֹהַּ כַּמָּה קוֹמוֹת, אֲפִלּוּ אֵינוֹ רָחָב אַרְבַּע, וּמַרְאֶה לָהֶם פָּנָיו מִשָּׁם, (נב) מִצְטָרֵף עִמָּהֶם לַעֲשָׂרָה. הגה (נג) גַּגִּין וַעֲלִיּוֹת אֵינָן בִּכְלַל טו(ז) בַּיִת, וְהָעוֹמֵד עֲלֵיהֶם אֵינוֹ מִצְטָרֵף (רבנו ירוחם נתיב ג חלק ז):

טו. ב אִם מִקְצָתָן בִּפְנִים וּמִקְצָתָן בַּחוּץ וּשְׁלִיחַ צִבּוּר תּוֹךְ הַפֶּתַח, (נד) הוּא מְצָרְפָן:

טז. ג חָצֵר קְטַנָּה שֶׁנִּפְרְצָה בִּמְלוֹאָהּ לַגְּדוֹלָה, דְּהַיְנוּ שֶׁנִּפְרְצָה קְטַנָּה בִּמְקוֹם חִבּוּרָהּ לַגְּדוֹלָה, וְנָפַל כָּל אוֹתוֹ כֹּתֶל שֶׁהָיָה מַפְסִיק בֵּינֵיהֶם, וּבַגְּדוֹלָה נִשְׁאֲרָה מִשְּׁאֵרִית כֹּתֶל זֶה שֶׁנָּפַל פַּסִּים (פֵּרוּשׁ, מְעַט כֹּתֶל יָשָׁר וְשָׁוֶה) מִכָּאן וּמִכָּאן, הַגְּדוֹלָה כִּמְפֻלֶּגֶת מִן הַקְּטַנָּה וְאֵין הַקְּטַנָּה מְפֻלֶּגֶת מִן הַגְּדוֹלָה, אֶלָּא הֲרֵי הִיא כְּקֶרֶן זָוִית שֶׁלָּהּ, לְפִיכָךְ אִם (נה) תִּשְׁעָה בַּגְּדוֹלָה וְאֶחָד בַּקְּטַנָּה, מִצְטָרְפִים, שֶׁהַקְּטַנָּה נִגְרֶרֶת אַחַר הַגְּדוֹלָה וַהֲרֵי הִיא כְּאִלּוּ הִיא בְּתוֹךְ הַגְּדוֹלָה כֵּיוָן שֶׁהָרֹב בַּגְּדוֹלָה, אֲבָל אִם הָיוּ תִּשְׁעָה בַּקְּטַנָּה וְאֶחָד בַּגְּדוֹלָה ד אוֹ חֲמִשָּׁה בְּזוֹ וַחֲמִשָּׁה בְּזוֹ, אֵין מִצְטָרְפִין:

יז. ה הָיָה שְׁלִיחַ צִבּוּר בַּקְּטַנָּה וְצִבּוּר בַּגְּדוֹלָה, מוֹצִיאָן יְדֵי חוֹבָתָן, שֶׁהוּא נִגְרָר אַחֲרֵיהֶם. אֲבָל אִם הָיָה שְׁלִיחַ צִבּוּר בַּגְּדוֹלָה וְצִבּוּר בַּקְּטַנָּה, (נו) אֵינוֹ מוֹצִיאָן יְדֵי חוֹבָתָן,

ת שָׁם בְּפֵרוּשׁ רַשִׁ"י וּלְדַעַת רַבֵּנוּ יְרֻחָם.
א סֵפֶר אָרְחוֹת חַיִּים בְּשֵׁם רַב הַאי גָּאוֹן.
ב טוּר בְּשֵׁם אָבִיו הָרֹא"שׁ.
ג עֵרוּבִין צב.
ד תּוֹסָפוֹת וְהָרֹא"שׁ שָׁם.
ה שָׁם בַּגְּמָרָא.

בַּאֵר הֵיטֵב

עֲשָׂרָה וְלֹא מִצְטָרְפֵי, עַיֵּן שָׁם: **יד. פְּנִימִית.** פֵּרוּשׁ, דִּמְקוֹם סְגִירַת הַדֶּלֶת הָוֵי כְּלַחוּץ, וּבְסֵפֶר תַּנְיָא פָּסַק דַּהֲוֵי כְּלִפְנִים, עַיֵּן מָגֵן אַבְרָהָם [וּבְסֵפֶר אֶבֶן הָעוֹזֵר פָּסַק, אִם עוֹמְדִין בְּבֵית הַכְּנֶסֶת שִׁשָּׁה וּבְתוֹךְ עֳבִי הַפֶּתַח יֵשׁ אַרְבָּעָה מִצְטָרְפִין, אֲבָל אִם יֵשׁ חֲמִשָּׁה בְּבֵית הַכְּנֶסֶת וַחֲמִשָּׁה בְּתוֹךְ עֳבִי הַפֶּתַח אֵין מִצְטָרְפִין, אֲבָל בְּעֶזְרַת בֵּית הַכְּנֶסֶת אֲפִלּוּ אֶחָד אֵין מִצְטָרֵף עַיֵּן בַּאֲרִיכוּת בְּסֵפֶר מָגִנֵּי אֶרֶץ דְּפוּס פְּרוֹפֶּס]: **טו. בַּיִת.** עַיֵּן בְּשִׁיּוּרֵי כְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה:

שַׁעֲרֵי תְשׁוּבָה

מָלֵא וְיֵשׁ שְׁנֵי יָמִים רֹאשׁ חֹדֶשׁ, מִכָּל מָקוֹם נַעֲשֶׂה בַּר מִצְוָה בְּיוֹם רִאשׁוֹן דְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ טֵבֵת. וְאֵלִיָּה רַבָּה כָּתַב, דִּלְפִי מַה שֶּׁכָּתַב הַמָּגֵן אַבְרָהָם דְּיוֹם רִאשׁוֹן דְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ נֶחְשָׁב יוֹם שְׁלֹשִׁים דְּחֹדֶשׁ הֶעָבַר יֵשׁ לוֹמַר דְּלֹא נַעֲשֶׂה בַּר מִצְוָה עַד יוֹם שֵׁנִי דְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ, וְיֵשׁ לְחַלֵּק קְצָת, וְעַיֵּן בְּאֶבֶן הָעֵזֶר סִימָן קכו, וְעַיֵּן בְּיוֹרֶה דֵּעָה סִימָן שו סָעִיף קָטָן ח בְּטַ"ז וּבִכְנֶסֶת הַגְּדוֹלָה שָׁם: (ו) פְּנִימִית. עַיֵּן בַּאֵר הֵיטֵב. וְעַיֵּן בְּרְכֵּי יוֹסֵף כָּתַב בְּשֵׁם מַלְכֵּי בַּקֹּדֶשׁ, מִי שֶׁבֵּיתוֹ אֲחוֹרֵי בֵּית הַכְּנֶסֶת וּבֵינֵיהֶם חַלּוֹן קָטָן שֶׁשּׁוֹמֵעַ מִשָּׁם כָּל מַה שֶּׁאוֹמְרִים, הַמִּתְפַּלֵּל שָׁם חָשִׁיב כְּמִתְפַּלֵּל עִם הַצִּבּוּר. [בַּשֻּׁלְחָן עָרוּךְ סָעִיף יח] וּקְצָתָן בָּעֲזָרָה אֵין מִצְטָרְפִין. וְכָתַב הָרַ"שׁ בֶּן הָרַשְׁבַּ"ץ סִימָן לז אֲפִלּוּ רוֹאִין זֶה אֶת זֶה. וּבְמַחֲזִיק בְּרָכָה כָּתַב דְּהָרַשְׁבָּ"א סִימָן צו לֹא כָּתַב כָּךְ אַךְ הָרַשְׁבָּ"א כָּתַב רַק בְּדֶרֶךְ אֶפְשָׁר: (ז) בַּיִת. עַיֵּן בַּאֵר הֵיטֵב. וְכָתַב בְּשִׁיּוּרֵי כְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה, עֲלִיּוֹת שֶׁאֵינָם סְגוּרוֹת בְּכֹתֶל גָּמוּר אֶלָּא כְּלוֹנְסָאוֹת גְּבוֹהוֹת עֲשָׂרָה וּלְמַטָּה יֵשׁ חָצֵר גְּדוֹלָה שֶׁפּוֹנִים אֵלָיו עֲלִיּוֹת וְרוֹאִין זֶה אֶת זֶה אֵין מִצְטָרְפִין, וֶהֱבִיאוֹ הָאֵלִיָּה רַבָּה, וּבְמַטֵּה יוֹסֵף חֵלֶק ב סִימָן יג כָּתַב דְּמִצְטָרְפִין וְכֵן עַמָּא דָּבַר, וּבְמַלְכֵּי בַּקֹּדֶשׁ דָּחָה דְּבָרָיו וּבְמַחֲזִיק בְּרָכָה מַשְׁמַע דְּמַסְכִּים גַּם כֵּן לְהַשְּׁיָרֵי כְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה וְכָתַב שֶׁכֵּן כָּתַב בְּשׁוּ"ת זֶרַע אֱמֶת, עַיֵּן שָׁם, וּמִכָּל מָקוֹם כָּתַב, שֶׁאִם הָעוֹמְדִים שָׁם בָּעֲלִיּוֹת אוֹ בְּעֶזְרַת נָשִׁים אֵינוֹ בְּנָקֵל לֵירֵד לְמַטָּה לְבֵית הַכְּנֶסֶת וּמִשְׁתַּדְּלִים לְהֵרָאוֹת לָהֶם פְּנֵיהֶם מִלְמַעְלָה יֵשׁ לִסְמֹךְ לְהָקֵל. וְכָתַב עוֹד בְּמַחֲזִיק בְּרָכָה בְּלַאזִירִיטוֹ (רוֹצֶה לוֹמַר, מָקוֹם שֶׁשּׁוֹמְרִים מִפְּנֵי עִפּוּשׁ אֲוִיר, רוֹצֶה לוֹמַר, שֶׁקּוֹרִין קָאנְטְרַאמְץ) שֶׁיֵּשׁ שָׁם שְׁתֵּי כִּתּוֹת, שִׁשָּׁה בְּבַיִת אֶחָד וְאַרְבָּעָה בְּבַיִת אַחֵר וְאֵין יְכוֹלִים לִגַּע זֶה בָּזֶה, נִסְתַּפֵּק חָכָם אֶחָד אִם הָאַרְבָּעָה יְכוֹלִים לִהְיוֹת לִפְנֵי פֶּתַח הַבַּיִת וְיִצְטָרְפוּ לַעֲשָׂרָה כֵּיוָן שֶׁרוֹאִין זֶה אֶת זֶה, וְכָתַב כֵּיוָן דְּאֵלּוּ אֵין רַשָּׁאִים לִכָּנֵס לִפְנִים וְהַשּׁוֹמֵר עִמָּם בַּשָּׂדֶה לִפְנֵי הַפֶּתַח וְגַם אֲשֶׁר בַּבַּיִת לֹא יוּכְלוּ לָצֵאת חוּץ כִּי הַמָּקוֹם צַר מִבַּחוּץ וְגַם מַעֲבָר לָרַבִּים, וְאֵלּוּ הָאַרְבָּעָה מִשְׁתַּדְּלִים לָבֹא אֶל הַפֶּתַח וּמַרְאִים

אוצר החכמה 34170

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

תְּפִלִּין אוֹ סֵפֶר תּוֹרָה, וּפֵרְשׁוּ סָדִין כִּי הֵיכִי דְּלֶהֱוֵי מְחִצָּה לְשַׁמֵּשׁ מִטָּתוֹ, הָוֵי נַמֵּי מְחִצָּה לְצֵרוּף עֲשָׂרָה וְלֹא מִצְטָרְפוּ [פְּרִי חָדָשׁ], וּפְרִי מְגָדִים מְצַדֵּד דִּבְכָל גַּוְנֵי מִצְטָרְפֵי: **(נ) שָׂפָה פְּנִימִית.** רוֹצֶה לוֹמַר, דִּמְקוֹם סְגִירַת הַדֶּלֶת הָוֵי כְּלַחוּץ, אַף שֶׁעַכְשָׁו הָיָה הַפֶּתַח פָּתוּחַ. וְעַיֵּן בְּמָגֵן אַבְרָהָם שֶׁכָּתַב שֶׁיֵּשׁ שֶׁחוֹלְקִין עַל זֶה, וּמַכְרִיעַ כְּמוֹתָם דִּמְקוֹם זֶה הָוֵי כְּלִפְנִים. וְעַיֵּן בְּסֵפֶר אֶבֶן הָעוֹזֵר שֶׁפָּסַק גַּם כֵּן בִּפְשִׁיטוּת דְּהֵיכָא דְּהַמִּעוּט עוֹמְדִים תּוֹךְ הַמָּקוֹם הַזֶּה מִצְטָרְפִים לַעֲשָׂרָה, דְּלֹא גָּרַע מֵחָצֵר קְטַנָּה שֶׁנִּפְרְצָה לַגְּדוֹלָה, הַמְבֹאָר בְּסָעִיף טז, וְכֵן מַשְׁמַע מִבֵּאוּר הַגְּרָ"א: **(נא) שֶׁל עֳבִי הַדֶּלֶת.** עַיֵּן בְּיַד אֶפְרַיִם שֶׁכָּתַב, דִּבַחֲלַל הַפֶּתַח לְבַד מִמְּקוֹם הַדֶּלֶת, כְּגוֹן הֵיכָא שֶׁהַדֶּלֶת קָבוּעַ לַחוּץ וּמִמְּקוֹם הַדֶּלֶת וְלִפְנִים יֵשׁ עוֹד חָלָל בְּתוֹךְ עֳבִי הַפֶּתַח, לְכֻלֵּי עָלְמָא הָוֵי כְּלִפְנִים, וְיֵשׁ לִסְמֹךְ עַל זֶה [דְּאַף דִּבִפְרִי מְגָדִים מַשְׁמַע דְּדַעְתּוֹ, דְּרַבֵּנוּ יְרֻחָם סוֹבֵר גַּם בָּזֶה דַּהֲוֵי כְּלַחוּץ, עַל כָּל פָּנִים הֲלֹא בְּלָאו הָכֵי הַרְבֵּה חוֹלְקִין עַל רַבֵּנוּ יְרֻחָם, וְכַנַּ"ל בְּסָעִיף קָטָן נ, וְעַיֵּן בְּבֵאוּר הֲלָכָה (אוֹת יג)]: **יד (נב) מִצְטָרֵף עִמָּהֶם.** דְּאַף דְּיֵשׁ הֶפְסֵק מְחִצָּה בֵּינֵיהֶם, נא כֵּיוָן דְּמַרְאֶה לָהֶם פָּנָיו דּוֹמֶה לְמַה שֶּׁמְּבֹאָר לְקַמָּן בְּסִימָן קצה לְעִנְיַן זִמּוּן, דְּאִם מִקְצָתָן רוֹאִין אֵלּוּ אֶת אֵלּוּ דְּמִצְטָרְפִין. וְאִם כֵּן לְפִי זֶה פָּשׁוּט, הָעוֹמְדִים בְּעֶזְרַת נָשִׁים, וּבַמְּחִצָּה הַמַּפְסֶקֶת יֵשׁ חַלּוֹן, וּמַרְאֶה לָהֶם פָּנָיו מִשָּׁם, מִצְטָרֵף עִמָּהֶם לַעֲשָׂרָה, וְכָל שֶׁכֵּן דְּאִם יֵשׁ בִּלְעָדוֹ עֲשָׂרָה נֶחְשָׁב תְּפִלָּה בְּצִבּוּר עַל יְדֵי זֶה. וְאַף עַל פִּי כֵן יוֹתֵר טוֹב נב אִם בְּנָקֵל הוּא לוֹ לֵירֵד לְבֵית הַכְּנֶסֶת שֶׁיֵּרֵד, נג דְּיֵשׁ מֵהָאַחֲרוֹנִים שֶׁחוֹלְקִין עַל עִקַּר הַדִּין וְסוֹבְרִין דְּעִנְיָנֵינוּ אֵינוֹ דּוֹמֶה כְּלָל לְזִמּוּן: **(נג) גַּגִּין וַעֲלִיּוֹת.** בְּכִהַאי גַּוְנָא נד שֶׁאֵין רוֹאִין אֵלּוּ אֶת אֵלּוּ, רְבוּתָא הָיָה לוֹ לוֹמַר, אֲפִלּוּ חַלּוֹנוֹת רְחָבוֹת וּנְמוּכוֹת כָּל שֶׁאֵינָן שָׁווֹת לְקַרְקַע בֵּית הַכְּנֶסֶת, וְאַף אִם הוּא עוֹמֵד בְּתוֹכָם אֵינוֹ מִצְטָרֵף: **טו (נד) הוּא מְצָרְפָן.** דְּכֵיוָן שֶׁהוּא שְׁלִיחַ צִבּוּר, כָּל אֶחָד נוֹתֵן דַּעְתּוֹ עָלָיו וְהוּא מְחַבְּרָן יַחַד, וְכָל שֶׁכֵּן נה אִם תִּשְׁעָה מִבִּפְנִים וְהוּא תּוֹךְ הַפֶּתַח דְּהוּא מִצְטָרֵף לָהֶם. וְהַהִיא דְּסָעִיף יז שָׁאנֵי, דְּכֵיוָן שֶׁהוּא בֶּחָצֵר הַגְּדוֹלָה הֲרֵי הוּא מֻפְלָג מֵהַצִּבּוּר. וּבְאָדָם אַחֵר שֶׁאֵינוֹ שְׁלִיחַ צִבּוּר, אֲפִלּוּ הוּא לְבַדּוֹ עַל מִפְתַּן הַבַּיִת אֵינוֹ מִצְטָרֵף עִמָּהֶם, כִּדְלְעֵיל בְּסָעִיף יג, נו וְכָל זֶה דַּוְקָא בְּשֶׁאֵינָן רוֹאִין אֵלּוּ לְאֵלּוּ, אֲבָל אִם מִקְצָתָן רוֹאִין אֵלּוּ אֶת אֵלּוּ, בְּכָל גַּוְנֵי מִצְטָרְפֵי לַהֲדָדֵי. וְעַיֵּן לְקַמָּן בְּסָעִיף יח סָעִיף קָטָן נז: **טז (נה) תִּשְׁעָה בַּגְּדוֹלָה.** הַכְּלָל, נז דְּהַגְּדוֹלָה אִי אֶפְשָׁר לָהּ לִמָּשֵׁךְ אַחַר הַקְּטַנָּה, לְפִי שֶׁהִיא כִּמְפֻלֶּגֶת, וְגַם הַצִּבּוּר דַּחֲשִׁיבֵי אִי אֶפְשָׁר לָהֶם לִמָּשֵׁךְ אַחַר הַיָּחִיד, וַאֲפִלּוּ חֲמִשָּׁה אַחַר חֲמִשָּׁה אִי אֶפְשָׁר לָהֶם לִמָּשֵׁךְ, רַק הַיָּחִיד נִמְשָׁךְ אַחַר הַצִּבּוּר, מִשּׁוּם הָכִי אִי אֶפְשָׁר שֶׁיִּצְטָרְפוּ אֶלָּא אִם כֵּן הַיָּחִיד בַּקְּטַנָּה וְהַצִּבּוּר בַּגְּדוֹלָה: **יז (נו) אֵינוֹ מוֹצִיאָן.** וַאֲפִלּוּ נח אִם הָיָה עֲשָׂרָה בַּקְּטַנָּה אֵין הוּא מוֹצִיאָן יְדֵי חוֹבָתָן, וַאֲפִלּוּ הָאִידָנָא דְּכֻלָּן בְּקִיאִין, מִכָּל מָקוֹם אֵין לוֹ לוֹמַר קַדִּישׁ וּקְדֻשָּׁה שָׁם, כֵּיוָן שֶׁבַּמָּקוֹם שֶׁהוּא עוֹמֵד אֵין שָׁם מִנְיָן, אֲבָל כְּשֶׁיֵּשׁ מִנְיָן בִּמְקוֹם הַשְּׁלִיחַ צִבּוּר, וַדַּאי מוֹצִיא אֲפִלּוּ אוֹתָם שֶׁהֵם אֲחוֹרֵי בֵּית הַכְּנֶסֶת וְשׁוֹמְעִין וּמְכַוְּנִין, וְגַם הוּא מְכַוֵּן שֶׁיּוֹצִיא כָּל הַשּׁוֹמְעִים:

אוצר החכמה 34170

בֵּאוּר הֲלָכָה

יג [*יג] **שֶׁל עֳבִי הַדֶּלֶת.** עַיֵּן בַּמִּשְׁנָה בְּרוּרָה. וְהֵיכָא שֶׁהַדֶּלֶת קָבוּעַ לְצַד פְּנִים וְהַדֶּלֶת נִכְנָס רַק לְתוֹךְ מִקְצָתוֹ שֶׁל חֲלַל הַפֶּתַח וְהַפֶּתַח פָּתוּחַ, הִנֵּה לְדַעַת רַבֵּנוּ יְרֻחָם וּלְהַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ דְּפוֹסֵק כְּוָתֵהּ [כִּדְמוּכָח בְּבֵאוּר הַגְּרָ"א וּבִבְאֵר הַגּוֹלָה וּבְמָגֵן אַבְרָהָם], נִרְאֶה דְּלֹא מִצְטָרְפֵי בֵּין אִם הוּא עוֹמֵד בְּתוֹךְ מְקוֹם עֳבִי הַדֶּלֶת וּבֵין אִם הוּא עוֹמֵד בְּתוֹךְ חֲלַל הַפֶּתַח. אָכֵן לְדַעַת הַתַּנְיָא דְּפוֹסֵק הַמָּגֵן אַבְרָהָם כְּוָתֵהּ צָרִיךְ עִיּוּן, כִּי לְפִי פֵּרוּשׁוֹ שֶׁל הַפְּרִי מְגָדִים בְּעִנְיַן אֲגַף, דִּמְקוֹם הֶחָלָל נִקְרָא בְּשֵׁם אֲגַף, עַיֵּן שָׁם, יִצְטָרֵף לְדַעַת הַתַּנְיָא. אָכֵן לְפִי מַה שֶּׁבֵּאֵר הַיַּד אֶפְרַיִם מְקוֹם חֲלַל הַפֶּתַח אֲשֶׁר חוּץ מִמְּקוֹם עֳבִי הַדֶּלֶת יִהְיֶה נִקְרָא חוּץ מִמְּקוֹם הָאֲגַף, וּבָזֶה לְכֻלֵּי עָלְמָא צָרִיךְ לִהְיוֹת כְּלַחוּץ. אָכֵן לְפִי מַה שֶּׁכָּתַב הַגְּרָ"א לְעִנְיַן מְקוֹם הָאֲגַף, דַּאֲפִלּוּ אִם נֹאמַר דַּהֲוֵי כְּלַחוּץ, עַל כָּל פָּנִים לֹא גָּרַע מֵחָצֵר קְטַנָּה שֶׁנִּפְרְצָה לַגְּדוֹלָה, יֵשׁ לְהָקֵל גַּם בָּזֶה:

[*יד] **וְלַחוּץ כְּלַחוּץ.** וְאִם רוֹאִין אֵלּוּ אֶת אֵלּוּ יוּכְלוּ לְהִצְטָרֵף אֲפִלּוּ עוֹמְדִים לְגַמְרֵי לַחוּץ, דְּמַיָּא דְּמַה שֶּׁהֵקֵל הַמְחַבֵּר לְקַמָּן בְּסָעִיף יד [פְּרִי חָדָשׁ וְכֵן מַשְׁמַע מִפְּרִי מְגָדִים]. וּלְכַתְּחִלָּה יוֹתֵר טוֹב לְהַחְמִיר בָּזֶה שֶׁיִּכָּנְסוּ לִפְנִים, דְּקֻלָּא זוֹ דִּמְהַנֵּי רוֹאִין אֵלּוּ אֶת אֵלּוּ לְעִנְיַן צֵרוּף, כְּמוֹ לְעִנְיַן בִּרְכַּת הַמָּזוֹן לְקַמָּן בְּסִימָן קצה, נוֹבֵעַ מִתְּשׁוּבַת הָרַשְׁבָּ"א בְּסִימָן צו, וְהוּא לֹא כָּתַב שָׁם זֶה רַק בְּדֶרֶךְ אֶפְשָׁר:

שַׁעַר הַצִּיּוּן

יד נא. מָגֵן אַבְרָהָם וְהַגְּרָ"א: **נב.** שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה: **נג.** עַיֵּן בִּתְשׁוּבַת מִשְׁכְּנוֹת יַעֲקֹב, וְכֵן הַגְּרָ"א בְּסָעִיף קָטָן לֹא כָּתַב, דְּיֵשׁ לִדְחוֹת כָּל הָרְאָיוֹת, וּבֶאֱמֶת הָרַשְׁבָּ"א גּוּפָא לֹא כָּתַב דְּדוֹמֶה לְזִמּוּן רַק בְּדֶרֶךְ אֶפְשָׁר. וְעַיֵּן בְּחַיֵּי אָדָם וּבְבֵאוּר הלכה (אות יד): **נד.** פרי מגדים: **טו נה.** פרישה וחדושי ר' עקיבא איגר, דלא כפרי מגדים: **נו.** מפרי מגדים: **טז נז.** לבושי שרד: **יז נח.** פרי מגדים:

משנה ברורה <מהדורת אור החיים> - א / כהן, ישראל מאיר בן אריה זאב (עמוד 180) 34170 הודפס מאוצר החכמה

[ו]שֶׁאֵין הָרֹב נִגְרָר אַחַר הַיָּחִיד: **יח.** [ז]אִם קְצָת הָעֲשָׂרָה בְּבֵית הַכְּנֶסֶת (נז) וּקְצָתָם בָּעֲזָרָה (נח) אֵינָם מִצְטָרְפִים: **יט.** (נט) [*טו] [ח]שְׁלִיחַ צִבּוּר בַּתֵּבָה וְתִשְׁעָה בְּבֵית הַכְּנֶסֶת מִצְטָרְפִין, אַף עַל פִּי שֶׁהִיא גְּבוֹהָהּ עֲשָׂרָה וּרְחָבָה אַרְבָּעָה וְיֵשׁ לָהּ מְחִצּוֹת גְּבוֹהוֹת עֲשָׂרָה, מִפְּנֵי שֶׁהִיא בְּטֵלָה לְגַבֵּי בֵּית הַכְּנֶסֶת. [ט]וְיֵשׁ מִי שֶׁכָּתַב [*טז]דְּהָנֵי מִלֵּי כְּשֶׁאֵין הַמְּחִצּוֹת מַגִּיעוֹת לְתִקְרַת הַגַּג: **כ.** [י]הָיוּ עֲשָׂרָה בְּמָקוֹם אֶחָד וְאוֹמְרִים קַדִּישׁ וּקְדֻשָּׁה, אֲפִלּוּ מִי (ס) שֶׁאֵינוֹ עִמָּהֶם (סא) יָכוֹל [טז] לַעֲנוֹת. (סב) [*יז] [כ]וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁצָּרִיךְ (סג) שֶׁלֹּא יְהֵא מַפְסִיק (סד) טִנּוּף אוֹ [יז] (ח) (סה) עַכּוּ"ם: **כא.** [*יח] [ל]עִיר שֶׁאֵין בָּהּ אֶלָּא עֲשָׂרָה וְאֶחָד מֵהֶם רוֹצֶה לָצֵאת בַּיָּמִים הַנּוֹרָאִים, מְחַיְּבִין אוֹתוֹ לִשָּׁאֵר אוֹ לְהַשְׂכִּיר אַחֵר (סו) בִּמְקוֹמוֹ. וְאִם הֵם (סז) אַחַד עָשָׂר וְרוֹצִים לָצֵאת שְׁנַיִם יַשְׂכִּירוּ שְׁנֵיהֶם אֶחָד בְּשֻׁתָּפוּת בִּמְקוֹמָם וּשְׁנֵיהֶם יִפְרְעוּ בְּשָׁוֶה. וְאִם אֶחָד עָנִי וְאֶחָד עָשִׁיר, פּוֹרְעִים (סח) [מ]חֶצְיוֹ לְפִי [יח] מָמוֹן וְחֶצְיוֹ לְפִי נְפָשׁוֹת. [*יט] וּשְׂכַר הַחַזָּן (סט) עַל הַיּוֹצְאִים כְּעַל הַנִּשְׁאָרִים. הגה וְאֵין חִלּוּק בֵּין אִם רוֹצֶה לֵילֵךְ זְמַן אָרֹךְ

ו טור וּבֵית יוֹסֵף בְּשֵׁם רַשְׁ"י. ז רַבֵּנוּ יְרֻחָם. ח ר"י אַבּוּהַב וְהָרַשְׁבָּ"א בִּתְשׁוּבָה. ט סְמַ"ק סִימָן רפב. י טור וְתוֹסְפוֹת שָׁם בִּפְסָחִים. כ ר"י אַבּוּהַב בְּשֵׁם הַיְרוּשַׁלְמִי וּבְשֵׁם רַב אַחָא וְכֵן כָּתַב בְּאָרְחוֹת חַיִּים. ל הַגָּהוֹת מַיְמוֹנִי פֶּרֶק יא מֵהִלְכוֹת תְּפִלָּה שֶׁכֵּן פָּסַק רַ"מ. מ שָׁם דַּעְתּוֹ הָאַחֲרוֹנָה וְלָזֶה הִסְכִּים בֵּית יוֹסֵף.

שַׁעֲרֵי תְשׁוּבָה

לָהֶם פְּנֵיהֶם, הֲוֵי לֵהּ כְּמַרְאֶה פָּנָיו דֶּרֶךְ חַלּוֹן דְּמִצְטָרֵף, וְכָל שֶׁכֵּן הוּא כֵּיוָן דְּאִי אֶפְשָׁר בְּשׁוּם פָּנִים לִהְיוֹת יַחַד, וְקַל וָחֹמֶר הוּא מִדִּינָא דִּלְעֵיל לִסְמֹךְ עַל הַפּוֹסְקִים, שֶׁלֹּא יִתְבַּטְּלוּ אַרְבָּעִים יוֹם מִלּוֹמַר קַדִּישׁ וּקְדֻשָּׁה, עַיֵּן שָׁם: (ח) **עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים.** עַיֵּן בְּאֵר הֵיטֵב. וּבְמַחֲזִיק בְּרָכָה כָּתַב שֶׁבְּבֵית דָּוִד חוֹלֵק וְכָתַב דְּהַיְנוּ, עוֹבֵד כּוֹכָבִים וְאֵין חִלּוּק בֵּין אִישׁ לְאִשָּׁה, עַיֵּן שָׁם:

בְּאֵר הֵיטֵב

טז. לַעֲנוֹת. יָחִיד שֶׁנִּכְנַס לְבֵית הַכְּנֶסֶת וּמָצָא צִבּוּר שֶׁכְּבָר הִתְחִילוּ לַעֲנוֹת קְדֻשָּׁה אוֹ אָמֵן יְהֵא שְׁמֵהּ רַבָּא, כֹּל שֶׁלֹּא הִשְׁלִימוּ מֻתָּר לוֹ לַעֲנוֹת עִמָּהֶם, בְּאֵר שֶׁבַע וְהָרְמַ"ע וְכֵן כָּתַב הָרַמָ"א סִימָן נו עַיֵּן שָׁם: **יז. עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים.** רוֹצֶה לוֹמַר, שֶׁלֹּא יְהֵא עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים מַפְסֶקֶת, אֲבָל עוֹבֵד כּוֹכָבִים אֵינוֹ מַפְסִיק, מָגֵן אַבְרָהָם, וְכֵן כָּתַב דְּבַר שְׁמוּאֵל סִימָן קפט:

יח. מָמוֹן. הַמְעַיֵּן בְּהַגָּהוֹת מַיְמוֹנִי יִרְאֶה שֶׁטָּעוּת סוֹפֵר הוּא דְּבָזֶה פּוֹרְעִין בְּשָׁוֶה, שֶׁכָּל אֶחָד מְחֻיָּב לְהַעֲמִיד אִישׁ בִּמְקוֹמוֹ, וְאִם אֵין דָּרִים בַּיִּשּׁוּב אֶלָּא שְׁמוֹנָה אָז שׂוֹכְרִין שְׁנַיִם וּפוֹרְעִים חֶצְיוֹ לְפִי מָמוֹן וְחֶצְיוֹ לְפִי נְפָשׁוֹת, כִּי הָעֲנִיִּים יְכוֹלִים לָלֶכֶת לָעִיר הַסְּמוּכָה וְהָעֲשִׁירִים אֵינָם יְכוֹלִים לְהַנִּיחַ בֵּיתָם וּרְכוּשָׁם, מָגֵן אַבְרָהָם, עַיֵּן שָׁם. כָּתַב מַהֲרִי"ל בִּתְשׁוּבָה

בֵּאוּר הֲלָכָה

יט [*טו]**שְׁלִיחַ צִבּוּר בַּתֵּבָה וְכוּ' מִצְטָרְפִין.** עַיֵּן בְּבֵאוּר הַגְּרָ"א שֶׁכָּתַב דְּיֵשׁ לִדְחוֹת כָּל הָרְאָיוֹת שֶׁהוּבָא בְּבֵית יוֹסֵף בְּשֵׁם הָרַשְׁבָּ"א לָזֶה. וּמִכָּל מָקוֹם נִרְאֶה לִי שֶׁאֲפִלּוּ לְפִי דַּעַת הַגְּרָ"א, אֵין לְהַחְמִיר לְכַתְּחִלָּה רַק לְעִנְיַן צֵרוּף, אֲבָל לְעִנְיַן תְּפִלָּה בְּצִבּוּר לְעִנְיַן הַשַּׁמָּשׁ שֶׁעוֹמֵד שָׁם יֵשׁ לְהָקֵל, דִּבְלָאו הָכִי דַּעַת הָרַדְבַּ"ז לְהָקֵל לְעִנְיָן זֶה אֲפִלּוּ בְּחֶדֶר שֶׁלִּפְנִים מִן הַבַּיִת, וּכְמוֹ שֶׁהֵבֵאתִי בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה בְּסָעִיף קָטָן נח, עַיֵּן שָׁם:

[*טז]**דְּהָנֵי מִלֵּי וְכוּ'.** דְּלֹא סְבִירָא לֵהּ דְּבָטֵל לְגַבֵּי בֵּית הַכְּנֶסֶת עַל כֵּן הֲוֵי כִּשְׁנֵי בָּתִּים בִּפְנֵי עַצְמָן כִּי זוֹ גְּרִיעָא מִשְּׁלִיחַ צִבּוּר בַּקְּטַנָּה וְצִבּוּר בַּגְּדוֹלָה הַמְבֹאָר בְּסָעִיף יז דְּמִצְטָרְפִין, דְּהָתָם הַקְּטַנָּה פָּרוּץ בִּמְלוֹאָהּ, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בָּזֶה. וּלְפִי דַּעְתָּם הוּא הַדִּין אִם אַחֵר שֶׁאֵינוֹ שְׁלִיחַ צִבּוּר הוּא בְּתוֹךְ הַתֵּבָה גַּם כֵּן דִּינוֹ הָכִי, כֵּיוָן שֶׁבִּלְתּוֹ אֵין עֲשָׂרָה וְכִדְמוּכָח בְּבֵית יוֹסֵף, אַךְ אִם הַשְּׁלִיחַ צִבּוּר הוּא בְּתוֹךְ הַתֵּבָה הוּא גְּרִיעָא יוֹתֵר, דַּאֲפִלּוּ אִם יֵשׁ עֲשָׂרָה בִּלְתּוֹ לְמַטָּה גַּם כֵּן לֹא יוּכַל לְהוֹצִיאָן יְדֵי חוֹבָתָן בְּקַדִּישׁ וּקְדֻשָּׁה, כֵּיוָן שֶׁאֵין מִנְיָן בַּמָּקוֹם שֶׁהוּא עוֹמֵד שָׁם, וּכְמוֹ שֶׁמְּבֹאָר בִּפְרִי מְגָדִים וְהֶעְתַּקְתִּיו בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה סָעִיף קָטָן נו:

כ [*יז]**וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁצָּרִיךְ שֶׁלֹּא יְהֵא מַפְסִיק טִנּוּף.** נִרְאֶה לִי דְּמֵי רַגְלַיִם לִכְלֵי עָלְמָא אֵינוֹ מַפְסִיק בָּזֶה, וְרַק צָרִיךְ לְהַרְחִיק מִמֶּנּוּ כְּדִין הַרְחָקָה:

כא [*יח]**עִיר שֶׁאֵין בָּהּ וְכוּ' מְחַיְּבִין.** נִרְאֶה לִי, אִם הֻרְגְּלוּ מִקַּדְמַת דְּנָא לֵילֵךְ לָעִיר הַסְּמוּכָה שֶׁיֵּשׁ שָׁם קִבּוּץ גָּדוֹל וְהַתְּפִלָּה הִיא בְּרֹב עָם, וְעַכְשָׁו רוֹצִים תִּשְׁעָה לִשְׂכֹּר שְׁלִיחַ צִבּוּר שֶׁלֹּא יִצְטָרְכוּ לֵילֵךְ לְהָעִיר, וְהָעֲשִׂירִי מְמָאֵן בָּזֶה, אֵין יְכוֹלִין לְכֹפוֹ לְדַעְתָּם, וּמִלְּשׁוֹן הַמָּרְדְּכַי פֶּרֶק קַמָּא דְּבָבָא בַּתְרָא יֵשׁ לְהָבִיא רְאָיָה לָזֶה:

[*יט]**וּשְׂכַר הַחַזָּן.** לִכְאוֹרָה קָאֵי זֶה דַּוְקָא עַל מַה שֶּׁלְּמַעְלָה שֶׁהָיוּ אַחַד עָשָׂר, וְכֵן כָּתַב בְּסֵפֶר עֲבוֹדַת הַיּוֹם דְּאַיְרֵי שֶׁיָּצְאוּ בְּאֹפֶן שֶׁצָּרִיךְ לִשְׂכֹּר אַחֵר בִּמְקוֹם זֶה, שֶׁנִּשְׁאַר פָּחוֹת מֵעֲשָׂרָה, אֲבָל אִם הִשְׁאִיר מִנְיָן אַחֲרָיו אֵין צָרִיךְ לָתֵת שְׂכַר הַשְּׁלִיחַ צִבּוּר, דְּכֵיוָן שֶׁהוּא מֻתָּר לִהְיוֹת שֶׁלֹּא בְּבֵיתוֹ בִּזְמַן הַזֶּה, וְהַשְּׁלִיחַ צִבּוּר הוּא רַק עַל יָמִים נוֹרָאִים, לָמָּה יִתֵּן, אֲבָל אִם כֵּן יִקְשֶׁה מְאֹד, לָמָּה כָּתַב הַמְחַבֵּר עַל הַיּוֹצְאִים כְּעַל הַנִּשְׁאָרִים, לֹא יִהְיוּ צְרִיכִים לִתֵּן אֵלּוּ הַשְּׁנַיִם שֶׁאֵינָם בְּבֵיתָם רַק כְּפִי חֶשְׁבּוֹן אֶחָד, דְּאַף שֶׁאִם הָיוּ שְׁנֵיהֶם בְּבֵיתָם הָיָה מִתְחַלֵּק שְׂכַר הַחַזָּן עַל אַחַד עָשָׂר אֲנָשִׁים, מִכָּל מָקוֹם עַתָּה שֶׁאֵינֶנּוּ בְּבֵיתוֹ וְאֵינֶנּוּ נֶהֱנֶה מֵהַחַזָּן כְּלָל, רַק מִפְּנֵי שֶׁנִּשְׁתַּעְבֵּד לְהַמִּנְיָן, אֵינוֹ צָרִיךְ לְהַשְׁלִים יוֹתֵר מִכְּפִי חֶשְׁבּוֹן שֶׁהָיָה מֻטָּל עַל מִנְיָן. אִם לֹא שֶׁנֹּאמַר דְּלָאו דַּוְקָא קָאָמַר הַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ עַל הַיּוֹצְאִים כְּעַל הַנִּשְׁאָרִים, וְלֹא בָּא רַק לוֹמַר שֶׁאַף שֶׁאֵינֶנּוּ בְּבֵיתוֹ אֵינוֹ יָכוֹל לִפְטֹר עַצְמוֹ, וְאוּלַי דְּלֹא כְּסֵפֶר עֲבוֹדַת הַיּוֹם, אֶלָּא שֶׁיִּסְבֹּר הַמְחַבֵּר דַּאֲפִלּוּ אִם הִשְׁאִיר מִנְיָן בְּבֵיתוֹ מְחֻיָּב גַּם כֵּן לִתֵּן שְׂכַר הַחַזָּן, דְּהוּא מִכְּלַל צָרְכֵי הָעִיר, דֵּמְיָא דְּבֵית חַתְנוּת אוֹ מִקְוֶה הַמְבֹאָר בְּחֹשֶׁן מִשְׁפָּט סִימָן קסג סוֹף סָעִיף ג בְּהַגָּ"ה. אַחַר כָּךְ מָצָאתִי בִּתְשׁוּבַת מַהֲרִי"ל דְּמַשְׁמַע כַּעֲבוֹדַת הַיּוֹם, וְצָרִיךְ עִיּוּן:

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

יח (נז) וּקְצָתָם בָּעֲזָרָה. הוּא הַדִּין אֲפִלּוּ [נט]אִם תִּשְׁעָה בְּבֵית הַכְּנֶסֶת וְיָחִיד בָּעֲזָרָה. כָּתַב הַפְּרִי מְגָדִים, דְּהַהִיא דְּסָעִיף יז וְיח וְיט מַיְרֵי בְּשֶׁאֵינָן רוֹאִין זֶה אֶת זֶה, דִּבְרוֹאִין זֶה אֶת זֶה אֲפִלּוּ בִּשְׁנֵי בָּתִּים מַמָּשׁ מִצְטָרְפִין, דֵּמְיָא דְּזִמּוּן לְקַמָּן בְּסִימָן קצה. [ס]וְיֵשׁ מַחְמִירִין אֲפִלּוּ בְּרוֹאִין, וּבִמְקוֹם הַדְּחָק אֶפְשָׁר שֶׁיֵּשׁ לְהָקֵל: **(נח) אֵינָם מִצְטָרְפִין.** מִשּׁוּם דְּאֵין שָׁם פִּרְצָה, וְהַפֶּתַח גּוּפָא, אֲפִלּוּ [סא]אֵין שָׁם דֶּלֶת, כִּמְחִצָּה חֲשׁוּבָה, וַהֲוֵי לֵהּ שְׁנֵי בָּתִּים. וְכָתַב הַחַיֵּי אָדָם, לְפִי זֶה, כְּשֶׁיֵּשׁ בַּיִת וְלִפְנִים הֵימֶנּוּ חֶדֶר, וְהַחֶדֶר הַהוּא אֵינוֹ פָּרוּץ בִּמְלוֹאוֹ, הַמִּתְפַּלֵּל שָׁם כְּאִלּוּ מִתְפַּלֵּל בְּיָחִידִי, וְרַק קַדִּישׁ וּקְדֻשָּׁה יָכוֹל לַעֲנוֹת, כִּדְלְקַמָּן בְּסָעִיף כ. וּבִתְשׁוּבַת הָרַדְבַּ"ז סִימָן תרנ מָצָאתִי שֶׁכָּתַב, דְּזֶה דַּוְקָא לְעִנְיַן צֵרוּף, אֲבָל שֶׁיִּהְיֶה כְּמִתְפַּלֵּל עִם הַצִּבּוּר, אִם אֵין לַחֶדֶר פֶּתַח אַחֵר רַק דַּוְקָא דֶּרֶךְ הַבַּיִת הַגָּדוֹל, חָשִׁיב כְּמִתְפַּלֵּל עִם הַצִּבּוּר: **יט (נט) שְׁלִיחַ צִבּוּר בַּתֵּבָה.** הוּא הַדִּין אַחֵר דְּמִצְטָרֵף, וְנָקַט שְׁלִיחַ צִבּוּר דְּלֹא נֵימָא דְּכֵיוָן שֶׁהוּא צָרִיךְ לְהוֹצִיאָן יְדֵי חוֹבָתָן מִגְרַע גָּרַע: **כ (ס) שֶׁאֵינוֹ עִמָּהֶם.** רוֹצֶה לוֹמַר, אֲפִלּוּ הוּא בְּבַיִת אַחֵר [סב]רָחוֹק לְגַמְרֵי, שֶׁכֵּיוָן שֶׁעֲשָׂרָה הֵם בְּמָקוֹם אֶחָד שְׁכִינָה שְׁרוּיָה בֵּינֵיהֶם, וְאָז אֲפִלּוּ מְחִצָּה שֶׁל בַּרְזֶל אֵינָהּ מַפְסֶקֶת בֵּין כָּל מִי שֶׁרוֹצֶה לְצָרֵף עַצְמוֹ עִם אָבִיו שֶׁבַּשָּׁמַיִם הַשּׁוֹכֵן בְּתוֹךְ אֵלּוּ הָעֲשָׂרָה: **(סא) יָכוֹל לַעֲנוֹת.** אָמֵן וְאָמֵן יְהֵא שְׁמֵהּ רַבָּא וּקְדֻשָּׁה וּבָרְכוּ, וְכֵן [סג]יָכוֹל לְהוֹצִיאוֹ יְדֵי חוֹבָתוֹ בִּתְפִלָּה אִם אֵינוֹ בָּקִי: **(סב) וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁצָּרִיךְ.** מִדְּכָתַב הַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ דִּין זֶה בִּלְשׁוֹן וְיֵשׁ אוֹמְרִים, מַשְׁמַע דְּדִין זֶה לֹא פְּסִיקָא לֵהּ, [סד]וְכֵן מַשְׁמַע מֵהָרַמָ"א בְּסִימָן עט סָעִיף א בְּהַגָּ"ה דְּלֹא סְבִירָא לֵהּ כֵּן, וּכְמוֹ שֶׁכָּתַב הַמָּגֵן אַבְרָהָם שָׁם. וְעַיֵּן בְּחַיֵּי אָדָם שֶׁכָּתַב דְּנִרְאֶה לוֹ דְּאָמֵן יְהֵא שְׁמֵהּ רַבָּה וּקְדֻשָּׁה יַעֲנֶה, דַּהֲוֵי רַק פְּסוּקִים, אֲבָל בָּרְכוּ לֹא יַעֲנֶה. וְעַיֵּן בִּלְבוּשֵׁי שְׂרָד: **(סג) שֶׁלֹּא יְהֵא.** וַאֲפִלּוּ [סה]אָמֵן אֵינוֹ יָכוֹל לַעֲנוֹת לְדֵעָה זוֹ אִם הוּא מַפְסִיק: **(סד) טִנּוּף.** רוֹצֶה לוֹמַר, אֲפִלּוּ [סו]הוּא מֻרְחָק מִמֶּנּוּ יוֹתֵר מֵאַרְבַּע אַמּוֹת, דִּבְעָלְמָא מֻתָּר עַל יְדֵי הַחֲזָרַת פָּנָיו אִם אֵינוֹ מַגִּיעַ לוֹ הָרֵיחַ רַע, וְהָכָא אֵינוֹ מוֹעִיל, כֵּיוָן שֶׁהוּא מַפְסִיק בֵּין הָעֲשָׂרָה וּבֵין זֶה שֶׁרוֹצֶה לְהִצְטָרֵף עִמָּהֶם, הוּא מַפְסִיק בֵּין הַשְּׁכִינָה וְגוֹרֵם לַשְּׁכִינָה שֶׁאֵינָהּ שׁוֹרָה בְּכָאן: **(סה) עַכּוּ"ם.** רוֹצֶה לוֹמַר, עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים [סז]אוֹ עוֹבֵד כּוֹכָבִים: **כא (סו) בִּמְקוֹמוֹ.** שֶׁכֵּיוָן [סח]שֶׁמִּנְהַג בְּכָל תְּפוּצוֹת יִשְׂרָאֵל, אֲפִלּוּ אוֹתָם שֶׁאֵין לָהֶם מִנְיָן שָׁלֵם כָּל הַשָּׁנָה, שׂוֹכְרִין לָהֶם אֶחָד אוֹ שְׁנַיִם בְּיָמִים נוֹרָאִים אוֹ הוֹלְכִים לִמְקוֹם מִנְיָן, הֲרֵי זֶה דּוֹמֶה לְסֵפֶר תּוֹרָה וּבֵית הַכְּנֶסֶת שֶׁבְּנֵי הָעִיר כּוֹפִין זֶה אֶת זֶה: **(סז) אַחַד עָשָׂר וְרוֹצִים.** וְהוּא הַדִּין שְׁנֵים עָשָׂר [סט]וְרוֹצִים שְׁלֹשָׁה לָצֵאת, אוֹ שְׁלֹשָׁה עָשָׂר וְרוֹצִים אַרְבָּעָה לָצֵאת, צְרִיכִים כֻּלָּם לִשְׂכֹּר אֶחָד בְּשֻׁתָּפוּת: **(סח) חֶצְיוֹ וְכוּ'.** הָאַחֲרוֹנִים [ע]כָּתְבוּ דְּטָעוּת סוֹפֵר הוּא, דִּבְזֶה פּוֹרְעִין שְׁנֵיהֶם בְּשָׁוֶה, שֶׁכָּל אֶחָד מְחֻיָּב לְהַעֲמִיד אִישׁ בִּמְקוֹמוֹ, שֶׁמִּתְּחִלָּה הָיָה מִנְיָן שָׁלֵם וְאֵין רַשַּׁאי לְבַטֵּל הַמִּנְיָן. וְהָא דְּנוֹתְנִין חֶצְיוֹ לְפִי מָמוֹן, הַיְנוּ, כְּשֶׁאֵין דָּרִים בַּיִּשּׁוּב אֶלָּא שְׁמוֹנָה, דִּצְרִיכִין לִשְׂכֹּר שְׁנַיִם, דְּאָז תַּלְיָא גַּם לְפִי מָמוֹן, כִּי הָעֲנִיִּים יְכוֹלִין לָלֶכֶת לְעִיר הַסְּמוּכָה, וְהָעֲשִׁירִים אֵין יְכוֹלִים לְהַנִּיחַ בֵּיתָם וּרְכוּשָׁם: **(סט) עַל הַיּוֹצְאִים.** מִי [עא]שֶׁאֵינוֹ

שַׁעַר הַצִּיּוּן

יח נט. לְבוּשׁ: **ס.** עַיֵּן בְּבֵאוּר הֲלָכָה (אוֹת יד): **סא.** פְּרִי מְגָדִים: **כ סב.** מִתּוֹסְפוֹת (סוֹטָה לט ע"א): **סג.** תּוֹסְפוֹת (שָׁם), וּמַה שֶּׁכָּתַבְתִּי אִם אֵינוֹ בָּקִי, מְבֹאָר לְקַמָּן בְּסִימָן קכד: **סד.** לְבוּשֵׁי שְׂרָד: **סה.** מוּכָח מִמָּגֵן אַבְרָהָם בְּסִימָן עט סָעִיף קָטָן ג: **סו.** פָּשׁוּט: **סז.** לְבוּשׁ וְאֵלִיָּה רַבָּה וּפְרִי מְגָדִים וְדֶרֶךְ הַחַיִּים: **כא סח.** בֵּית יוֹסֵף: **סט.** אֵלִיָּה רַבָּה: **ע.** כְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה וּמָגֵן אברהם: **עא.** מהרי"ל:

משנה ברורה <מהדורת אור החיים> - א / כהן, ישראל מאיר בן אריה זאב (עמוד 181) 34170   הודפס מאוצר החכמה

בזמן שרואין אלו את אלו מצטרפין לזימון

מתני'. בזמן שמקצתן רואין אלו את אלו הרי אלו מצטרפין לזימון.

שיטת הרשב"א דאפי' כשאין בכל חבורה כדי זימון אלא רק ע"י ראייתן אלו את אלו נעשה חיוב זימון[קצד].

ושאר הראשונים פליגי וס"ל דדוקא כשבכל חבורה יש כדי לזמן ולא הוצרכו לצירוף אלא כדי להוציא האחת את השניה, לזה מועיל רואין אלו את אלו. אבל כשלא היה בכל חבורה כדי לזמן לא מהני צירוף לעשות חיוב זימון[קצה]. וכ"ה דעת הגר"א[קצו]. וכך נקטינן לדינא[קצז].

והיינו מפני שמבואר לעיל פרק כיצד מברכין (מ"ב, ב') שאפי' בזמן שהן בבית אחד צריך שיסבו יחד. ולדידן עכ"פ שישבו בשלחן אחד, לא בב' שלחנות (שו"ע קס"ז, י"א). ולכן אם אין בכל שלחן שיעור זימון אין מצטרפין אע"פ שרואין אלו את אלו. (מובא כל הדעות בהרחבה בבה"ל רסי' קצ"ה).

צירוף הסועדים בשולחנות נפרדים

דעת רבינו שליט"א: העיקר לדינא שאם אין בכל שולחן שיעור זימון אין מצטרפין אע"פ שרואים אלו את אלו[קצח].

וכן במלצר המשמש את כולם (להלן בע"ב ושו"ע קצ"ה, א' "שמש מצרפן") יש לו אותם הדינים של "מקצתן רואים אלו את אלו". ואינו מצרף אלא כשיש בכל שולחן כדי זימון.

ודבר זה מצוי מאד באוכלים במסעדה או בבית מלון שאין בכל שולחן כדי זימון ואינן מצטרפין. לא ע"י ראייה ולא ע"י המלצר.

חדר אוכל של ישיבה – צירוף שולחנות לזימון

ש: בישיבות שאוכלים בחדר האוכל בכמה שולחנות, האם אפשר לצרף לזימון מב' שולחנות מפני שרואין אלו את אלו.

ת: אם יש מקום נוסף פנוי בשולחן זה, והאחר לא התיישב במקום הפנוי, אלא בשולחן אחר בפ"ע, אינו מצטרף

[קצד] וכתב הבה"ל (רסי' קצ"ה) דאפי' לרשב"א שמקל מ"מ היינו דוקא כשנכנסו מתחילה לכך, כדי להצטרף לזימון. אבל בלא זה (אלא נכנסו סתמא) לא מהני ואפי' ברואין אלו את אלו ובבית אחד. וכמבואר בחי' הרשב"א להדיא.

[קצה] וכתב בבה"ל (שם) ודע דהרשב"ש מפליג עוד יותר דאפי' יש בכל חבורה כדי זימון אלא שע"י צרופן יתחדש שיברכו בעשרה כגון שיש ה' בכל חבורה נמי לא מהני בשרואין זה את זה לברך בשם.

[קצו] ליתא בביאור הגר"א על שו"ע. אבל בה"ל רסי' קצ"ה, מביא שכ"ה דעת הגר"א.

אחי הרב אוריאל שליט"א בקש להוכיח כשיטה זו מדקתני "ואם לאו אלו מזמנין לעצמן ואלו מזמנין לעצמן" משמע דמיירי כשבכל חבורה יש כדי לזמן (שו"ר שבחי' הגר"א הוכיח כן). ולשיטת הרשב"א י"ל דמפרש דסיפא דוקא מיירי בהכי לאשמעינן דאפי' כשיש בכל חבורה כדי לזמן לעצמן, אפ"ה אם אינן רואין אלו את אלו אינן מצטרפין. אבל כשרואין מצטרפי אע"פ שאין בכ"א שיעור זימון.

[קצז] וז"ל בה"ל הנ"ל רסי' קצ"ה "ובאמת יותר מסתברא כדבריהם".

[קצח] בה"ל שם אחרי שהביא שכן הוא גם דעת הגר"א כתב "ובאמת יותר מסתברא כדבריהם" עכ"ל.

אוצר החכמה 34170

שיעורי מרן הגרי"ש אלישיב - ברכות / אלישיב, יוסף שלום בן אברהם - קוק, בן ציון בן שלמה זלמן הכהן (עמוד 575) 34170 הודפס מאוצר החכמה

(כשאינו מתיישב במקום הפנוי, מוכח שאינו רוצה להצטרף).

אבל אם השולחן מלא ואין מקום לעוד מסובים נוספים, מצטרפים. ובזה שונה שולחנות חדר אוכל של ישיבה, משולחנות אחרים שכל שולחן בפ״ע לגמרי, לכן אינן מצטרפים (אפי׳ כשהשולחנות מלאים)[קצט]**. משא״כ בחדר אוכל של ישיבה וכיו״ב.**

והוסיף רבינו שליט״א: זה דבר פשוט מסברא (שכשהשולחנות מלאים) אין כאן חילוק חבורות, כיון שרק מחוסר מקום נחלקו לשולחנות נפרדים. והרי כדי להצטרף לא בעינן דוקא שולחן, אלא אפי׳ אוכלים בלא שולחן כלל, אלא כל אחד מחזיק את פיתו בידו ואוכלים יחד ג״כ מצטרפים (כדאיתא קס״ז, י״ב). וכן כאן כיון שרק מחמת שאין מקום אינן אוכלין על שולחן אחד, לא גרע מאכלו בלא שולחן כלל[רא].

ש: יש ישיבות קטנות שהנהלת הישיבה קובעת את מקומות הישיבה בחדר האוכל, ולכל בחור יש את מקומו הקבוע, האם בכה״ג מצטרפים לזימון כשיושבים בשולחנות נפרדים אע״פ שנשאר מקום פנוי בשולחן האחר. כיון שישיבתו בשולחן נפרד אינה מחמת חילוק חבורות אלא שכבר קבעה הנהלת הישיבה מקומם.

ת: אין כאן קפידא (של הנהלת הישיבה שלא ישבו ביחד)**, והואיל ונשאר מקום פנוי יש בזה חילוק חבורות, ואינם מצטרפין.**

כשכולם באו לשמחה אחת מצטרפים

ש: נתנו לי לזמן בחתונה, ולא היה בכל שולחן זימון עשרה, האם מצטרפים [ובפרט שבשלחן המזמן לא היו עשרה].

ת: בזה לא שייך חילוק (חבורות) **כיון שכולם נמצאים ביחד בחתונה אחת.**

ש: הרי כל קבוצה רוצה לשבת בנפרד [בני משפחה זו אינם רוצים לשבת יחד עם משפחה שאינם מכירים, צעירים לא עם מבוגרים]. ולכן יושבים בשולחנות חלוקים.

ת: בזה לא שייך חילוק, כולם באו לדבר אחד[רב].

ש: האם כך גם בשאר שמחות כגון שמחת סיום מסכת שכולם באו להשתתף בה. שמצטרפים אפי׳ בחילוק שולחנות.

ת: כן.

[קצט] וכן במסעדה ובבית מלון כשכל משפחה אוכלת בנפרד, אינן מצטרפים, ואפי׳ כשהשולחנות מלאים. משא״כ בישיבה שהם יותר מצורפים להיות כחבורה אחת, לכן דוקא אם מקפידים שלא לאכול יחד, כגון שנשאר מקום פנוי אינן מצטרפים.

[ר] ויש להוסיף: שהרי אפי׳ המג״א המובא בבה״ל שם סי״א ד״ה אא״כ, שכשאוכלים בבית צריך שיהיו יושבים בשלחן אחד דוקא. הרי ״טעם הדבר דבבית כיון דאיכא שלחן ואין כולם אוכלים על שולחן אחד מוכח דאין דעתם לקבוע״. ומעתה ברור שכשאין שולחן כלל, או שאין מקום לכולם בשלחן אחד בודאי מצטרפים.

[רא] ולפ״ז גם לא בעינן שיכנסו מתחילה על דעת להצטרף יחד (עי׳ בבה״ל הנ״ל רסי׳ קצ״ה), כיון שאין חילוק ביניהם כלל.

[רב] כמבואר כעי״ז בבה״ל קס״ז סי״א ד״ה אלא בשם הגר״א ד״היכא שקבעו לאכול יחד כגון בעה״ב עם בני ביתו כל שאוכלים יחד מצטרפים״.

שיעורי מרן הגרי״ש אלישיב - ברכות / אלישיב, יוסף שלום בן אברהם - קוק, בן ציון בן שלמה זלמן הכהן (עמוד 576) 34170 הודפס מאוצר החכמה